КЪНЧО АТАНАСОВ

Джимо сиджимката

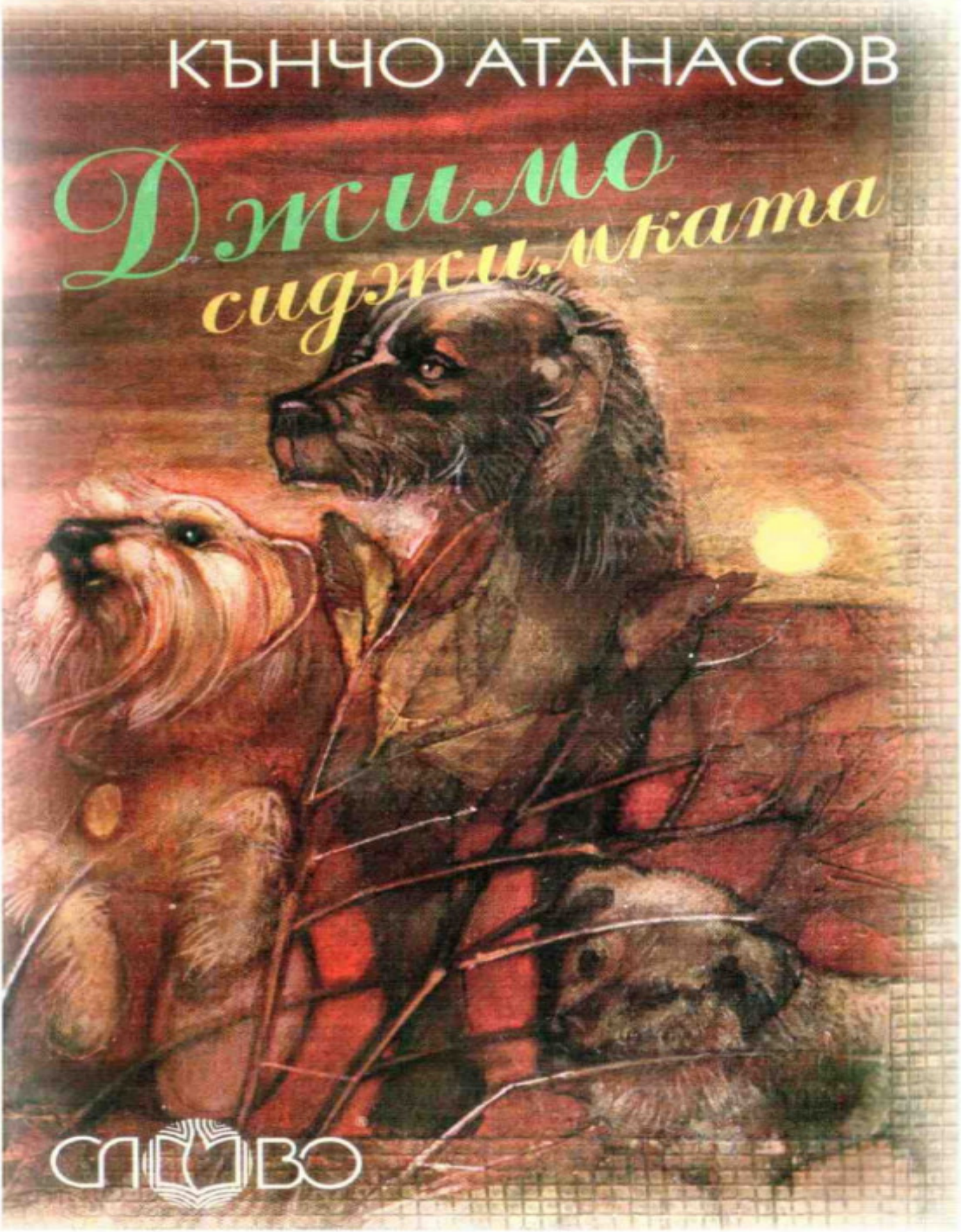

СЛОВО

КЪНЧО АТАНАСОВ
ДЖИМО СИДЖИМКАТА

chitanka.info

РОДИНА

Звънеца, топла песничка изпял,
и страницата първа на буквара,
и думите: любов, победа, вяра,
които пишеш върху листа бял.
Цвъртежа мил на лястовиче ято
в следобедната тиха синева,
и ябълката румена, която
сама ще капне в меката трева.
Врабците рошави в клонака зиме,
и тропота на стъпки във нощта
и толкова безименни неща,
наричани с едно-едничко име!

ПЪРВА ЧАСТ
СБОГОМ НА РОДИНАТА

КЪНЧО АТАНАСОВ

Джило сиджилката

Роман за деца и юноши

СЛОВО
Велико Търново
2008

КРАТКО ЗАПОЗНАВАНЕ

Джимо ми е името, а Сиджимката ми викат по прякор, който ми прикачиха при обстоятелства, неприятни дори за припомняне…

Бях малък. Много малък бях. Сняг не бях виждал още, а много добре знам, че съм се родил през есента. Значи съм бил няколкомесечно пале. Но и сега сякаш чувам как някой позвъни, как леля Маша отвори вратата, как съседката я помоли за чаша брашно, необходимо й за кейка, който била забъркала, и…

Даде ли леля Маша брашно на съседката, или не даде? Сигурно й е дала, но аз се измъкнах вече изпомежду краката им и тичах по стълбището надолу. Не можах сам да си отворя вратата и изчаках някой да ми я отвори. Стори го мъж, натоварен с чанти и пакети. Докато момиченцето, което идеше след него, внесе шейничката си — аз бях вън!

Момиченцето се казваше Ира. Или може би Ирина, защото, като се провирах между рогата на шейничката, чувах мъжът да подвиква:

— Ира… Ириночка, влизай бърже, докато не е успяла зимата да се намъкне в къщичката ни!

„Значи това е зимата!“ — Рекох си аз, като стъпих с лапичките си на утъпканата в снега пъртина. Не знаех още, че това бялото, мокрото и студеното е сняг и тази пътека в снега — пъртина, но отсетне научих тези неща и сега ми е много хубаво да си спомням за снега, за пъртината, за многото хора с кожуси и ушанки, за възвишението пред жилищния блок и децата със ските.

Не ми е приятно за друго да си спомням — за полупияните мъже, които ме пресрещнаха до фурната на селището и ми прикачиха към името и това — Сиджимката, от което и досега не мога да се отърся…

Аз вече не съм сигурен дали наистина не го искам. Свикнах с него, както децата свикват с бащините и фамилните си имена, и сега ми се струва, че ако се казвам само Джимо, щях да бъда някак неприлично гол и че това Сиджимката е нещото, което ме облича и ме отличава от всички останали палета, които се мотаят по затревените

улици на селищата, по кривите улици на малките градове и по широките булеварди на големите, страшно големи градища…

И въпреки че сега съм нещо като изгубен, приятно ми е да си спомням за това мое първо изгубване в големия свят на къщите, улиците и хората!

За пръв път ги виждах и ми се сториха грамадни. Къщите бяха дълги и предълги, високи и превисоки, блестяха като огромни огледала прозорците им, а вратите на входовете се разтваряха с някакво пеене, което бавно замираше в облака измъкнала се от стълбището пара. Улиците бяха прави и широки, по тях тичаха с ръмжене някакви огромни чудовища, бълващи дим и трясък, който ме плашеше ужасно, но любопитството ми, по-голямо от страха, ме поведе напред и аз се оказах далече от дома, на някаква друга улица и до някакви други къщи…

Беше тихо. Дървените къщички, затънали в затрупалия прозорците им сняг, проскърцваха като стъпките на оределите минувачи. Въздухът стана синкав и сипкав от студа, вече почти притъмняваше и аз започнах да се ужасявам, че съм някъде на някаква улица, че не знам как да се върна у дома, че леля Маша сигурно вече ме търси и място не може да си намери от факта, че ме няма нито в шкафчето за обувки, нито във валенката на чичо Миша, нито на леглото, където тя никак не обича да лежа. Леля Маша много обича думата „факт“. Когато ме видеше на леглото, тя казваше: „Факт е, че ти си едно много лошо куче! Трябва да проумееш този факт и да се засрамиш от себе си!“. Аз съвсем не знаех какво е „факт“ и какво значи „да се засрамиш от себе си“, но слизах от леглото и обидено лягах на чехлите й. „Факт е, че можеш да бъдеш и добро куче!“ — казваше леля Маша тогава. Тя с този „факт“ често обиждаше и чичо Миша. Ако закъснееше, което, вярно е, случваше се понякога, тя още от вратата го емваше: „Факт е, че и чичо Миша може да бъде толкова лош, колкото и Джимо!“. „Защо, кога Джимо е бил лош?“ — запитваше чичо Миша. „Днес например!“ — нацупено отговаряше леля Маша и като запасваше престилката си, казваше: „Но ние не говорехме за Джимо, а за теб!“. „Какво за мен?“ — сваляше попотените си ботуши чичо Миша. „Не за теб, а за факта, че и ти можеш да бъдеш толкова лош, колкото лош може да бъде понякога и Джимо!“. „Фактът си е факт! — усмихваше се чичо Миша. — Мъжете трябва да бъдат понякога и

лоши, за да могат жените им да оценят какви добри мъже имат!“ — казваше той и целуваше леля Маша по челото, точно между двете крилца на русите й, меки и ухаещи на леля Маша коси.

„Мъжете“, разбирах го, бяхме ние с чичо Миша.

Той имаше жена и можеше от време на време да бъде лош, за да разбере жена му, тоест леля Маша, че е добър. Но аз нямах жена и, значи, нямаше за какво да си позволявам лошотии. И си обещах никога вече да не се качвам на леглото — нещото, което леля Маша никак не обича — и започвах да страдам от факта, че утре тя, като си дойде от работа, пак ще ме намери там! Страдах още и за чичо Миша, когото така несправедливо обиждаха, като го наричаха лош почти колкото мене. Та той никога не е лягал на моето легло в шкафчето за обувки! Никога не е обърквал кълбото с преждата така, както и дяволът не би могъл да я свърши тази работа (по думите на леля Маша). Никога не е късал с острите си нокти чорапите на хората край него и не е отлепвал стелките от обувките! Защо тогава да е лош? Ясно е — за да може леля Маша да оцени колко наистина добър мъж има и колко е хубаво да се живее с чичо Миша!

Те всъщност и двамата са добри. Нищо че леля Маша току им навира в очите своя си „факт“! Добре де: факт — факт… Но е факт и това, че той, след като я целуна по челото между ухаещите крилца на косите й, тя го целуна по влажните от скрежа мустаци и седнаха двамата до масата при прозореца. И чичо Миша се протяга и взема от перваза вестника си. И се зачита в него. А леля Маша пак си знае своето: „Факт е, разбира се, че ти седна не да се храниш и да поговориш с мене, а да си четеш вестника!“. „Фактче (той понякога и така я нарича), само вестникът може да бъде изпълнен с факти, а ти трябва да си изпълнена с доброта! Гледай, Джимо е куче и е добър, а какво остава за човека? Той трябва да бъде по-добър от всички Джимовци, за да е наистина човек!“

Това аз никога не съм го разбирал… Човек? Куче? Има лоши хора, както има и лоши кучета. Леля Маша е добър човек, защото казва, че работата на добрите хора е да направят от лошите хора добри хора. Тя казва, че това може да стане само с доброта, а чичо Миша има по въпроса особено мнение и го изразява с поговорката „На зла круша — зъл прът!“. Злата круша — това е злият човек, а злият прът — тоягата, с която трябва да се избият лошавините му. До шкафчето с

обувки, където ми е одеялцето, имаше и за мене приготвена една тояга, с която да се избиват лошавините ми, но леля Маша нито веднъж не беше ми ги избивала, а се задоволяваше само да ме заплашва, че ще ми избие всичките дяволии, с които, и тя не знае кога, съм успял да се напълня…

Много ми беше трудно, почти невъзможно, да проумея кое тя нарича дяволия, но аз се страхувах от тоягата и много често, като я захапех, успявах да я скрия така, че леля Маша с дни да не може да я намери. Тя всякак опитваше да ме накара да й кажа къде е, но аз се свивах на одеялцето си и се правех, че не разбирам за какво ме пита. Тогава прибягваше до помощта на чичо Миша. „Ако го накараш да я донесе, тебе ще те черпя една от любимата ти скоросмъртница, а на него ще дам три лъжици пастет!“ — обещаваше му тя. Той идваше до шкафчето, приклякваше и започваше да ме моли: „Джимка, Джимичко, хайде, доброто ми кученце, да я донесеш тая проклета тояга, та да ни почерпи леля ти Маша — мене една малка ракийка, тебе три ей такива лъжици пастетче!“ Беше ми мъчно за него и ми се искаше да му услужа за ракийката, но не можах отведнъж да се реша да го сторя. „Тя няма да си послужи с нея — убеждаваше ме чичо Миша, — нито мен ще натупа, нито тебе!“

Обидно ми е да смята, че от страх не исках да донеса тоягата, и се свивах в своя ъгъл. „Гледай как си го наплашила!“ — сърдеше се чичо Миша. Мен ми домъчняваше за леля Маша — аз не от страх, а от срам се свивах, за това, че трябва на леля Маша заради мен да й се карат. А тя мълчеше, плетеше си плетката и като гледаше към нас, току се усмихваше. „Слушай сега… Дай я тая проклетия! Не искаш! Защо не искаш? Бъди спокоен — нито тя, нито аз ще си помислим, че заради пастета си го направил! Не! Няма! Ще знаем, че добрината ти към нас те е накарала да донесеш тоягата! Хайде, Джимка, донеси я!“

Сега вече можех да я донеса. И понеже я криех обикновено в спалнята зад радиатора, тръгвах и като се оглеждах да не ме видят откъде ще я измъкна, захапвах тоягата и я донасях. Стремях се да не поглеждам към пастета в паничката и гледах как чичо Миша сладко и с премляскване си пие ракийката. Той не пиеше и пиян не съм го виждал, но в такива случаи обичаше да поядоса леля Маша с това, колко му се услажда „проклетото пиене“…

Но веднъж отказах да донеса тоягата!

Чичо Миша се прибра по-рано от обикновено и както си беше с ботушите, шубата и ушанката, влезе в кухнята и седна до масата. По това време си идваше от работа и леля Маша. Тя влезе и сякаш слънцето влезе в къщата. Стана изведнъж весело и уютно, от светлата й коса капеше дъжд и като да не беше дъжд това, а светлина, която се стича на пода и грее оттам, грее и пропъжда синкавия сумрак на пролетното свечеряване…

— Какво ти е? — запита леля Маша.

— Кучешки живот! — отвърна й чичо Миша.

Настръхнах целият и каквато ми е дълга козината, превърнах се на облак с две очи като мъниста, които надничат из облака.

Леля Маша взе ушанката, свали му ботушите, съблече шубата му и дойде да ги остави в коридора. Видя ме и мене, забеляза най-после, че и аз съм жив, и запита:

— А този какво се е наежил такъв?!

„Този“ — това бях аз. Вземат ли така да ме наричат, или с мен ще се скарат, или те двамата помежду си ще се карат. Нито можех, нито исках да й обяснявам кое ме с накарало да се „наежа такъв“, промъкнах се край краката им, без да ги докосна, и се притаих зад вратата на спалнята, защото знаех, че в такива случаи по-добре е да съм по-далече и по-скрит.

— Какво му е кучешкото на живота? — рече леля Маша. И чехлите й се потътрузиха по килима в кухнята.

— Това — въздъхна чичо Миша, — че има кучета, дето живеят по-добре от хората, и хора, които живеят по-зле от кучета!

Дотогава не бях живял с кучета и реших, че няма да е зле да подочуя нещо за живота на моите събратя.

— Да ти налея ли една ракийка? — запита леля Маша.

— Капни ми! — въздъхна пак чичо Миша.

Гърловината на шишето пропя и замлъкна. Чу се гласът на леля Маша:

— Стига ти толкова!

— Стига ми! — чу се отговорът на чичо Миша.

Затракаха чинии, тенджери и капаци, щракна се ключът на печката и газта изсвири, преди да лумне в пламъка на поднесената клечка. Леля Маша знаеше, че трябва да мълчи, за да разбере какво му се е случило на чичо Миша. Мълчах и аз, защото знаех, че ако сега

излая и се заумилквам в краката им, или ще ме напъдят, или ще вземат да търсят тоягата.

— Представяш ли си — въздъхна пак чичо Миша, — закъсах с камиона на моста… Цял ден се мъчих да сменя две гуми и нито един колега не спря да ми помогне… Нагладувах се, намръзнах се, а никой да не спре да ме запита имам ли нужда от помощ!

— Да ти е за урок! — рече леля Маша. — И ти не спирай да помагаш!

— Но как?! — недоумяваше чичо Миша. — Та това живот ли ще бъде, или…

Ако можех да говоря, щях да му помогна да завърши изречението си, защото бях разбрал вече какво е това „кучешки живот“. То е да гладуваш, да намръзнеш и когато имаш нужда от помощ — да няма кой да ти помогне!

Намръзнал съм, гладен съм,
в тъмната зимна вечер
не знаех пътя към дома...

Значи тук, в пряспата до дървените блокчета, аз живеех кучешки живот. Намръзнал съм, гладен съм, в тъмната зимна вечер не знаех пътя към дома и нямаше кой да ми помогне да го намеря. Треперех и мисълта, че леля Маша вече се тревожи, дето ме няма ни в кухнята, ни в шкафчето, ни на леглото, започваше да ме души. Не беше от лютия студ, както ми се струваше тогава, а ме е душила мъката ми, че съм създал мъка някому. А можете да ми вярвате, че от тази мъка по-голяма няма. Защото, ако теб не те интересува радост ли, или скръб си причинил на другите, то значи животът ти е напразен и направо вреден. Такъв човек и такова куче не трябва да живеят…

Мислех си всичките тези неща и се ядосвах на съседката, че точно днес намери да й се свърши брашното, на бащата, че тъкмо тогава беше решил да пазарува, на онова момиченце Ира, дето си беше помъкнало шейничката, та ми даде възможност, докато я внесе, и аз да се измъкна навън. Най-вече се ядосвах на себе си, задето се реших привечер и без никакво предварително разузнаване да изляза и да не мога сега да се прибера при леля Маша и чичо Миша, за да им занеса тоягата и да му налее тя ракийката, а той да ме вземе на коленете си и да ни разправи как е минал денят му — кучешки ли е бил животът, или по човешки добър и привлекателен…

Не се сърдех вече на чичо Миша. Той тогава не моя живот искаше да обиди, като го нарече кучешки, и не живота изобщо, а живота на лошите хора, които лошо живеят и правят живота на другите лош. И си давах сметка, че аз тази вечер постъпих лошо — заслужил съм си, значи, и глада, и студа, и това, че няма кой да ми покаже пътя за блока с големите прозорци и голямото небе над него, което е добро като лицето на леля Маша и весело като усмивката на чичо Миша. Не заслужавах да ги видя повече — тях двамата и блока с небето. Свих се на пътеката, затворих очи и се приготвих да умра. Студът прииждаше отвсякъде и през измокрената козина вкочаняваше лапките ми, муцунката, ушичките. Аз вече не ги чувствах като свои и само с умореното си и измъчено съзнание наблюдавах как болката претръпва, как пустотата на зимната нощ ме всмуква, как ставам част от пряспата сняг, частица от студа наоколо, прашинка някаква от прихлупилата селището тъмнина… Заплаках тогава, че съм толкова изгубен, толкова сам на света, толкова безпомощен в този огромен свят, и като плачех за себе си, така плачех и за целия свят, от който

съвсем без време трябваше да си отида… А в него да останат леля Маша, чичо Миша и всичките добри хора, за които тогава с обич си спомнях.

Когато сълзите ми започнаха да замръзват, чух гласове. Пееха мъже и като замлъкна песента им, повлякоха се стъпките им нанякъде. Скърцаха и се отдалечаваше скърцането им. Сега чак почувствах колко ми се живее и как искам да тръгна след хората, за да ме изведат те на широкия бял път, който е така близко до дома! Напрегнах вкочаненото си тяло и със залитане се измъкнах от снега. Пътеката не досягаше краката ми, но те я намираха и тичаха по нея, докато ме отведе до уличната лампа. Белият кръг светлина беше изпълнен със снежинки и бе трудно да се разбере падат ли те, или се вдигат нагоре… Мъжете спряха, прегърнаха се и пак запяха. Гледах ги и се радвах на песента им, на нестройното им полюляване, на кълбата пара, която замръзваше по мустаците им и правеше лицата им да приличат на лицето на Дядо Мраз — преди няколко дни беше се появил на вратата, за да пожелае весела Нова година и щастие на всички през всичките дни на новата година…

Тогава вкъщи имаше много хора — гости на леля Маша и чичо Миша. Леля Маша беше по-хубава от всякога, а чичо Миша — по-весел от всички. Гостите пееха, пиеха, надвикваха се и бяха добри, както, изглежда, хората могат да бъдат добри само на Нова година. Дошлите с гостите три кучета също бяха добри, но по-възрастни — играеха си своите игри и него не допускаха до тях. „Да си играят игрите си!“ — рече си Джимо и се свря под масата. Там е топличко и е много интересно, когато се мъчиш да отгатнеш кои крака на кого от гостите са. Разпознаваше ги по миризмите, които краката на хората притежават в изобилие. Беше уморен, че двата крака от края са на съседката, и като надникна изпод покривката, видя, че са нейни. Другите два — на доктора, който и сега е дошъл с бялата си манта, съседните — на приятеля на чичо Миша, другите две в обувките с остри токчета — на съпругата му, а тия два чифта са, разбира се, на чичо Миша и леля Маша — тях Джимо никога не можеше да сбърка!

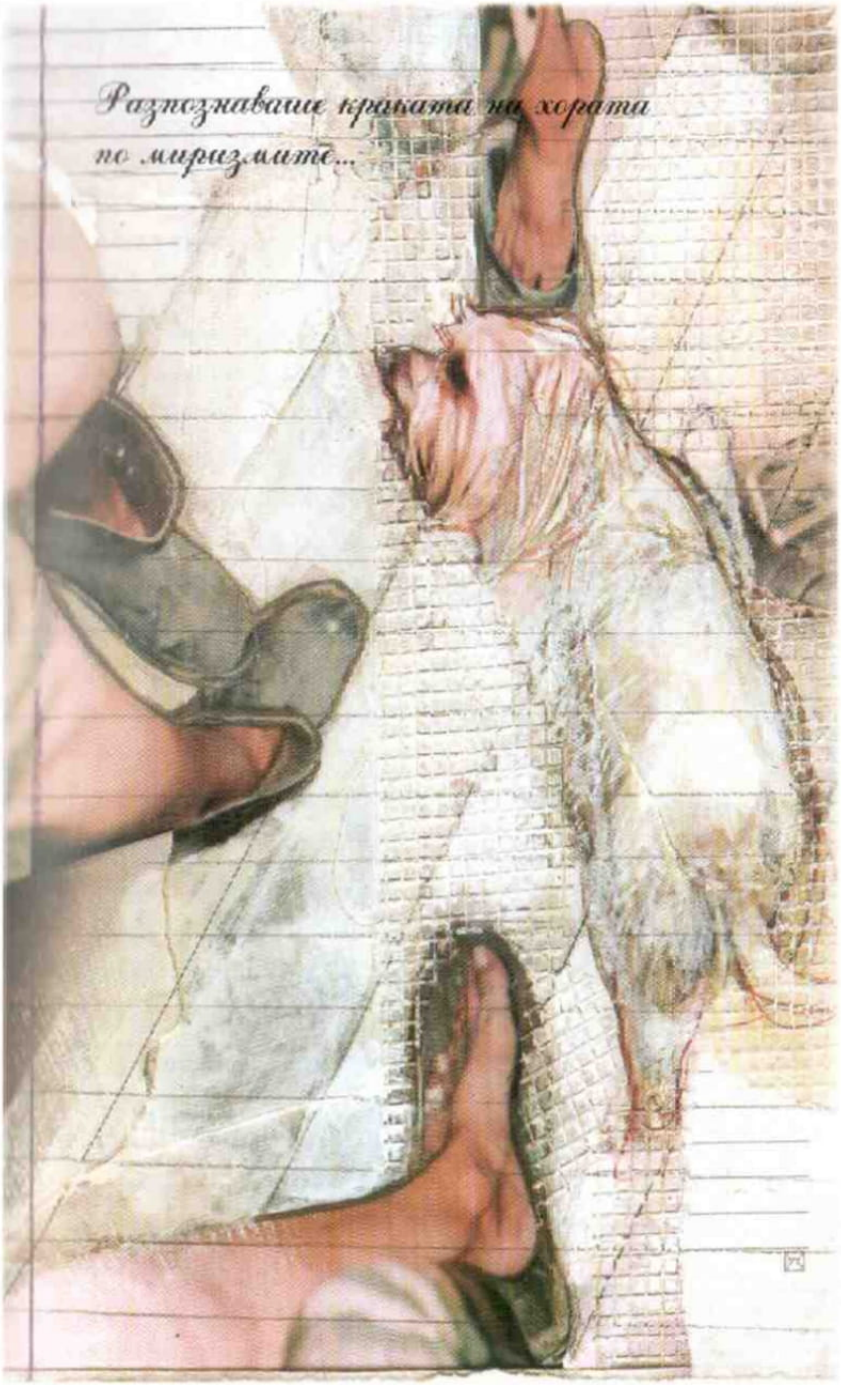
Разпознаваше крилата на хората
по миризмите...

Било ли е някога това, или не е било? Лежи Джимо в белия кръг на лампата, току до нозете на пеещите мъже. Те пеят и се разделят вече и влизат в нисичкия вход на дървената барака, а Джимо там си и остава — нима кой да му помогне в мъката му, няма кой да го изведе на широкия бял път.

И пак студ приижда, и отново мрак се стеле. Вдига очи. Лампата свети бяло, чак синьо над белотата на снега, но над него се е надвесил мъж, като ония, дето току-що се прибраха в бараката. Но не е от тях — няма я лошата, пияна миризма, в която ония се движеха. Взира се мъжът, отдръпва се назад и чак тогава го вижда. И се разпъва в скрежасала усмивка брадясалото му лице.

— Я гледай ти! — възкликна човекът. — Ами ти бе, мъниче, що щеш тука?

— Кой? Какво има? — обадиха се от входа на бараката пияниците.

— Ами куче! — рече им все още удивен човекът. — Малко такова, бяло… И премръзнало…

— Я да видим! — изсипаха се пияниците в светлината на лампата.

— Гледайте го! — рече им.

Те се спогледаха и нещо си кимнаха.

— Кво да го гледаме — нашето куче е! — рече един от тях. — Ама не мога да се начудя кога е сварило да излезе, като ние ей сега си влязохме вътре!

— Мъничето е премръзнало! — рече недоверчиво човекът.

— Колко му трябва на такова мъниче! — уверяваше го третият от пияниците. — Я да му вържа аз сиджимката, че да не може повече да излиза от къщи така ни в туй, ни в онуй време!

Той се бръкна в джоба и извади една връвчица. Пъргаво пипна Джимо за врата и бързо стегна възелчето. Джимо чак сега успя да се освободи и да му покаже на този чие куче е…

— У, проклетия! — викна пияницата и вдигна ухапания си палец нагоре. — Проклето беше и проклето си остана!

— Значи кучето не е ваше! — рече строго човекът.

— Наше е! — в един глас извикаха тримата.

— Мое не е! — рече замислено човекът. — А дали е ваше, можем да проверим!

— Как? — запитаха го.

— Вие вървете натам, а аз ще тръгна насам! Ако тръгне след вас — ваше ще бъде, ако тръгне след мен — ще бъде мое и вие по никакъв начин няма да оспорвате това!

Тримата се съгласиха и тръгнаха към бараката. Подвикваха му и го подмамваха, но Джимо не тръгна след тях. Той учудващо бързо за възрастта си разпозна в тези тримата лошите хора. Лоши бяха, първо, защото целите миришеха на ракийка, и второ, защото излъгаха, че е техен. Леля Маша и чичо Миша никога не биха излъгали, а щом тези излъгаха така безочливо, то значи…

Заръмжа, заднишком заотстъпва, бързо се обърна и пъргаво догони мъжа, който тъй хитро го спаси от пияниците.

— Искаха да ни излъжат, а? — усмихна се в мустаците си човекът. — Ама не успяха!

Той се понаведе, прибра повляклата се по снега връвчица и пак завря ръката си в широкия джоб. Джимо послушно тръгна редом с големите му валенки, като дори подтичваше в желанието си по-бързо да се отдалечи от това лъжливо място и по-скоро да стигнат до големия бял път.

— А аз какво да те правя сега? — спря се човекът. — Като нямам ни дом, ни постеля като за тебе… Аз съм в командировка и съм тука… на гости.

Джимо не знаеше какво е това командировка, но гостито добре си представи, а си представи още, че на това гости могат да бъдат и леля Маша с чичо Миша, затова затегли сиджимката и тръгна напред.

— Значи, на гости ще вървим! — кимна човекът и повлече големите си крака по пътината.

Повървяха така в смътната светлина на електрическите крушки и изведнъж на Джимо нещо му се стори познато. Може би мирисът на хляб, който идеше откъм фурната. А неговият дом беше може би някъде близо до фурната… Къде? А… не е ли това големият бял път? Той е… Тука някъде? Джимо започна да се дърпа и човекът, усетил опъването на връвчицата, спря и запита:

— Тук някъде живееш, така ли?

Джимо го потегли напред и човекът послушно тръгна подире му, като само малко недоволно подвикваше:

— Чакай де! Стой де! Краката си ли искаш да потроша!

Пресякоха големия бял път, заобиколиха голямата червена сграда и като стигнаха възвишението с пързалката, Джимо се устрели и спря до входа, който позна по голямата гумена престилка на вратата, сложена там, за да не може студът да влезе и да спука тръбите на парното.

— Тук значи живееш? — усмихна се човекът. — А ония искаха да ни излъжат, а? — бутна вратата той и като пропусна Джимо пред себе си, с пъшкане заизкачва стъпалата.

Спряха пред вратата на средния апартамент. И отвътре се чу гласът на леля Маша:

— Никъде го няма!

— Ще си дойде! — обади се чичо Миша.

— Навсякъде ходих, обиколих навсякъде — никъде го няма!

— Ще си дойде, казах ти! — обади се отново чичо Миша.

Чуха се стъпките му в коридора близо до вратата. Джимо се изправи на задните си крака и задраска издрасканата мукава.

— Ето го! — извика зарадван чичо Миша и отвори бързо.

Човекът се поклони.

— Да! Доведе ме до вас и значи е ваш!

— Наш е! — извика леля Маша и засрамена покани госта да влезе. — Влизайте, моля ви се, влизайте!

Джимо се сви на мястото си и докато заспиваше, изслуша разказа на госта за тримата, за връвчицата и пътя дотук…

Последното, което чу, беше как чичо Миша каза:

— До днес беше само Джимо, а от днес ще бъде Джимо Сиджимката. Да му е като обица за това как се излиза сам, без да познаваш селището, и как като излезеш така, непременно ще се изгубиш!

СПОМЕН ЗА РОДИНАТА

От този ден, в който се беше изгубил, започнаха да го пускат из селището. Отначало, разбира се, не сам, а с леля Маша или чичо Миша. Много труд положиха, докато успеят да го изкарат от блока. Той се ужасяваше от мисълта, че още като излезе навън, и ще се изгуби! Или ще налети на ония пияници, дето му вързаха сиджимката! Или няма да го има на пъртината онзи добър човек, който го доведе вкъщи. И не искаше да излезе. Тогава чичо Миша се ядоса, размота сиджимката от врата му и го затегли навън…

Слънцето грееше ослепително и лъчите му, отразили се в снощи навалелия сняг, искряха като… Твърде малко нещо беше видял Джимо, за да знае като какво искрят лъчите на слънцето в снега, но те искряха като очичките на Ира-Ириночка.

Щом още стъпи на снега, и се стъписа…

— Върви, Джимка! — подръпваше го чичо Миша.

— Не се страхувай! Смел бъди! — усмихна му се от прага на входа леля Маша.

Джимката тръгна вече без да опъва връвчицата, а чичо Миша започна да му обяснява, като все питаше:

— Разбра ли, Джимка? Това е културният дом на селището, а ние живеем до културния дом. Обърни се сега да видиш къде е леля Маша, за да знаеш на кой вход да чакаш да ти отворят вратата.

Джимо се обърна, но леля Маша се беше прибрала. Въпреки това той бързо се ориентира и разпозна входа.

— Хайде сега да ме заведеш у дома, за да видя дали наистина си разбрал това, което ти говоря!

Джимо се затегли назад и го отведе до входа.

— Умен си ми! — усмихна се чичо Миша и драсна в шепите си, за да си запали цигарата.

Джимо задраска вратата.

— Не! Рано е още да се прибираме! — тръгна напред чичо Миша. — Ще обиколим цялото селище, за да го видиш и да го опознаеш добре!

Селището беше малко…

Пресякоха големия бял път и поеха по уличката с дървените къщички. Минаха край пряспата, където Джимо лежа снощи, и сетне край вратата, от която изнесоха сиджимката пияниците. Джимо задърпа сиджимката и залая.

— Какво има? — запита чичо Миша.

— Остави ги! — обясняваше му чичо Миша. — Те сега отиват на училище! Ето го училището им. Значи, като минеш през големия бял път и стигнеш до края на уличката с дървените къщички, и ще ги намериш…

Отминаха и училището. Зад него имаше само още три жилищни блока — същите като техния, и зад тях започваше гората. Джимо беше виждал от прозореца дървета, но толкова много и едно до друго наредени за пръв път виждаше. Сред дърветата, под отрупаните им с тежък сняг клони се извиваше пътечка, по която тръгнаха един след друг. Вървяха и чичо Миша не преставаше да говори:

— Това, Джимка, е тайгата! Може да се каже, че ти си човек на тайгата, защото тук си се родил. А аз съм човек на една далечна страна, която, ако леля Маша разреши, ти непременно ще видиш. Моята страна е хубава и се казва България, а твоята страна, която също е хубава, се казва Коми. Ти значи си комяк, комско момче. Тебе са те родили тези смърчове, борове, осики и рябини и ти трябва добре да ги запомниш, защото ако човек лошо помни и забрави понякога родината си — то той е лош човек. А ние с тебе искаме да бъдем добри хора. Джимка, ти знаеш ли какво е да си добър човек? — запита чичо Миша и изведнъж спря.

Джимо се блъсна във високите му валенки и чул името си, се изправи на задните си крака.

— Ето ти си добър, а не знаеш какво е да си добър! — усмихна се чичо Миша. — Защото то е много просто нещо… Трябва да живееш така, че да създаваш радост на другите. Да не им пречиш да живеят, а да им помагаш да живеят… Значи, оказва се, че е малко да бъдеш послушен, когато аз съм с теб или пък леля ти Маша… Ти трябва да бъдеш послушен и когато нас ни няма край тебе… Да не се закачаш с децата така, че да ги плашиш, да не препъваш възрастните, да не гледаш как да отмъкнеш нещо от чантите им, когато излизат от

магазина, а да отстъпиш да минат и спокойно да си отидат по работата. Разбра ли?

Джимо излая два пъти и привлечен от шума, който идеше някъде отпред, затича по пътеката. И изведнъж се закова. Пътеката свършваше и долу в нозете му нещо бучеше, блестеше, ревеше и се премяташе с грохот. Слънцето отскачаше от разбунената му повърхност, от нея идеше хлад и някаква непонятна прелест, която го теглеше напред, и някакъв страх, който го караше да се притиска във валенките на чичо Миша. Трепереше, чак се тресеше целият.

— Не се плаши! — погали го чичо Миша. — Това е реката. Казва се Мезен. Тя сега е такава сърдита, защото ледовете й тръгват към морето, но през лятото ела да видиш каква е нежна и ласкава, и песенна, и обичлива… Ще се застелят водите й, ще заиграят вълните й, рибите ще се изхвърлят над слънчевите вълни, ветрец от пръски ще тръгне по бреговете й… Ти и нея трябва да обичаш, Джимка, защото и тя те е родила, както и въздуха, и земята, и гората… Значи какво е, Джимка, родината? Тя е мястото, където сме се родили. Това място трябва да се обича, защото то е единственото, най-доброто и най-хубавото… За тебе това е тайгата, а за мене ще си остане моята България. Ето, аз например свикнах с тайгата, обикнах я, петнадесет години живея с нея и работя, а все ме тегли натам, където съм се родил… Защо е тъй?

Тръгнаха назад.

— Защото тъй и трябва да бъде! — усмихна се чичо Миша и притихна с мечтателната си и някак тъжна усмивка.

Минаха по друг път — край магазина, край фурната, отново край културния дом и оттам вече Джимо дръпна сиджимката си от ръката на чичо Миша, побягна като вихър, от който снегът наоколо се разпиля, и спря точно пред входа.

— Умен си ми ти! Юнак си ми! — зарадва му се чичо Миша и отвори вратата.

Леля Маша ги посрещна с вечната си престилка, с нейния уют, с нейната свежест и миризмата на вкусни гозби, над които се издига ароматът на неделните палачинки. Те го чакаха в купичката под масата и Джимо веднага се захвана с тях.

— Изгладнял е! — каза леля Маша.

— Малко ли бягане беше! — свали шубата си чичо Миша.

Затракаха чиниите и тенджерите.

— Как прекарахте?

— Говорихме си! — отвърна чичо Миша.

— Ти май прекаляваш с него! — строго забеляза леля Маша. — Говориш му като на човек!

— Че защо! — удиви се чичо Миша. — Така е! И кучето може да бъде човек, както има и хора, които живеят като кучета! Всичко зависи от възпитанието!

— А, ти децата си възпита, че сега остава кучето!

— Писмо ли имаме?

— Да — пресегна се леля Маша и взе писмото от шкафчето.

Чичо Миша извади изписания наситно лист и се зачете в редовете му.

Джимо излая.

— Не се караме! Не се тревожи! — успокои го леля Маша.

Тя започна да притуря нещо на масата, а чичо Миша се задълбочи в написаното и веждите му се свъсиха, като тогава, когато вкъщи настава шумотевица, която леля Маша нарича скандал.

— Но ще се караме! — вдигна главата си от написаното чичо Миша.

— Това е факт! — въздъхна леля Маша.

— Факт е, че синът ти е избягал от училище.

Джимо подви опашка и се прибра на одеялцето си в шкафчето за обувки.

Джимо подви опашка и се прибра на одеялцето си в шкафчето за обувки.

Леля Маша отиде в другата стая и забрави да се върне.

Чичо Миша извади плоското шишенце от бюфета и си капна от ракийката. Отпи и без да премлясне с влажните си устни, каза:

— Такива работи, Джимка… Ти знаеш, че ние с леля Маша имаме син Владко и дъщеря Виолетка. — Погледна към снимките зад стъклото на бюфета и продължи: — Е, ама този наш син не ще да се учи, а и дъщерята не учи добре… Ти какво ще кажеш за това?

Джимо отиде до нозете му, настани се върху дебелите му чорапи и се загледа в снимките.

— Не ги гледай! Те са лоши! — въздъхна чичо Миша и пак отпи от чашчицата.

— Кое им е лошото? — влезе в стаята леля Маша. — Синът му иска да стане шофьор и той смята, че това е лошо. А забравя, че самият той е шофьор и с това си вади хляба!

— Помня, обаче и на теб напомням, че шофьорът не бива да бъде прост човек. И не може! Той трябва да си завърши училището и чак тогава, ако иска — нека става шофьор…

— Налага се, значи, да си тръгваме оттук! — каза леля Маша и седна и тя до масата.

Джимо се премести на меките й чехли.

— Налага се! — съгласи се с нея чичо Миша.

Скандалът се размина, от което Джимо почти беше щастлив. Помрачаваше щастието му само фактът, че децата на чичо Миша и леля Маша не искат да ходят на училище, нещо, което на Джимо се струваше неприлично и непонятно. Толкова хубаво му се видя днес училището и децата така хубави и весели бяха, че той просто с нетърпение очакваше мига, когато сам ще го пуснат да се разхожда из селището, за да може още в този момент да отиде на училище…

С мисълта за училището заспа.

И се изпълваше сънят му с високите исполински борове, сняг по оградите и первазите на прозорците, пътеки в снега, които минават край училището и стигат до реката, чиято вода е примесена с ледени грамади и въздухът над водата е бистър и сладък като всичко, което е родината на всичко живо под слънцето — хора, кучета, дървета и останалите живи твари, дето населяват земята, на която живеем…

ТОЛКОВА ВЕСЕЛО… ТОЛКОВА ТЪЖНО…

На следващия ден от къщи го изведе леля Маша.

Отидоха първо при шивачката на проба. В шивалнята всичко беше интересно — машините, които бръмчаха като сешоара у дома, парчетата плат, дето като разноцветни знаменца се развяват в пъргавите ръце на шивачките, самите шивачки, красиви и усмихнати като леля Маша. Само една от тях никак, ама никак не му се хареса. Особено когато пък прегърна леля Маша и преметна през врата й една по-дълга и от неговата сиджимка.

Той се изправи и с ожесточение залая дебеланата. Тя пъргаво отскочи, при което бутна стола, столът при падането си събори ножиците от масата, ножиците се забиха в крака й, дебеланата пак отскочи ужасена и събори от котлона на шкафчето чайника с възврелия вече чай…

— Махнете това лошо куче! — изписка тънко и високо дебеланата.

Джимо продължаваше да лае…

— Той не е лошо куче, ами просто се изплаши, че ще ме вържете с метъра! — каза сконфузено леля Маша и се зае да оправя натрупалите се неразбории.

Но никак не й спореше. Вдигна ножиците на машината, но събори кутията с макарите. Изправи стола, а свали парчето плат. Изправи и чайника, но с крак закачи шнура и той се повлече подире й.

На Джимо му се искаше да й помогне в тази лудница от падащи предмети, но не знаеше как и единственото, което съобрази да направи, бе, че спря да лае, с което поне шумът стана по-малък.

Нахнете това лошо куче!...
На Джимо му се искаше да ѝ помогне
в тази лудница от падащи предмети,
но не знаеше как...

— Изведете този звяр! — усмихна се най-после дебеланата и като закуцука, отиде и отвори вратата.

— Той не е звяр! — каза й обидено леля Маша.

Изведе го отвън и го остави в дългия голям коридор. Нареди му тук да я чака и се върна при шивачките. Те вътре започнаха нещо да се смеят. Доловил сред смеховете им смеха на леля Маша, той се убеди, че на нея вътре нищо лошо няма да й се случи, и най-сетне се успокои. От радост, че леля Маша се чувства добре в прегръдките на дебелата шивачка, Джимо забрави нареждането да чака до входа на шивалнята и тръгна по дългия коридор. Обиколи го и откри, че от двете страни на коридора има врати и най-важното и непонятното — всички тези врати са отворени! Надникна плахо в първата. Видя вътре наизправени пред огледалата хора в бели престилки — бели като бялата престилка на доктора, който идваше понякога да играе шах с чичо Миша. Джимо не обичаше доктора — той винаги му миришеше на нещо горчиво, стипчиво и неприятно като хапчетата, които пъхнаха в устата му веднъж, когато беше се разболял от простуда в гърлото. Джимо оздравя тогава, оправи се кашлицата му и лаят му се изчисти от хриповете. Но продължаваше да мрази доктора и колчем минеше покрай него, все му се приискваше да го захапе за петата.

Отмина и спря до съседната врата.

Там също сновяха хора в бели престилки!

И в съседната стая…

И в стаята до нея — също!

Джимката, изплашен от възможността тия хора да го подлегнат и да го натъпчат с хапчетата си, затича по коридора, слезе по стълбите, изчака някой да му отвори тежката желязна врата и припряно излезе на улицата.

Той така и не разбра, че беше попаднал не в болница, пълна с такива като доктора, а в битов комбинат, където в едната стая бръснеха и подстригваха, в друга поправяха часовници, в трета перяха и гладеха, в четвърта пълнеха газови запалки, в пета…

Беше забравил вече за всичките стаи и хора с бели престилки, защото сега селището се беше открило пред очите му с целия си блясък и великолепие, с всичкото си многообразие…

Нямаше ги вече хората с бели престилки и той във всяка отворена врата влизаше, всичко много внимателно наблюдаваше и

проучваше.

Беше например в магазина. И много му харесаха веселите, целите в синьо облечени и със сини забрадки магазинерки. Разбира се, по-интересни му бяха препълнените със стока рафтове. Какво ли нямаше по тях! И шоколадови бонбони, и стафиди, и ябълки, насипани в големи кашони… По-нататък имаше различни варива — от юфки… до кадаиф. А отсам пък бяха струпани месата — най-различни, но от почти всички леля Маша беше носила вкъщи, затова той много-много не се задържа при тях, а пак се върна при шоколадите и плодовете. Тук най-му се хареса. Децата бяха най-много, най-послушни и освен това… миришеше му на нещо много близко и познато. Не се задълбочи да мисли кое е това толкова познато нещо, защото знаеше, че то е леля Маша, че ако си спомни за нея, ще трябва да си спомни, че трябваше да я чака пред вратата на шивалнята, че… Но той наистина трябваше да я чака там! Сетил се за това, забърза, изправи се до вратата и щом я отвориха, през краката на влизащите изхвърча вън и търти към Битовия комбинат. Но не можа да стигне дотам… Видя леля Маша до будката за вестници и все едно никога не се е делил от нея, застана на опашката. Леля Маша купи вестника на чичо Миша и тръгна за към къщи. Тогава го видя и което е най-интересното… никак не му се скара. Даже, напротив, усмихна се и каза:

— Радвам се, че те виждам и че не си се изгубил! Ако не ти се прибира сега, върви играй, но гледай довечера да не закъсняваш, за да може да си дойдеш, преди да се е прибрал чичо Миша!

На Джимо му се стори, че няма да й бъде неприятно, ако я изпрати до вкъщи. Заведе я до входа, погледа я, докато се изгуби зад вратата, тогава пъргаво се обърна и презглава се затича из селището…

А се оказа за чудо и приказ това селище!

Само колко кучета имаше — това нито може да се изброи, нито да се изкаже! С някои от тях Джимо веднага се сприятели, а с други от пръв поглед се смрази. Сприятели се с тези, които бяха честни и искрени в отношенията си. Такъв беше например Сивоокия вълк, както и Червенокосото мъниче. Те дойдоха, помирисаха го, не намериха по миризмата му да е лошо куче и веднага станаха негови приятели. А Липсващия зъб и Късокозинестата Остроноска, без да направят и опит да разберат с какво куче си имат работа, присвиха гърбини и залаяха срещу му. Така да бъде. Озъби им се и Джимо, а това на Сивоокия, кой

знае защо, много се хареса и той, като го перна по клепналите уши, каза весело:

— Ти си куче и половина, затова аз ще бъда твой приятел до гроб!

А Джимо в първия момент не съумя да отговори. Той, първо, не знаеше какво е „гроб“, и, второ, какво е това да си „куче и половина“. Та нали ако той е куче и половина, то Сивоокия трябва да е „три кучета и половина“… Така и му каза:

— Ти си три кучета и половина и аз оставам твой приятел до гроб!

— А аз колко кучета съм? — запита, като с любопитство се оглеждаше, Червенокосото мъниче.

— И ти си три кучета и половина! — каза му Джимо, за да го зарадва.

— Не! Аз съм три цели кучета! — каза мъничето. — А Сивоокия е три кучета и половина, защото е по-голям дори и от мене! А ти си куче и половина, защото си с мъничко по-малък от мене!

— Виждаш ли го колко е умен! — с възхита в погледа каза Сивоокия. — Той е мой приятел и аз ти го препоръчвам да го имаш и ти за приятел!

— Благодаря ти — рече Джимо, — но те моля да ми обясниш какво е това приятел?

— Приятел… — замисли се Сивоокия — е това куче, което за всичко помага на приятеля си. Значи, ако е намерил нещо за ядене, да не го изяжда сам, а да го подели с приятеля си, да му помогне, ако в нещо се е затруднил приятелят му, да го възпира, ако приятелят е намислил да стори нещо лошо, да го защитава от лошите кучета като Липсващия зъб, ако те го нападнат… И изобщо, приятелят е…

— Приятелят е добро куче! — направи откритието си Джимката.

— Точно така! — зарадва се Сивоокия. — А ти, освен добро, си и умно куче! Виждаш ли, за да ти обясня какво е това приятел, колко много думи трябваше да излая, а ти с две думи само го обясни.

— Приятелите трябва да се разбират с малко думи! — намеси се Червенокосото мъниче.

— И ти си умен, защото си прав! — съвсем зарадван каза Сивоокия. — Приятелите трябва да говорят само правдата!

— А аз съм гладен! — почти изплака Мъничето.

— Ние сме безстопанствени! — замисли се отведнъж Сивоокия.

— А какво е това безстопанствен? — пак запита Джимо.

— Този е съвсем бос! — забрави за глада си Мъничето.

— На приятели неприятни неща не се говорят! — каза Сивоокия. — Ако погледнеш, в действителност ние всички сме боси и ти не това трябваше да му кажеш, а по човешки да му обясниш, че безстопанствено е онова куче, което си няма стопанин. Разбра ли сега какво е да си безстопанствен?

Джимо нищо не беше разбрал, но кимна така, като че ли всичко му е от ясно по-ясно. Сивоокия обаче не се излъга. А и Мъничето също не се излъга, затова реши и то сега да обясни своята безстопанственост. И запита:

— Ти с кого живееш?

— С леля Маша и чичо Миша!

— А ние нямаме леля Маша и чичо Миша…

— Как така?

— Ами така… Кучетата са повече от лелите и чичовците и затова не стигат за всички кучета да си имат и те по една леля Маша и чичо Миша. Разбра ли сега?

Този път Джимо сякаш разбра нещо и кимна по-уверено.

— А ти май за пръв път излизаш из селището? — запита го Сивоокия. — Защото не си спомням да съм те виждал някога…

— Миналата вечер излизах, но… — навреме се опомни, защото трябваше да разкаже как се изгуби тогава и как само благодарение на добрия човек успя да се намери.

Сетне реши, че най-добре ще бъде да каже истината, и си призна:

— Да, днес за пръв път излизам сам из селището…

— Но той не го познава още! — възкликна Мъничето.

— Значи е нужно първо и най-първо да му го покажем! — рече Сивоокия и препусна към двора на училището.

Джимо и Мъничето скоро го догониха. Удари звънецът и децата се сипнаха в снега. Врабците, белокрили и сивогуши, се вдигнаха по клоните на младите брези. От клоните запада сняг, който се посипа по главите на дечурлигата, а така също и по гърбето на Джимо. Той се сви и съвсем се притаи до две от откованите тараби.

— Не се плаши! — излая Сивоокия. — Те сега ще ни нахранят!

Децата се струпаха при кучетата и взеха с тях да поделят закуските си. Едно даде на Джимо големичко парче сандвич, друго му отчупи от кейка си, трето му подложи под муцунката шепичката си, напълнена с шоколадови дражета.

— Все на него дават! — излая недоволно Мъничето.

А това не беше вярно. Даваха и на тях, но той си беше малко завистлив и голямата грижа на Сивоокия беше да му помогне да изкорени от себе си тази лоша черта. Сега му каза:

— Мъниче, той е най-малък и по-хубав от нас двамата, затова децата тичат все при него!

— И аз съм по-хубав! — почти изплака Мъничето.

— Хубав си, разбира се! — успокои го Сивоокия. — Но си завистлив и това те прави понякога нетърпимо досаден!

— Не искам да бъда завистлив и нетърпимо досаден! — нацупи се Мъничето.

— А за това е нужно само да можеш да се радваш на това, което имат другите, както се радваш на свое… Само това!

— Радвам се на всичко, което имате вие двамата! — усмихна се Мъничето.

— И аз много се радвам, че се запознах с вас! — каза Джимо, истински щастлив от запознанството си със Сивоокия и Мъничето.

Звънецът би. Децата си прибраха в класните си стаи.

Звънецът би.
Децата се прибраха
в класните си стаи.

— Щяхме да показваме на Джимката селището! — сети се изведнъж Сивоокия.

— Нека аз да му го показвам — аз по-добре го познавам — помоли се Мъничето.

Сивоокия кимна и малката дружина се понесе по големия бял път…

Минаха край пожарната, която беше червена като червените пожарникарски коли. После край фурната, където лошият фурнаджия ги напъди с една цепеница така, че едва не претроши краката на Сивоокия. Тримата полаяха срещу му, за да му покажат, че е безсмислено лош, понеже те нито на него, нито на втасалите му теста нямаха намерение да сторят нищо лошо, а само разглеждаха селището. Фурнаджията се прибра сконфузено във фурната и застана до червения огън на голямото огнище…

Ходиха до реката, която беше се поизчистила от ледовете си, и сега не беше така страшна. Оттам свърнаха към зеленчуковите градини със запустелите барачки и спряха за мъничко уж до банята, за да се постоплят на капака на паропроводната шахта. Имаше там и други кучета, но като видяха Сивоокия, оттеглиха се и им сториха място.

— Ние за малко… само да се постоплим! — каза им Сивоокия и започна да разказва, че банята се намира в постройката на паровата станция, че оттук парата тръгва по тръби, които вървят под земята и отиват до всеки жилищен блок, за да отопляват жилищата на хората и стълбищата им, където кучетата преспиват нощно време. Ако не е тази станция и ако не са тези тръби под земята, отдавна да сме загинали и ние, и хората! — завърши разказа си Сивоокия.

Последните му думи заглуши воят на сирената на паровата станция… Всички кучета изведнъж скокнаха и се затириха нанякъде. Поведе ги Сивоокия. Джимо пряко сили тичаше, за да го догони, но не само че не успя да стори това, а изостана от всички. Тогава изостана от другите и Мъничето.

— Не се притеснявай! — рече му то. — Ти не си трениран и затова не можеш да ги стигнеш. Но аз така ще те тренирам, че скоро и те, и Сивоокия даже ще ни виждат само петичките!

— А закъде се юрнаха така изведнъж! — чудеше се Джимо.

— Вярно, ти не знаеш и това! — перна се с лапа по ухото Мъничето.

И му обясни, че точно по обяд свири сирената на паровата и тогава всички кучета се юрват към столовите, които са девет в селището, за да обядват. Всяко си знае къде се храни, а те със Сивоокия се хранят в стол №2…

Сивоокия беше се сврял под една маса до прозореца и никого не пропускаше да припари до нея.

— Хайде, идвайте — посрещна ги той с радост, — че ми омръзна да отговарям на въпроси за свободни места!

Столовата беше просторна и въпреки бледата дневна светлина зад прозореца вътре бе светло — всички нависнали от тавана лампи светеха!

Хората започнаха да пристигат. Поемаха таблите с блюдата си, сядаха и започваха да се хранят, но всички гледаха да дават по нещо и на приятелите си под масата. На тяхната се случиха четирима много добри чичковци. Те или не бяха много гладни, или твърде много мислеха за кучетата, които им бяха дошли днес на гости. Устроиха им богато и пребогато пиршество. На Джимо се падна някакъв много вкусен кокал, после някаква малка и не много тлъста мръвчица, а за десерт три големи лъжици крем карамел, изсипани направо на мозаичния под. По-вкусен крем карамел Джимо в живота си не беше ял. Като се облиза хубаво, той обиколи масата и съвсем лекичко докосна краката на хората, които така щедро ги гостиха.

Същото сториха Сивоокия и Мъничето. Като излязоха отвън, Сивоокия рече:

— Тъкмо се чудех как да ти кажа да им поблагодариш, и ти така чудесно го направи! Това показва, че си интелигентно куче.

Джимо даже малко се обиди от това, че се съмняват в интелигентността му и допускат, че може, след като са били добри с него, той да не благодари. Но не намери за уместно да им го казва, защото това също щеше да бъде невъзпитано. Съседката им беше такава. Тя винаги, като дойдеше у тях, с тон на превъзходство говореше все така: „Аз това мога… Аз това знам… Аз така и така направих…“. От нея Джимо научи, че е грозно толкова да изтъкваш себе си, за да унижиш или оскърбиш другите…

— А сега ще вземем автобуса и ще се изнесем от селището! Какво ще кажете за това?

— Сивоокия е прав, както винаги! — забеляза Мъничето. — Трябва да видиш, че селището не е само в селището, а извън даже е повече, отколкото в самото селище!

— Аз съм съгласен! — кимна Джимо, все още замислен над завъртяната фраза на Мъничето за селището, което е селище даже и вън от селището…

Автобусът дойде, но беше препълнен и те не се качиха.

Дойде следващият, но той пък не беше номерът, който трябваше да хванат.

Хопнаха се чак в третия.

В автобуса имаше малко хора, но кучетата се настаниха отзад на платформата, точно срещу изцяло остъклената врата. Стъклата бяха позамърсени, но така като че ли бе по-интересно — всичко отвън се вижда позамазано като на телевизора, който чичо Миша все се канеше да занесе на поправка. Сетил се за телевизора, Джимо се сети и за леля Маша, поумърлуши се малко, но само за малко, и пак с любопитство се загледа навън. И откри, че тайгата не е само покрай реката, а навсякъде около селището. И изглеждаше, че се е разпростряла по цялата земя — колко време откак пътуваха, а тя нямаше свършек и край. Джимо се почувства щастлив, че го е родила такава огромна тайга, самият той се усети огромен като нея и дрезгаво излая. Излая от радост, но не биваше, изглежда, да го прави, защото Сивоокия го затисна за опашката и се извъртя тъй, че го скри от погледите на извърналите се от седалките хора…

— А, имаме си компания! — рече един от тях.

— Всеки ден пътуват! — каза, без да се обръща, шофьорът. И като се взря в огледалото за обратно виждане, додаде: — Този големият често го виждам… Има приятели в четиринадесета бригада — ходи им на гости.

— А това мъниче? И то ли си има приятели!? — запита широко усмихнат друг един от пътниците.

Мъничето засегнато залая срещу му. Не можа да се разбере кое го засегна — дали дето го нарекоха мъниче, или дето се усъмниха, че и то може да си има приятели. Джимо потърка ухото си в ухото му и то се успокои. Млъкна. Обърнаха се напред хората и също се умълчаха.

А тайгата наистина нямаше край. Тук беше се подредила само с брези. Белокорите им стволове бяло грееха, уведените им от сняг

гранки леко потрепваха и бързаха да мирнат, сякаш се страхуваха да не отърсят снежните си покривала.

Пътуваха така още дълго, докато автобусът изви на обръщалото и спря. Хората слязоха от предната врата и докато се изнижат, трите кучета скочиха от задната врата и се емнаха по просеката, през исполинските, занемели в студа и красотата си дървета.

Сивоокия скоро намери своите приятели. Те работеха задружно и безспирно, но все пак намериха време да му кажат по някоя добра дума. Един от тях, дето режеше с моторната резачка, като спря да плюе на ръцете си, каза:

— Е, другарчета, чакахме ви за обяд, ама като не дойдохте тогава, гледайте сега как нямаме време да ви обърнем нужното внимание!

Резачката зарева в ръцете му, а Сивоокия, като изчака дървото да се повали в снежния вихър, отмина нататък, където бяха кастрачите. Те размахваха брадвите си, гладко окастряха ситните клонки по боровите стъбла, сред удари на брадви и смях продължаваха несвършващата се работа. Но ги забеляза един и викна на останалите:

— Кой каза днес, че Сивоокия и Мъничето са ни забравили? А, кой беше?

— Не само не са ни забравили, но и нов приятел са довели! — рече друг. — Я го гледайте какъв е смешен!

Смееха се всички, а Джимо не се обиди от смеха им и весело заскача из окастрените клони, докато съвсем се оплете с дългата си козина в острите иглички на боровите връхчета. Не беше налитал в такива лепкави драки и се изплаши, че може тук да си остане завинаги. Един от секачите видя, че още повече се заплита, че няма да успее сам да се измъкне, пусна брадвата си и дойде да го освободи. Много време му отне това, но той не се ядоса, а търпеливо отмахваше клонките.

— Виждаш ли — говореше му, — че не е за тебе тука! Ти Сивоокия и Мъничето не ги гледай… Те са с къса козина и на тях това не може да им се случи, а виж се ти с това дълго руно в каква неприятна ситуация изпадна! Можеш значи да идваш на гости, но трябва да внимаваш и по-настрана да стоиш от клоните. Тичай сега, красавецо, и… внимавай!

Постави го леко на снега и пъргаво се покачи при другите.

Джимо дори не успя да го лизне по ръката. Потърси го с поглед горе при останалите, но не можа да го открие — те всички тъй си приличаха във вихрушката от сняг и размахани брадви, че беше съвсем невъзможно да ги различиш един от друг!

Сивоокия ги поведе нагоре, където една машина с щипци като на рак товареше гладките дълги трупи. Подхващаше ги и ги вдигаше, подхващаше ги и ги вдигаше и сложила ги на дългия камион, се връщаше при голямата камара, за да вземе нови. Машинистът ги забеляза, спря работата си, слезе, а Мъничето подскочи и се намери в прегръдките му. Зарадва му се машинистът, галено му заговори:

— Ех ти, Мъниче, ех ти, малкото ми Мъниче, бях вече си рекъл, че няма да дойдеш да ме видиш, а ето, ти дойде…

Дотук всички по-голямо внимание обръщаха на Сивоокия, но този човек, изглежда, повече обичаше Мъничето и затова така надълго и нашироко му разказваше как го е чакал, как и какво си е мислил за него, колко много се радва, че го вижда, и как му обещава за вечерта част от пържолата си, а също и да го пусне да спи в коридора на квартирата му, тъй като онзи, дето никак не обичал кучета, е нощна смяна.

На Джимо му беше драго, че има някой, който така да се радва на неугледното и все отхвърлено Мъниче, така чак му се прииска да покаже това на добрия машинист, но не се реши, а само клекна до Сивоокия и се загледа като него.

— Ей, ти, няма ли да товариш! — викна шофьорът на камиона от кабината си.

Машинистът погали Мъничето, нежно го остави върху трупите, качи се в машината и пак завърти страшните й челюсти.

Тръгнаха си. Изоставиха пътя, по който пое натоваренията камион, поеха пряко през гората, като внимателно заобикаляха храсталаците. Снегът беше толкова голям, че ако не беше Сивоокия да им бие пъртината, щеше да бъде невъзможно за Джимо и Мъничето да го изгазят. Но така след него е леко и приятно да се върви из ненарушаваната от никакъв звук тишина. Леко попукваха замръзналите клонки на младия подрастък и от това тишината ставаше по-дълбока и по-тайнствена.

Сивоокия се обърна и без да спира да бие снега с яките си гърди, каза:

— Вървете близо до мен, нищо не казвайте и… дишайте със затворени уста!

Не обясни нищо, а само леко настръхнал, поуспокои хода си.

И на Джимо сега му се наложи да тича. А изведнъж се почувства капнал от умора, доспа му се и му се прииска за мъничко поне да подвие краченца, да се кротне в снега и да заспи. Бяха го съсипали не толкова ходенето, а впечатленията от изминалия ден. Колко много видя, колко много преживя, колко огромен се оказа светът извън жилището на леля Маша и чичо Миша, извън селището и вън от всичко, което бе познавал досега. Но му беше ясно, че не бива да спира, защото подозираше, че това може да бъде неприятно на Сивоокия и да го унизи в очите на Мъничето, на което беше обещал да се тренира навсякъде, без да се оплаква, без да хленчи… и с желание. „Само с воля и желание може да станеш силен, умен и добър!“ — беше му казало то.

Машинално вече местеше краката си, когато изведнъж връхлетя върху Мъничето.

Сивоокия беше съвсем настръхнал, прилегнал в снега, съвсем слял се с него. Не чуваха дишането му, самите те смириха своето. Нещо тежко, тъмно и със силна миризма се измъкна от увесения с мъх вход на хралупата, недалеч от която бяха спрели. Загази снега нещото и снегът записка под стъпките му.

Джимо, за да се отърси от желанието да се обърне и да побегне, затвори очи. Чу как мечката затъпка на място, как шумно подуши въздуха, как се обърна на всички страни, за да огледа дали наистина иде пролетта, или само й се е сторило, че чува в съня си грохота на ледовете. Уверила се, че не се е излъгала, изрева и се изправи на задните си крака. Ревът й продра тишината, смрази кръвта им. Мислейки, че вече умира от страх, Джимо отвори очите си и можа да види как мечката, след като още веднъж подуши и се наслади на чистия въздух, се обърна и широкият й гръб се залюля между дърветата. Когато се разсея тежката й миризма на сън и страх, чак тогава тримата можаха да си въздъхнат шумно и свободно.

Сивоокия каза:

— Сънлива е и затова ни се размина.

Мъничето рече:

— И още не е гладна, но като походи, ще изгладнее и тогава да не се мяркаш пред очите й!

Джимо се учуди, че толкова много знаят за мечката, но повече го учуди фактът, че самият той знае за нея толкова много. Знаеше, че мечката е спала цяла зима в топлата, завеяна със сняг хралупа, че по някакъв начин е усетила приближаването на пролетта и излиза сега, за да съобщи на света, че е оживяла през зимата и радостта си, че го вижда отново такъв весел и празничен, какъвто светът бива всяка пролет.

— Ти много ли се изплаши? — запита го съчувствено Сивоокия.

— Да, много! — призна си Джимката.

— И аз също… Което е вярно, вярно е — поизплаших се! — рече засрамено Мъничето.

— От този си страх не бива да се срамуваме! — рече замислено Сивоокия. — Той е в кръвта ни, ние него не бива да скриваме и да се мъчим да преодоляваме, защото той е, който ни пази от дивите зверове!

Значи и Джимовото познание за мечката си беше в кръвта му! Разбрал това, можа малко да надвие безпокойството, което беше го обхванало.

Излязоха на брега на блатото. По оголения от ветровете лед тръгнаха към другия му бряг, където като стена се възправяше всевечната величествена тайга…

Ледът бе съвсем отънял, избистрен и можаха през целия път да се любуват на ятата риби, които плуваха отдолу в сивосинкавата, прозрачна като кристал вода. Бяха много и различни. Имаше кротки и лениви, които едва-едва пошавваха перките и плавниците си. Имаше игриви и безгрижни… Имаше хищни и огромни, дето с ненавист разгонваха и ленивите, и безгрижните…

Мъничето излая и погна излезлите от камъша глухари. Те обърнаха кръглите си очи, учудено го изгледаха и размахали широки, сиво оперени крила, полетяха над блатото. Мъничето тичаше след тях, смешно се подхлъзваше по гладкия лед, сигурно така смешни изглеждаха и Джимо и Сивоокия, които също тичаха и лаеха подире му. Глухарите кацаха и отхвръкваха, а те, без да спират, гонеха отраженията им в голямото огледало на блатото.

По едно време Джимо (вече беше се наиграл) спря и каза:

— Гоним сенките им. А сенките им ние никога няма да можем да хванем!

По едно време Джимо спря и каза:
–Гоним сенките им...

Плъзнаха се по леда Мъничето и Сивоокия. Изненадани от откритието му, се заковаха при него.

— Умен си и аз те провъзгласявам за ума на тройката ни! — обяви Сивоокия.

— А ти си силата на тройката ни! — каза му Мъничето.

— И общо взето, добре си поиграхме със сенките им! — излая весело Сивоокия.

— А аз какъв съм на тройката? — запита обидено Мъничето.

Замислиха се каква длъжност да му дадат.

Мъничето предложи да бъде обявен за Доброто на Ума и Силата, но Джимката го запита чувства ли се достатъчно добър, за да може да представлява добрината на ума и силата. Мъничето чистосърдечно призна, че не се чувства чак дотам добър, и предложението му пропадна.

— Ти ще бъдеш веселието на тройката! — каза щастливо Сивоокия. — Това е вярно, а и страшно необходимо за всяка приятелска тройка.

— Щом го намирате за необходимо, аз съм съгласен! — примигна скромно Мъничето, за да не покаже колко наистина му хареса това. И за да навлезе веднага в длъжността си, изправи се на предните си крака и обърнат с главата надолу, изпързаля един танц с много отскоци и завъртания във въздуха. Гледаха го и се заливаха в буйния си, шумен кучешки смях.

— Не е по-лошо от изпълнителите, които показаха на всесъюзния шампионат по фигурно пързаляне! — отбеляза Джимо.

— Аз не съм го гледал — рече сконфузено Сивоокия, — обаче смятам, че никак даже не е по-лош от тях!

Мъничето се поклони и сред още буйните им лапоплясканя леко се плъзна и се отдаде на прегръдките и целувките на възхитените си зрители.

Поеха пак пътя си за към селището. Избираха по-високите, пометени от ветровете места. Беше леко и приятно на кучешките им души, затова грациозно и като над земята се носеха пъргавите им, стройни и устроени за бягане тела.

Но не подозираха умните, силните и веселите, че ги чака още едно изпитание, което много ще съкрати времето на пътуването им към дома…

Тъкмо изкачиха възвишението и… налетяха в краката на стадо лосове. Не бяха два, както обикновено се движат, а най-малко двадесет! Ровеха снега и обираха с влакнестите си бърни сухите мъхове. Водачът им, един тромав и тежък дебелак, ги видя пръв, вдигна огромната си брадата муцунка към небето и тънко и тревожно измуча. Видяха ги и останалите.

— Бягайте! — излая късо Сивоокия и хукна.

Хукнаха подире му, оглушени от тежките копита на стадото. Ако лосовете ги догонеха, от веселите, силните и умните нямаше да остане нищо весело, а само дрипели — съсухрени от студа и подмятани от вятъра. Дори Джимо, без никой да му е казал това, бягаше така, че още малко му трябваше, за да надбяга Мъничето. Изглежда, и такова познание носеше младата му кръв. Беше й благодарен и бягаше да я спаси от унищожителния тропот на безмилостната лавина, която се търкаляше от подире му.

Силният само от време на време надничаше през рамо да види дали са увеличили или намалили преднината си и съобразно това засилваше или намаляваше скоростта на лудешкия им бяг…

Спаси ги големият бял път!

Натоварените с дървета дълги камиони, автобуси и снегорини изплашиха водача, той се обърна, подбра стадото си и го подкара към пасището. Забравили кучетата, лосовете бавно и тържествено се занизаха по изровената от нозете им пъртина.

А тримата едва успяваха дъх да си поемат! Клечаха на задниците си и гълтаха студения въздух, забравили простудата, която поемат с него, забравили остротата му, забравили и имената си даже.

Едва успяваха дъх да си поемат!
Клечаха на задниците си
и гълтаха студения въздух...

Сивоокия преглътна, посмири задъханото си дишане и успя да запита:

— Мъниче, ти как се казваш?

— Аз съм Веселия! — отвърна му не много уверено то.

— Още трябва да почиваме! — рече им Сивоокия.

Приседнали отстрани на пътя, дълго почиваха, докато по едно време, с вече почти укрепнал глас, Мъничето можа да се усмихне и да им каже:

— Голям ужас преживяхме! Едва сега можах да се сетя, че се казвам Мъниче!

— А аз нали съм Джимо? — запита Сиджимката.

— Джимо си! — усмихна се Сивоокия.

— Ти пък си Силния! — рече му Мъничето.

Сивоокия не отговори, а все така усмихнат с големите си зъби им каза, че вече могат да тръгнат.

Бяха близо до селището, но и малкото, което им оставаше, извървяха бавно, без да разговарят и замислени за нещо свое си. Свое си им беше, но беше във връзка с преживения ден, защото на кучетата, както и на хората, най-силно впечатление им прави преживяното днес. За вчера по-малко мислеха, за утре почти не мислеха и се отдаваха изцяло на преживяното на момента — на щастието му, както и на нещастието му, но най-вече на усещането, че си оживял, че си жив, че още дълго ти предстои да живееш този прекрасен и единствен твой живот.

Съвсем приближени до перилата, преминаваха моста. Беше най-дългият мост, който Джимо беше виждал! Изпънал се от бряг до бряг, той страшно потръпваше от повлачилите се върху му огромни товари, а под него бездната на голямата река мъдро влачеше олекнали от ледовете води. Те прииждаха на вълни с побелели от пяна гребени. Бучаха уж нежно и приспивно, а с неподозирана сила се разбиваха в подпорите на моста — неуспели да го разрушат, връщаха се назад и отново се устремяваха към устоите им. Играеха ли си, или наистина искаха да го съборят, Джимо не разбра, но не се реши и да запита, за да не наруши размисъла, в който бяха потънали приятелите му.

Прибраха се почти на свечеряване. Пожелаха си лека нощ, обещаха си да се срещнат утре в училището и се разделиха.

Леля Маша го пипна от прага и доста грубичко го пусна във ваната. Друг път се дърпаше, глезеше се, мъчеше се да избяга, но сега изтърпя кротко и виновно цялата процедура по къпането. Водата беше гореща — нито веднъж не излая. Леля Маша през цялото време мълча — Джимо не се реши, както винаги правеше, да я гледа в очите, докато тя му каже нещо. Срамуваше се от себе си — той никога досега не беше я оставял толкова дълго сама! Изтърпя и досадното бръмчене на сешоара, последвало ожесточеното изтриване с хавлията. Всичко изтърпя, беше по-добър и послушен от всякога, но леля Маша не му проговори. Отнесе го на одеялцето му в шкафчето за обувки, остави го там и се прибра при плетката си в кухнята.

Леля Маша го пипна от прага
и доста грубичко го пусна във ваната...

Чичо Миша скоро си дойде. Беше премръзнал и сърдит. Не помоли, а нареди да му налеят ракийката. Сам свали ботушите си и не ги изнесе в коридора, а ги захвърли под масата. Сетне запали цигара и запуши мълчаливо. Леля Маша се усмихваше, взряна в иглиците си. Много й се искаше той сам да каже какво се е случило, но се поддаде, изглежда, на любопитството си и запита:

— Няма ли да кажеш най-сетне какво има, че такъв си се размълчал?

— Прибра ли се нашият хубостник? — не отговори на въпроса чичо Миша.

— Да! На мястото си е — спи.

— А знаеш ли къде го видях днес?

— Как мога да знам, като цял ден съм била на работа!

— Видях го чак на десетия километър от селището! Отвъд моста на Мезен! — изпъшка чичо Миша.

— Сам!? — удиви се леля Маша.

— Не! Това е най-лошото… Повел се е с едни…

Нещо много обидно за приятелите си долови в думите му Джимо и това го накара да излае, въпреки че нямаше никакво желание да бъде със своите стопани, след като и двамата му се сърдеха за почти нищо и никакво.

— Джимо, ела тук! — повика го леля Маша.

Яви се и седна при тях с подчертано нежелание.

— С кого си бил?

— С един мъник, целия пършив и мръсен, и един пес — известен в селището уличник, крадец и побойник! — отговори чичо Миша.

— А ти сигурен ли си, че казваш истината?

— Всички безстопанствени кучета са такива!

— За това, че са безстопанствени, ти трябва да ги съжалиш, а не да ги укоряваш! — рече му леля Маша.

— Значи смяташ, че трябва да го оставим да се развява, с когото му падне?! — с яд натисна цигарата си в пепелника чичо Миша.

— А как иначе? Да не искаш цял живот до полата ми да върви! Ти забравяш, че той е куче, а не котка, та все под масата да се завира. Дори смятам, че стана добре, дето го пуснахме сам на улицата. И нека скита! Не до десетия, а до двадесетия и до стотния километър да

стигне. Ще срещне добри кучета и лоши кучета, всякакви хора ще срещне и така сам ще разбере кое е зло и кое хубаво в живота!

— Значи, съгласна си да се мъкне с такива…

— Аз съм сигурна, че Джимо с разхайтени кучета няма да се събере… И не ти вярвам, че кучетата, с които си го видял, могат да бъдат пършиви и побойници!

„Леля Маша е най-добрата леля Маша, която съществува на света!“ — реши Джимо и изведнъж целият товар от неприятности, които го посрещнаха вкъщи, падна от гърба му.

— Значи смяташ, че така трябва да се живее? — запита с поомекнал глас чичо Миша.

— Да! Така смятам! И за да бъдеш спокоен, ще отида утре да видя що за другари си е намерил Джимката!

Чичо Миша помоли да му капнат още малко ракийка, защото наистина много е намръзнал. Леля Маша стори това.

А на сутринта тя наистина дойде в училището. Беше го проследила, без Джимо да забележи, дойде точно тогава, когато децата бяха в междучасие и се бяха заиграли с кучетата — хранеха ги, галеха ги и им разказваха какво се е случило в часа. Джимката не я забеляза, за да предупреди приятелите си да бъдат мили с нея, но те, с присъщата си съобразителност, надминаха себе си. Учтиво поеха парчето хляб, което леля Маша им подели съвсем поравно — внимателно и без да я докоснат. Сетне се оттеглиха до откованите тараби на оградата, приседнаха и наведоха глави, за да дадат възможност на леля Маша и Джимката, несмущавани от нищо, да си кажат всичко, което имат да си казват…

Джимката, горд от възпитаното поведение на Сивоокия и Мъничето, нищо не каза.

А леля Маша каза това, което и бездруго очакваше да чуе от нея:

— Джимка, чичо ти Миша не е прав! Тези двамата могат да ти бъдат добри приятели!

Тя изтича към пристигналия автобус, а тримата направо през откованите тараби я изпревариха, за да я изпратят, както подобава.

— Значи това е леля Маша? — каза замислено Сивоокия.

— Аз веднага я познах! — побърза да се изфука Мъничето.

— Тя е! — рече възхитен Джимката.

Повече нямаше какво да си кажат, защото бяха единодушни, че леля Маша е просто чудесна!

Тръгнаха по игрите си в любимото селище, в любимата тайга, из най-тайните им места, където до насита, скрити от погледите на хора и зверове, можеха да лудуват, да се дивят на неизчерпаемото многообразие на живота, да си говорят за него и за всичко, което на някой от тях се е случило през този празничен и безкраен ден.

Истината е, че всичките дни, прекарани заедно, и за тримата бяха празнични. Ето така те не можаха да забележат кога например дойде пролетта. Довчера беше сняг, а днес е локви и вода, която се изгубва в ситните пясъци. Набодоха тревите и бързо избуяха, а брезите, дивите череши и осиките изведнъж се покриха с листа и зашумените им корони метнаха на изсъхналата земя великодушните си рехави сенки. Кога стана това?

Скоро се заредиха и белите нощи, най-присъщото нещо на тази северна земя. Това е такова явление, при което денят не преминава в нощ, а и през нощта е светло като ден и може да не се прибираш и цялата нощ да прекараш навън. Слънцето не е като през другите сезони — да изгрява от изток и да залязва на запад, а се върти в кръг върху светлото небе. Белите нощи са тихи, топли и тревожни. Тичаш, играеш, а изведнъж се спреш и се замислиш за нещо, което и друг път ти е минавало през ума, но сега то изглежда друго и не докрай продумано. Такова вцепенение те обхваща задълго и както внезапно те е връхлетяло, така и изведнъж си отива. Тичай пак, лудувай…

Пролетта бързо се изниза и встъпи във владенията си лятото. И понеже то тук е късо, всичко расте шеметно и дава плод шеметно, и плодовете му зреят шеметно. А тъй като са оскъдни, те са най-вкусните и най-богатите на витамини. Първа зазрява черьомухата, която много прилича на черешата, или по-скоро на дивата череша — черешките й са възгорчиви и черни като най-черното нещо на света. Джимо и приятелите му опитаха от всичките възможни плодове на тайгата. Сивоокия и Мъничето бяха ги опитвали, но сега ядяха от тях заради Джимо, да му покажат, че няма отровни измежду тях. На него лично му се понравиха боровинките — червените и черните, а най-вече пък малините, които тук бяха в изобилие.

По това именно време леля Маша започна излетите си из тайгата, нещо, което създаде на Джимо доста душевни терзания. На него много

му се искаше да бъде с приятелите си, чийто брой в селището се беше доста увеличил, но не му се искаше пък и леля Маша да отива сама в тайгата. Тя обикновено тръгваше с жените от службата си или със съседките, но понякога вземаше кофата и ръкавиците си и тръгваше сама. Тогава Джимо, Сивоокия и Мъничето зарязваха играта с другите кучета и я следваха, за да я пазят да не се изгуби — нещо толкова лесно за хората, понеже те са лишени от силното чувство за ориентация, което кучетата имат.

Случваше се, разбира се, Сивоокия и Мъничето да не искат да се отделят от забавленията си. Джимо, без да им се сърди, отърсваше пясъка от гърба си и тичаше да догони проблясващата в храсталаците кофа. Леля Маша винаги се опитваше да го върне. Плашеше го с комарите, които в тайгата са като мъглата есенно време — вървиш просто в мъгла от комари! Те са едри и жестоки, жестоко хапят и леля Маша все пак се поспасяваше от тях — мажеше се с антикомарин — но за Джимо това беше невъзможно и него го хапеха на поразия. Търкаляше се из тревата и ниските храстчета, но спасение нямаше… „Върни се, Джимка, нали ги знаеш какви са проклети! — заплашваше го тя. — Върни се, няма да се изгубя, обещавам ти! Върни се!“ — молеше му се тя, но той нито веднъж не я изостави. Стоеше с нея, докато напълнеше кофата си със синичките боровинки и тръгнеше назад към селището. Не я оставяше сама, защото…

Веднъж приятелите тръгнаха с децата от училището да берат малини. И понеже малинаците се намираха далече, отидоха дотам с автобус. Пръснаха се децата с кофичките си и до обяд напълниха касетките с едрите ароматни плодове. Освен това колкото набраха, толкова и изядоха. Обядваха на брега на едно поточе, каквито из тайгата има много. Водата му беше възхладничка, но учителите разрешиха на децата да се изкъпят. Къпаха се, тичаха по голямата поляна, докато изсъхнат, и си тръгнаха.

Джимо не разбра как стана така, че не се качи в автобуса. Уж за малко тръгна да проследи една северна катерица, успя само да види къде крие шишарките, които събира за зимата, а като се върна, с неудоволствие откри, че автобусите са заминали. Не се изплаши, защото беше идвал дотук и друг път и знаеше как да се върне, но му стана неприятно — все пак с децата щеше да бъде по-весело. Като се приберат в селището, ще стоварят малините в детската градина.

Малчуганите ще им се зарадват. Ще им изпеят песничката, която за тях специално са научили, и ще им изиграят танца на светулките, който на Джимо много се харесваше…

Щеше да пропусне всичко това!

Много интересно се разнасят
шумовете в тайгата...

Пое край поточето, за да излезе на големия бял път. Както си вървеше, изведнъж чу някой да плаче наблизо. Че плачеше дете, изостанало като него, му стана ясно веднага, но къде е? Много интересно се разнасят шумовете в тайгата. Блъснали се в множеството стволове на дърветата, те идват отвсякъде и е трудно да се разбере откъде всъщност идват… Тръгна назад, но не откри нищо. Върна се към малинака, но и там не намери детето. А плачът му се усилваше! Джимо задълба в храсталака… Дали се отдалечаваше, или детето просто се е уморило да плаче? Разбираше, че не може да престане да го търси, и той тръгна в кръг, като все намаляваше кръговете на търсенето. Така успя! Откри детето на брега на блатото. Приседнало, увило коленца в късичката си рокля, то вече само хълцаше. Джимо излая. Момиченцето се сепна и скочи да бяга. Захапа рокличката му и го затегли към пътя. Детето се дръпна, побягна и Джимо остана с парчето плат в зъбите си. Съобрази, че момиченцето се плаши от него, затова тръгна, сетне спря, изчака детето да тръгне по стъпките му и така, наблюдавайки го гърбом само, го поведе през тайгата…

Чак по тъмно излязоха на пътя. Детето беше се престрашило и вървеше редом с него, малко встрани от асфалта и все по насипа. Добре беше, че хората работят и през нощта. Джимо се спускаше и лаеше срещу всеки преминаващ камион, но шофьорите не го чуваха, не го виждаха и никой не спираше. Момиченцето, посъвзело се вече от уплахата, свали забрадчицата си и като се зададеше камион, размахваше я, за да помага на Джимо да ги видят.

Най-сетне спря един. Скочи шофьорът от кабината.

— Абе, дете — рече той, — къде сред нощите се мотаеш по пътя!

— Изгубих се! — можа да каже момиченцето и пак се разплака.

— А кой те намери? — не повярва шофьорът.

— Ето това кученце! — рече през плач детето.

Човекът чак сега видя Джимката.

— Този герой, значи! — каза той и един по един ги вдигна в кабината. Затръшна вратата и като седна зад волана, каза: — Хайде да бързаме сега, че цялото селище сигурно се е вдигнало да ви дири из тайгата!

Пристигнаха в училището тъкмо навреме…

Родителите на момиченцето плачеха, ревяха децата, много разтревожени, помежду им сновяха учителите, за да ги успокояват.

Бяха се насъбрали всички свободни от смяна хора на селището и шумно обсъждаха начина, по който трябва да търсят детето. Бяха извикали и вертолета на пожарната команда. Той гърмеше с двигателите си от покрива на училището, като увеличаваше и без това голямата паника и олелия.

Шофьорът спря, свали детето и между хората се понесоха възгласите:

— Намери се!

— Намери се детето!

— Намериха го!

Бързо дотича през навалицата директорът.

— Кой го намери! Вие ли?

— Не аз! — усмихна се шофьорът. Взе от кабината Джимката и каза: — Ето този малкият!

— Да живее! — извика гръмогласно навалицата.

А Джимо се изплаши. Пък и не му харесваше да го държат така с размахани крачета, затова се обърна, леко захапа шофьора по ръката и той го пусна долу. Промъквайки се измежду многото крака на хората, можа да чуе, че директорът на училището обяви за утре някакво тържество. Множеството започна да се разотива, Джимо, след като не откри тук приятелите си, тръгна и се прибра вкъщи. Знаеше какво ще му се случи, но се прибра и… случката не го отмина. Винаги когато закъснееше, леля Маша го грабваше и го пускаше във ваната. Този път тя го натърка с шампоана не два пъти, както обикновено, а три пъти. С хавлията го изтърка почти грубо и го духа със сешоара, докато целият стана разпухнат като глухарче. Не му даде нищо да вечеря, а му отвори вратата и без думица да му каже, го прати да спи.

Обаче добре стана тогава, че го изкъпа толкова хубаво!

На сутринта той отрано беше в училищния двор. Децата бяха се насъбрали, бяха празнично облечени и с току-що изгладени червени връзки. Момиченцето, което Джимо спаси, дойде при него и се сипна около му целият клас. Радваха се на глухарчестата му глава и всеки му подаваше нещо вкусно. Добре че навреме дойдоха Сивоокия и Мъничето, за да му помогнат в изяждането на всичките тия вкуснотии.

— Какво става? Нали днес е неделя! — успя шепнешком да го попита Сивоокия.

— Ще има тържество! — отговори в ухото му Джимката.

Тъкмо тогава излязоха на площадката пред училището директорът и учителското тяло. Децата бързо се строиха по класове, само изгубеното момиченце остана при приятелите. Държеше нежно сиджимката на Джимката и слушаше как директорът говори за възможността всеки да се изгуби в тайгата, как приканваше всички да бъдат повече от дисциплинирани, когато отиват там, и как разказва това, което се беше случило вчера. Не обвини момиченцето в недисциплинираност, а обърна внимание на факта, че всички без изключение са виновни, щом са могли да си тръгнат, без предварително да проверят дали всички са налице в автобуса. Каза тогава да доведат героя на вчерашния ден при него…

Момиченцето поведе Джимката, но той се затегли, а Сивоокия и Мъничето излаяха предупредително. Момиченцето се наведе, погали Джимката, те разбраха, че няма какво лошо да му се случи, и той се остави да го водят.

Директорът сгъна листовете, прибра ги в джоба си, поповдигна се на пръсти, за да може всички да огледа, и каза с тържествен глас:

— Големият герой на вчерашния ден е това малко кученце. И каквато е практиката — спасилите човек в тайгата да бъдат награждавани, ние награждаваме нашия герой с орден за граждански заслуги, който ще му бъде връчен от класната на четвърти „а“ клас!

Класната се наведе ниско долу и привърза панделките на ордена за навитата около врата Джимкова сиджимка.

Ние награждаваме нашия герой
с орден за граждански заслуги!

Избухнаха бурни ръкопляскания и радостни викове „Ура!“…

Децата се струпаха около героя, искаха всички да го пипнат, но това се стори на Джимката не особено приятно и той, по известния вече начин — през краката им, се измъкна и побягна към паровата станция.

Скоро дойдоха там Сивоокия и Мъничето.

— Поздравяваме те! — рече Сивоокия. — Ти извърши най-доброто нещо, което едно куче може да свърши!

В гласа му имаше и мъничко завист, затова Джимката намери за необходимо да каже:

— Орденът не е само мой — той е на трима ни! Ако вие не бяхте тръгнали с децата, нямаше да тръгна и аз! И ако вие не бяхте ми показали тайгата, как аз щях да мога да изведа момиченцето на пътя!

— Прав си! — зарадва се Мъничето. — И всичко, което казваш, е право, но ще ми дадеш ли и аз да понося медала?

— Това не бива да става! — строго се намеси Сивоокия. — Медалът ще бъде наш, но ще го носи и за трима ни Джимката!

— Но ще кажем на кучетата, че е на трима ни, нали? — обади се Мъничето.

— Това може! — съгласи се Сивоокия.

— И ще се попукат мурджовците от осми блок, че ние сме с медал, а те нямат! — зарадва се Мъничето.

Въпреки че нямаше на какво толкова да се радват. В началото орденът малко му пречеше да тича и докато свикне с него, на няколко пъти му се искаше да го свали от шията си. Не беше тежък, но беше голям като циферблата на малкия будилник!

Вечерта вкъщи си направиха малък празник. Леля Маша беше по-добра от всякога, като покани да им гостуват и приятелите на Джимката, дошли да го изпратят до вратата. Те отначало се срамуваха да влязат, но като чуха колко хубаво и весело чичо Миша пее „Като ще е празник, нека да е празник!“ се престрашиха и прекрачиха прага. Обаче по-навътре от шкафчето за обувки не пожелаха да влязат. Както и да ги каниха, оттам те не помръднаха. Застана при тях и Джимката.

— Отвори на юнаците три пастета! — нареди чичо Миша и леля Маша с удоволствие сложи по кутия пред всекиго от тях.

Тогава дойдоха с грамофона и плочите съседката и докторът — този път без бялата си престилка и с един много приятен на цвят

пуловер. Танцуваха чичо Миша и съседката, докторът и леля Маша, най-накрая изпяха някаква много тъжна песен чичо Миша и докторът…

Трите кучета прекараха доста весело и интересно. Не само защото празникът беше в тяхна чест и произнесените тостове бяха все за тяхно здраве, а защото с кучетата винаги е тъй — когато около тях са щастливи, и те също се чувстват щастливи!

Изобщо, пируваха до късно!

След пастетите им бяха поднесени по купичка кондензирано мляко и едно голямо парче торта със сметана.

Тръгнаха си късно.

Но оттогава, откакто момичето се губи в тайгата, Джимо никога не оставяше леля Маша сама да ходи за боровинки. Последния ден, когато двамата излизаха в тайгата, той няма да забрави никога, защото този ден преобърна живота му завинаги, отведе го в нови земи, при нови приятели, осъди го да преживее много мъки и много радости, направи го изстрадал и мъдър — куче, което със зъби и нокти се е борило за живота си — за да се пребори с превратностите на съдбата и отново да намери хората, които обича и които го обичат…

ЗАМИНАВАНЕТО

Леля Маша въпреки молбите, заплахите с комарите и сръдните си не успя да го върне в селището. Махна с ръка и го остави да върви напреде й, защото той по-добре и от нея знаеше къде са най-едри боровинките, къде вчера бяха брали и къде днеска е най-добре да отидат.

Денят беше хубав и слънчев, а сенките под рехавите корони на дърветата — шарени. Навлязоха в най-гъстото на тайгата, там, където шумът на камионите, движещи се по големия бял път, вече не се чува. Боровинковите храсти се стелеха в краката им като зелено одеяло, а плодовете им се чернееха по всяко от разклоненията като пръснати от лятото мъниста. Беше на свечеряване (тръгнаха, след като се върна от работа леля Маша), но комарите, кой знае защо, бяха нещо поизгубили от нахалството и желанието си да се завират в дългата му козина и да го хапят. Тичаше, обръщаше се изведнъж, щракваше със зъби, но нито един не се оказваше в зъбите му. Гледаше учудено.

— По-късно ще излязат! — рече му леля Маша. — Още малко да позахладнее и пак ще освирепеят!

Захладня, но те бяха напълнили пластмасовата кофичка и си тръгнаха.

Чичо Миша ги чакаше, седнал на масата. Беше угрижен и никак не му се говореше. Но се изправи и каза:

— Трябва са събираме багажа! Взел съм билети за сутрешния влак!

— Тръгваме ли си? — извика зарадвано леля Маша.

— Да! — отговори късо чичо Миша.

— Но защо така изведнъж?

— Така се налага… Днес уредих напускането си. Уредих и твоето. Сега трябва набързо да съберем багажа…

Той не беше много и се събра в двата куфара. Закопчаха ги и седнаха на леглата един срещу друг.

— Тъжно ли ти е? — запита леля Маша.

— Да. Малко. Свикнах тук с хората, с работата, с тайгата и сега като че ли ми е малко криво, дето трябва да ги напусна!

— Обаждах се на децата. Казаха, че искат да си отидем!

— Да ти капна ли една ракийка?

— Не. Мисля какво да направим с Джимо.

— Да не си решил да го оставим тук?

Чул името си, Джимката застана в средата на стаята. Гледаше ту единия, ту другия. Не разбираше какво значи това „Тръгваме си!“, но му беше ясно, че се решава нещо много съдбовно за него. Беше напрегнат, тревожен и след така радостно прекарания ден — безкрайно и неизмерно тъжен.

— Той всичко разбира! — пресегна се и го погали леля Маша.

— Джимка, искаш ли да дойдеш с нас? — запита го чичо Миша.

Пристъпи и легна на чорапите му.

— Ще дойде сега съседът да го фотографира. Като направи снимката, ще отидем при един негов познат от ветеринарната инспекция, който ще му направи паспорт…

— Но ние не знаем ще бъде ли съгласен той да тръгне с нас, или ще иска да остане тук?

— Помислил съм и за това! Ще го вземем сутринта с нас на гарата. Ако се качи — значи иска с нас! Ако остане на перона — ще значи, че иска да остане тук!

— Да бяхме се обадили поне на някого от познатите си да го наглеждат! — засуети се леля Маша.

— Не е нужно — рече й чичо Миша. — Той вече е голям и с всичко може да се оправи сам!

Дойде съседът с фотоапарата си.

Леля Маша го причеса, сложи го на стола и се оттегли настрана. Джимо стоически изтърпя блясъка на светкавицата, но малко й се озъби и затова отсетне на снимката изглеждаше озъбен и зъл.

Чичо Миша и съседът тръгнаха да проявяват филма и да търсят ветеринаря.

На Джимката, смутен, объркан и развълнуван от това внезапно заминаване, му се прииска сега да бъде при приятелите си. Но постоя още малко при леля Маша и чак тогава отиде и се изправи до вратата. Тя дойде и му отвори. Като излизаше, видя сълзите в очите й, но не се

върна назад. Реши, че за леля Маша ще бъде добре да поостане сама, така както на него му се щеше да остане за мъничко поне сам.

Знаеше къде през лятото нощуват Сивоокия и Мъничето, много пъти беше оставал да спи при тях, но не тръгна веднага към обърнатата при завоя лодка. Обиколи цялото селище. Беше притихнало, бяха се изприбрали и кучета, и хора, светеха всичките му прозорци, зад прозорците гледаха телевизия…

Повъртя се из училищния двор. Спря се в центъра на футболното игрище. Сети се как веднъж захапа топката, побягна с нея, и за това, колко дълго го гониха децата, за да си я вземат… Усмихна се, но усмивката му излезе малко като онази от фотографията насетне. Беше му мъчно да се раздели с децата. Те сега са във ваканция, след месец отново ще се върнат в училище и ще настане тук познатата бъркотия от смехове, песни, игри и звънене на звънци. На училище ще тръгне и Ира-Ириночка… Той видя как й купиха чанта, тетрадки, моливи и пълна ученическа униформа. Оттогава Ира-Ириночка ходеше през деня с униформата си. Чакаше да тръгнат родителите й на работа и тогава обличаше униформата и излизаше из селището, за да я покаже на всички. Вървеше бавно, бледа и съсредоточена, гледаше върховете на черните си обувчици, цялата й походка казваше: „Вижте ме! Моля ви, забележете, че аз съм с униформа и че след един месец ще тръгна на училище!“. Спираха се хората, оглеждаха я от горе до долу, казваха: „Я, каква хубава ученичка! Просто не можеш да й се нарадваш!“. А Ира-Ириночка, след като останеха само с Джимката, който през тези дни беше все с нея, питаше го:

— Джимка, аз нали наистина съм хубава, а не само така?

Джимката я гледаше с възхита и завист.

— И нали добре ми стои униформата?

Излайваше, за да я увери, че това е така.

— Особено престилката… Много е хубава, нали?

Джимката лаеше радостно и скачаше около нея, но внимателно, за да не докосне кафявата престилчица и белите чорапки с изпрашените си от пясъка лапки.

Но един ден майката на Ира-Ириночка за нещо се върна от работа, видя я с новата униформа, съблече я и я прибра в гардероба. На момиченцето му беше много мъчно, а на Джимката още повече.

Няма да може да види деня, в който на Ириночка отново ще дадат униформата и тя ще тръгне на училище!

Промъкна се през откованите тараби и пак, както често му се случваше, спря пред средния вход на блока срещу училището. Гледаше входа и се мъчеше нещо да си спомни, но не можеше и не можеше…

Не можеше, защото нещото, което искаше да си припомни, беше от времето, когато той нямаше и месец. От този блок, от средния апартамент на първия етаж, го взе чичо Миша. Тук Джимката беше се родил, тук живя майка му, братчето му и сестричето му, преди да отпътуват нанякъде… Джимката беше мъничък, слабичък и болничък тогава, стопаните му искаха да го изоставят и чичо Миша, който присъстваше на изпращането им, ги помоли да му го дадат. Тогава пристигна в Коми и леля Маша и двамата го отгледаха с мляко и бисквити.

Нищо, нищичко не можеше да си спомни от нещата, с които го тревожеше този загадъчен и с нещо различен от останалите вход на блока срещу училището! И може би така беше по-добре. Защо да си спомняме за онова, което е скръбно в живота ни? И не е ли по-хубаво, ако не можем, то поне да се опитаме да го забравим и да заживеем живота си отново и с постоянното старание никога и никому да не причиняваме скръб, мъка, отчаяние… Никому и за нищо на света!

А на Джимо предстоеше да стори точно това — да омъчни приятелите си! И въпреки стремежа си по-дълго да го отлага, реши, че повече не може да се отлага, и тръгна към брега на реката.

Сториха му място под обърнатата лодка. Свря се между Сивоокия и Мъничето. Двамата обсъждаха въпроса дали няма да бъде хубаво да поизлязат из тайгата. Да погостуват на четиринадесета бригада, да идат да видят докъде е стигнал строежът на новия мост, да се уверят с очите си, че големият бял път е стигнал до сто и двадесетия километър навътре в тайгата. Правеха сметка да тръгнат с автобуса на пътищарите още рано сутринта, за да могат да изпълнят тази добре намислена и обмислена програма.

— Ти чу! — рече му Сивоокия.

— Чух… — отвърна Джимката.

— Какво ще кажеш? — запита Мъничето. — Мислехме сутринта да минем да те вземем от вас?

— Не са ли вкъщи вашите, че си излязъл толкова късно? — запита Сивоокия.

— Чичо Миша отиде…

Не можа да каже „да ми вземе паспорт“, защото сълзите му го задавиха.

— Какво е станало? — разтревожи се Сивоокия. — Обидил ли те е някой!

Джимо не можеше и думица да им излае.

— Че кажи де! Кажи! — не го оставяше да се съвземе Мъничето.

— Никой… никой… Аз трябва да ви обидя! — съвсем се разрева Джимката.

— И как ще направиш това, как…

Сивоокия перна Мъничето да замълчи.

— А вие утре ще трябва да дойдете на гарата, за да ме изпратите! — можа да им каже Джимката.

— Как така да те изпратим?! Къде ще те изпращаме?!

— Мене ме отвеждат оттук!

— Значи ти не искаш да те отведат?

— Не! Не! Аз друго искам… Искам и с тях да отида, и с вас да остана!

— Но това е невъзможно! — изкрещя в ухото му мълчалото досега Мъниче.

— Не крещи! — замахна пак Сивоокия. — А ти, Джимка, разкажи сега бавно и последователно какво е станало и какво има да става.

Джимката почти свързано съобщи това, което се беше случило. Как събраха багажа, как го фотографираха, как леля Маша, след като дълго разглежда билетите, сгъна ги внимателно и ги сложи в чантата си.

— Значи тръгват, без много-много да се канят като другите! — рече замислено Сивоокия.

— А боли ли, като те фотографират? — запита страшно заинтересувано Мъничето.

Джимо не можа да му отговори, защото Сивоокия точно тогава го запита:

— Ти искаш ли да тръгнеш?

— Не мога без леля Маша! — почти изплака Джимката.

— И аз на твое място така щях да отговоря! — каза Сивоокия. — И значи всичко е ясно — ти тръгваш, а ние утре ще бъдем на перона, за да те изпратим! Така е, Джимка. Ако ти самият не искаше да тръгнеш, всичко е от ясно по-ясно — задълбаваме в тайгата и… проблеми няма… Но понеже ще бъде страшна неблагодарност да оставиш леля Маша, ти ще трябва да заминеш от нас без сълзи и без дори да ти е мъчно…

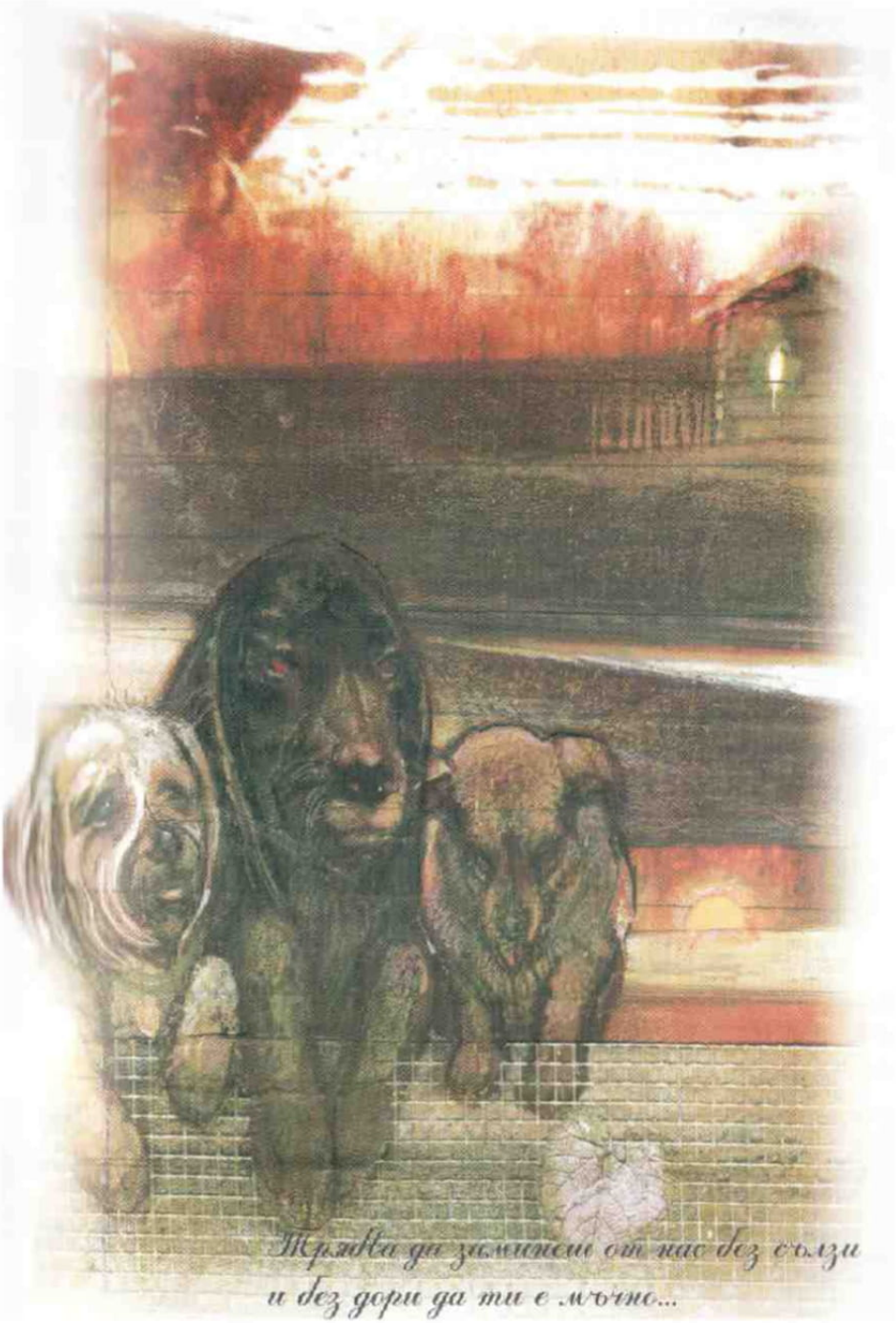
Трябва да заминеш от нас без сълзи
и без дори да ти е мъчно...

— Ние и така ще те обичаме! — увери го развълнувано Мъничето и започна да обяснява, че дори и нещо хубаво имало в това, някой от тях да замине за някъде. Да види света, който е вън от този свят на тайгата, да види хора и градове, дето, седейки, никога не би могъл да види. Да си има и втора родина — родината на чичо Миша и леля Маша, нещо, дето не на всяко куче е съдено да се случи… — А ти, Джимка, където и да ходиш — ходи и гледай и заради нас! — завърши разпалено Мъничето.

Сивоокия се измъкна изпод лодката, огледа омрачнялото небе и каза:

— Ще вали! Ще видите, че непременно ще вали!

— Да го заведем до вкъщи! — предложи Мъничето.

— Разбира се, че ще го направим! — съгласи се Сивоокия.

По пътеката, сред нависналите клони на брезите и уханието на зрелите рябини, после по утъпканите между блоковете пътеки, покрай паровата централа, фурната и стол № 2 стигнаха до входа на чичо Миша и леля Маша.

През лятото махаха вратите. Джимката, уж весело, както винаги, прескокна прага, но се сви в ъгъла, в тъмното, откъдето можеше да изпрати с един последен поглед приятелите си. Но те не си тръгнаха. Седнали в светлия кръг на лампата, гледаха към стълбището, по което би трябвало да е изчезнал Джимката. Дълго, много дълго седяха така. И през всичкото това време сърчицето на Джимо се пълнеше с мъка по всичко, с което му предстоеше да се раздели. Гнетеше го предчувствие, че никога вече няма да види този вход, селището зад входа, тайгата отвъд селището… Като на филм в киното тичаха пред невиждащия му поглед картините на изживяния му живот. И кой знае как, всичко му се виждаше интересно и значително. Скъпи му ставаха и най-мъничките дреболии, омиляваха му и преживените неприятности. Сега, когато се разделяше с досегашния си живот, прощаваше на неприятелите си и се кореше, че не в съумял да ги направи свои приятели. Дожаля му даже и за проклетата фуклива Лайка, дето все се перчеше, че нейни близки са летели в Космоса и тя самата била чистопородна, а Сивоокия, Мъничето и самият Джимо не си знаели ни рода, ни породата… Джимо се обиждаше повече заради Сивоокия и колчем я срещнеше, лаеше я и все се мъчеше да прищрака опашката й между острите си зъбки. Понякога успяваше, но освирепялата Лайка така го

опердашваше, че здраво място не оставаше по него. Никога вече няма да я ухапе, тя никога няма да го отъркаля в пясъка с яките си крака…

Сивоокия се изправи и бавно, по вълчи се заклатушка към двора на училището. След него заситни Мъничето.

За да не залае от мъка, Джимо стисна със зъби медала си. Чак когато се изгубиха зад тарабите добрите му верни приятели, той тръгна по стъпалата нагоре.

През нощта вкъщи не легнаха. Идваха приятели на чичо Миша и леля Маша да се сбогуват. Едни си отиваха, други пристигаха — самоварът не слезе от масата. Джимо също не успя да мигне, защото всички проявяваха страшен интерес към това, какво ще правят леля Маша и чичо Миша с него. Леля Маша на всички показваше приготвения паспорт и казваше, че той непременно ще тръгне с тях. „А ако не тръгне?“ — изказваха съмнението си някои. „Непременно ще тръгне!“ — отговаряше на всички чичо Миша. И Джимо хиляда пъти преживя това „А ако не тръгне?“ и „Непременно ще тръгне!“ и вече с нетърпение очакваше мига, когато наистина ще тръгнат, за да се свърши това мъчение.

Часовникът иззвъня. Чичо Миша взе куфарите, леля Маша — чантата с билетите и документите, съседите ги изпратиха до колата, която ги чакаше долу. Беше дошъл да ги откара до гарата ортакът на чичо Миша.

Бързо стигнаха, защото колата не е като автобуса, да спира по спирките. Но колкото и кратко да пътуваха, Джимо се измъчи от мисълта дали приятелите му са успели да се събудят и да стигнат до гарата.

Видя ги да стоят от двете страни на входа на гарата и да се озъртат. Още щом отвориха вратата, скочи и изтича при тях.

— Ние спахме тук, за да не пропуснем да те изпратим! — веднага го осведоми Мъничето.

Умнички бяха приятелите му!

— И цяла нощ не сме спали, а си говорихме за теб! — продължаваше Мъничето. — Чудехме се на това, как можеш да бъдеш такъв късметлия!

— И се радвахме на това! — обади се Сивоокия.

— Да! Радвахме се! — потвърди Мъничето. — И ни беше малко тъжно за леля Маша…

— За тъжни неща сега не бива да говорим! — намеси се пак Сивоокия. — И… изобщо, трябва да помълчим!

— Защо? — запита Джимката, комуто се искаше много неща да им каже. Да им каже колко много ги обича, как му се иска и те да тръгнат с него. И дори да ги покани да тръгнат с него, за да се уверят сами, че нито леля Маша, нито чичо Миша ще се опитат да ги върнат…

Той забравяше, че те нямат паспорти!

— Преди път трябва да се помълчи, за да бъде щастлив пътят на тези, които заминават! — рече Сивоокия.

И млъкнаха.

А хората понесоха куфарите си към установилия се пред гарата влак.

И машинистът изсвири предупредително.

Качиха се във вагоните последните закъснели пътници.

— Тръгвай! — побутна го Сивоокия.

Леля Маша стоеше на платформата на вагона, а чичо Миша стърчеше на първото стъпало.

Джимката скочи право в прегръдките му и влакът бавно, с привичното полашкване на вагоните, тръгна.

— Не ни забравяй, Джимка! — изкрещя Мъничето и побягна редом със стъпалото, на което продължаваше да стои чичо Миша с Джимката.

— Спомняй си за нас! Ние ще те помним! — излая дебело Сивоокия и побягна и той.

Не ни забравяй, Джимка!

Следваха ги почти до моста на Мезен. Там по нанадолнището влакът се засили, изостана първо Мъничето, после Сивоокия, сетне се превърнаха двете застанали на насипа кучета в мънички точици, накрая съвсем изчезнаха…

Влязоха във вагона и се настаниха на местата си до прозореца.

Джимо се втренчи навън в картините, които с шемет се сменяха зад стъклото. Все беше тайга — разнолика и велика тайга. Отминаха борове с прекършени върхове… Сетне — полегнали от вятъра дървета… После китка брези… В ниско привелите се клони на брезите дремеше малко кантонче. На ливадата отпред пасеше крава, лениво помахваше с опашката си, а наоколо бяха мир и тишина…

Потракваха колелетата на влака. Ритмично. Приспивно.

Леля Маша оправи леглата и застла на пода одеялцето.

Джимката скочи от масичката долу и си легна. Уморен от преживяванията около заминаването и раздялата с приятелите, заспа.

В съня му виеха кучета. Дойде сред тях Ира-Ириночка в новата си униформа, каза им нещо хубаво и кучетата млъкнаха. Над селището се изви вятър и облак прахоляк забули къщите и хората. Откъм наредените покрай реката постройки на заселнишките бани, с димящи коминчета и пара, измъкваща се изпод вратите, излезе на големия бял път лисица със сребърна козина и рошава като дим посребрена опашка. Кучетата емнаха лисицата, тя свърна от пътя в гората, като светулка чезнеше и се показваше зад дърветата. Отведе ги вътре, където знаеше, че никога няма да я стигнат, изчезна в храсталака покрай блатото, заби още навътре в тайгата, замлъкна лаят на преследващите я кучета… „Не ни забравяй, Джимка! Ние ще те помним…“ — извика Ира-Ириночка и тогава Джимката се разплака. Плачеше тихо и кротко, насън и в съня му се лееха сълзите му. Преглъщаше ги и те го давеха, хъхреха в свитото му гърло, като тревожеха и без това тревожния му сън.

Той знаеше, че е достатъчно за нещо хубаво да си помисли, за да се успокои и да заспи наистина. Но тъй като всичко хубаво беше останало в спомените му и му бе мъчително да си го спомня, той реши да си мисли за онова, което го очаква и което е по-хубаво от всичко най-хубаво. Представи си големи градове, населени с красиви хора. Кучетата по улиците им са сити, добри и нито едно от тях, като те види колко си малък, не се спуска да те търкаля в праха. Децата нямат

прашки, никого не замерят с камъни и не чупят уличните лампи. Той върви нанякъде, весело му е, не го притеснява сиджимката му, горд е с ордена, който златно блести в сресаната на гърдите му козина…

Е, всичко това наистина е много хубаво, то му предстои, той се стреми към него, приближава го, вече го живее…

Ето как трябва да се заспива, когато ни е мъчно. Трябва да си представим живота по-добър, отколкото е, хората по-мили, отколкото могат да бъдат, света по-красив, отколкото е всъщност.

Всъщност… светът е по-прелестен и от най-прелестната наша представа за него!

Джимо можа да се убеди в това още когато се събуди…

ДЪЛГОТО СБОГУВАНЕ…

Свечеряваше и зад стъклото на прозореца се носеше безкраен червен залез…

— Джимка, ти се наспа! — рече му леля Маша.

— Цял ден спи! — сякаш недоволен от нещо, каза чичо Миша. — Ще проспи сбогуването с родината!

Джимо излая, за да му покаже, че такъв тон на говорене никак не му е приятен.

Чичо Миша млъкна.

Леля Маша избърса масичката, застла я със салфетки, извади от пътната чанта нарязания на тънки филийки хляб. Чичо Миша отвори консервите. Започнаха да се хранят. Джимката също яде на салфетка, и яде много внимателно — трохичка да не остане върху чистото килимче на пода. Докато се хранеха, дойде дебелата леля и им донесе чая. Започнаха да пият — леля Маша тихо и замислено, чичо Миша с посръбване и усмихнат на нещо си.

А трябваше първо да разтребят масата!

Джимо не изтрая, скочи в скута на леля Маша и се загледа навън.

Всичко беше като на телевизор!

Село с разпръснати къщици и привечерна тишина…

Река, над която преминават, и долу в реката — къпещи се деца, а по бреговете — жени, които перат…

Безкрайни ливади и езеро сред тях — червено като слънцето и бистро като небето…

Гора, която редее и изведнъж свършва, за да започне някаква гола зелена равнина…

— Джимка, хайде да кажем сбогом на тайгата! — рече, все тъй усмихнат, чичо Миша.

Още му беше сърдит и дори не го погледна.

Мразя дългите сбогувания! — каза му леля Маша.

— А нашето ще бъде точно такова! — продължаваше да се усмихва чичо Миша.

— Какво имаш предвид?

— Приготвил съм ви изненада! — отговори й чичо Миша и се скри в дима на цигарата си.

Разбраха каква е изненадата чак когато стигнаха в Москва…

А Москва се оказа приказен град. Огромен, светъл, празничен, прерязан на две от Москва река, с Кремъл в центъра и с вилни зони, които много напомняха селата край железопътната линия. Пропътуваха целия град — отначало, защото чичо Миша търсеше да си купи рибарски принадлежности, а сетне, за да го разгледат на изпроводяк. Бяха в много музеи, разглеждаха дворци, безцелно се скитаха по улиците и булевардите му. Прибираха се капнали и три нощи спаха в някакъв хотел, където всички говореха езика на чичо Миша и леля Маша. Като се приберяха вечер в хотела, чичо Миша с дълбока въздишка и възхищение казваше:

— Тук вече сме си у нас!

За Джимо това „у нас“ си остана малко неясно, но те повече нищо не казваха, за да може поне да се досети какво е то. Но той много не се и замисляше, защото най беше го впечатлило метрото и все за него си мислеше. Спускаха се под земята, качваха се във влакчето и съпроводени от свистенето му, пътуваха нанякъде. По спирките беше чисто до блясък, стълбищата бяха стръмни и сами ги изнасяха нагоре и спускаха надолу, без да има нужда да се катерят по стъпалата му. Това беше много приятно за Джимката. И непонятно. Стоиш си на стъпалцето и изведнъж се намираш горе на изхода, където отново е слънце, улиците са изпълнени с движение, много по-голямо от голямото движение на големия бял път, по тротоарите се движат хора, които вежливо и с усмивка му сторват път. В градинките деца карат велосипеди, по пейките младежи и старци четат книги и вестници!

— Всички четат! — учуди се веднъж леля Маша.

— Това е най-характерното за този град! — рече чичо Миша.

— Най-характерното е, че е огромен! — реши да се заяжда леля Маша.

— И това…

— И че хората са повече, отколкото трябва!

— Точно толкова са, колкото трябва да бъдат! А са точно осем милиона!

— Колкото цялата ни България! — смая се леля Маша.

— Малко по-малко са! — усмихна се чичо Миша.

А Джимо запомни Москва с метрото. То му се струваше страшно и същевременно любопитно. С ужас влизаше във вагона, но всичко останало му се харесваше, впечатляваше го със суетнята си, красотата и многото различни породи кучета, които като него миролюбиво пътуваха, привързани за сиджимките си. Видя със сиджимки такива огромни и невероятни кучета, че неговата вече не му изглеждаше така досадна и обидна.

Вечерта на третия им ден в Москва научиха в какво се състои приготвената от чичо Миша изненада…

Прибраха се „у нас“, тоест в хотела на българското посолство. Вечеряха в ресторанта. Джимо пак яде кебапчета, които много му се бяха усладили. Леля Маша пи само чаша айрян. Чичо Миша след ракийката си поръча кюфтета на скара, а за бирата — пържени картофки със сирене.

Качиха се в стаята си. С асансьора. Отначало се плашеше от приглушения му шум, но бързо свикна и сега с удоволствие гледаше пръв да се провре в мъничката му кабинка.

Уморено се тръшнаха на леглата си.

Джимо се настани на одеялцето.

— Спи ли ти се? — запита чичо Миша.

— Да! — измърмори леля Маша. — Капнала съм!

— Искаш ли да те разсъня?

— Нищо не може да ме разсъни!

— Нищо ли? — закачи я чичо Миша.

Стана, отиде до гардероба, бръкна в джоба на сакото си, извади едно тесте листи и ги тръшна на масата.

— Какво е това? — запита, без да отваря очите си, лепя Маша.

— Билети! — отвърна й чичо Миша.

— Какво? — скочи леля Маша и заразгръща тестето.

— Билети за пътуване… Екскурзионно! — уточни чичо Миша, наслаждавайки се на впечатлението, което предизвика дългата и сложна дума.

Леля Маша се изправи и нервно заснова из стаята.

Назряваше скандал. Джимо стана и тръгна след нея — искаше му се някак да я умилостиви и да спаси чичо Миша от скандал. Но изглежда, тя беше решила да бъде безмилостна…

— Джимка, на мястото си! — каза му повече от строго и пак заснова между прозореца и вратата.

Не беше това начинът да го накара да я послуша. Знаеше, че не обича да му крещят, а крещи! Затова не отиде на мястото си, както на нея й се искаше, а се свря в краката на чичо Миша и там остана.

— Тя е лоша, Джимо! Това е факт! — помъчи се да се усмихне чичо Миша.

— Факт е, че ти си безотговорен! — сряза го леля Маша. — Бързаме да се приберем в България, а той купува билети за екскурзионно пътуване! Колко струват билетите?

— Много — отвърна й. — За мен, за теб и за Джимо! Много струват!

— Е?

— Какво „Е“? Или ти си мислеше, че след толкова години работа в тази страна аз ще си тръгна, без да я разгледам добре, без ти да си я опознала и без да дам възможност на Джимо като хората да се сбогува с родината си! Така ли мислеше?!

— Аз мислех…

— Ти нищо не си мислила! Ти, когато крещиш, обикновено не мислиш…

Това беше изпитаният начин да се избегне скандалът — като започне самият той да напада. Леля Маша се смути и обърка:

— Аз никога не съм крещяла! Крещят невъзпитаните хора! Или вие с Джимо искате да ме изкарате невъзпитана?!

— Не, моля ти се! Не! Но е лошо това, че не искаш да разбереш какво съм направил, а само мислиш за това, колко пари съм дал…

— Джимка, ела при мен!

Скандалът беше се разминал. Отиде при нея, с радост се изправи на коленете й, взря се в очите й, за да се убеди, че тя вече не е ядосана. Джимо най-много мразеше някой да е ядосан и да повишава тон.

— Пари се печелят! — рече тя.

— Точно това исках да кажеш! — щастливо отбеляза помирението чичо Миша.

И заразгръщаха билетите, и заобяснява той къде ще идат, кога ще бъдат там, какво ще видят. Заедно с билетите беше взел и пътеводител, който до среднощ разглеждаха и обсъждаха.

Тръгнаха рано сутринта. Таксито ги стовари на аерогарата. Имаше много хора, които говореха различни езици. Попаднал в тази разноезична говорилня, Джимо никак не се смути, а беше мил с всички и всички бяха мили с него. Дори и проверяващите паспортите и багажите. Минаваха всички проверки — бяха им в ред и документите, и багажите. Пропуснаха ги в автобуса, който ги отведе до самолета. Самолетът приличаше на голяма бяла птица, с човка, криле и опашка, но без каквато и да е перушина. Изобщо една гола, но все пак красива и оперена птица. Отвътре пък много напомняше вагона, с който пътуваха от гара Кослан в Коми АССР до град Москва — столицата на СССР. Нямаше легла, но имаше кресла, удобни почти колкото леглата.

Заеха местата си. Помолиха ги да затегнат коланите и да не пушат през време на целия полет. Чичо Миша прибра пакета с цигарите и тогава стана нещо, което Джимо не беше преживявал. Нещо забуча, загърмя, затрещя, затресе се цялата огромна оскубана птица, лицата на хората побледняха… Джимо се хопна в скута на чичо Миша и силно стисна очите си. Самолетът се емна напред — почувства го, сетне се позапря и още по-силно зареваха двигателите му, емна се пак и бавно се отлепи от земята…

— Летим вече! — каза му чичо Миша и го пусна на пътеката между трите редици кресла.

Джимката легна до краката му и нерешително отвори едното си око. Хората четяха вестници и списания, смееха се, говореха си, беше се възвърнал цветът на лицата им. Отвори и другото си око.

— Как е? — запита леля Маша.

— Успокои се! — отвърна чичо Миша.

Стана му неприятно, че с неоправданите си страхове им е причинил безпокойства. И за да им покаже, че съвсем вече се чувства добре, повлече сиджимката си и тръгна между креслата. Хората започнаха да го сочат, да викат: „Я го вижте какъв юнак е!“, да се смеят и на собствените си страхове и ужаси, които, изглежда, съпътстват всяко излитане. За да им стане още по-весело, Джимо се изправи и тръгна на два крака, нещо, което умееше да прави добре и знаеше, че се харесва на хората. „Браво!“ — заръкопляскаха му от целия салон. Една начервена дама се престраши, погали го и му отчупи парченце от шоколада си. Взе го внимателно, изяде го бавно, а не лакомо, както правят някои, и отмина напред. Заобиколи средната редица кресла и

мина от другата страна. На един, с брада като на горяните от четиринайсета бригада, и с коса, рошава като на директора на дома на културата, беше паднала шапката. Захапа я за периферията и му я подаде. Нови възгласи „Браво!“ одобриха постъпката му. Човекът се забърка из джобовете, много му се искаше нещо да му даде, но не намери какво, тогава стана и му се поклони. Извикаха и на него „Браво“. Поклони му се и той — и на това леля Маша го беше научила.

Смях, невъобразим шум, заглушил моторите на самолета и всички възможни страхове, хора, наизправяли се от креслата си…

Появи се отнякъде красивото момиче с черната шапчица, подноса и количката си. Като се качиха в самолета, то предложи на всички по един бонбон. Даде и на Джимо, но бонбонът беше кисел и твърд — такива той не обичаше. Не знаеше къде трябва да го остави и го пусна в новата обувка на чичо Миша, която той беше свалил от крака си, защото му стягаше. Сега момичето предлагаше безалкохолни и кафе. Стигна до него — той още стърчеше на задните си крака в очакване да му се скарат.

— Миличък, мъничък — усмихна му се лъчезарно красавицата. — Пречиш ми!

Отстъпи, стори път на количката и тръгна след нея. Толкова беше красива, че въздухът около нея ставаше красив и ухаеше на небе. Нали са в небето — на какво друго може да ухае?!

Стигнаха до леля Маша и чичо Миша.

— Ваш ли е? — запита стюардесата.

— Наш е! — отвърна чичо Миша.

— Може ли да го взема за малко?

Спогледаха се чичо Миша и леля Маша.

— Може, разбира се! — отвърна леля Маша.

— А как се казва?

— Джим! — каза й чичо Миша.

— Джим, хайде! — повика го красавицата.

Затика количката си, той покорно тръгна след нея…

Завършиха обиколката. Оставиха количката в някакво малко стайче. Стюардесата го взе на ръце и отвори една врата. Превзеха очите му неизброим брой разноцветни светлинки. Тримата мъже, седнали пред светлинките, се извърнаха.

— Имаме си гости! — каза им момичето.

Джимо бързо се ориентира, че това са шофьорите на самолета. Нали и пред чичо Миша имаше табло със светлинки, макар и по-малко. Главният шофьор, този в средата, протегна ръце назад, Джимо му подаде своите малки лапки и така се оказа на волана на самолета. В кръглите стъкла искреше слънце… Но бързо приближаваха към нещо черно, обрасло и огромно! Изведнъж хлътнаха в тъмнината му, стана студено, стъклата овлажняха, наложи се единият от шофьорите да пусне чистачките…

Джимо още трепереше…

— Това е облак! — рече му стюардесата и пак се включи в разговора с тримата.

Колко било просто! Това е облак и някъде сега вали дъжд!

Излязоха из облака и пак заискри в стъклата слънцето.

Взря се надолу и видя как под тях пътува земята. Равна, безкрайна и шарена като килима на стената в стаята на Ира-Ириночка. Бяло и синкаво проблясваха реките, зелено се чернееха горите, златножълто жълтееха узрелите посеви…

— Джимка, хайде! — повика го отново красавицата.

Сега пък разнасяха на пътниците обяд. Той си остана при леля Маша и чичо Миша. Но още беше трескаво-радостен и не го свърташе на едно място.

— Бил е при пилотите и това не му дава мира! — забеляза чичо Миша.

— Ще мирне! — поклати глава леля Маша. — Като ни помъкнеш сега из града, ще капне и ще забрави пилотите!

Стюардесата съобщи, че кацат, и отново помоли да затегнат коланите.

Кацането беше нещо като излитането. Също толкова неприятно усещане, но вече не така страшно. Повтори се и всичко останало — проверка на паспортите и багажите.

Отидоха до хотела само за да се регистрират.

И веднага тръгнаха.

Водеше ги неуморимият на ходене, гледане и слушане чичо Миша, тоест не той, а разтворенят в ръцете му пътеводител. Къде ли не бяха?! И в Зимния дворец! И в „Ермитажа“ с многото зали и картини! И по кейовете на Нева! Голямо ходене падна! Дори не спряха

да хапнат като хора, а ядоха нещо на крак — е, не на крак, но някъде по пейките на множеството градинки.

Върнаха се в хотела да се преоблекат леля Маша и чичо Миша. Преблякоха се и тръгнаха на театър, а него оставиха в стаята. Заръчаха му на излизане да се държи тихо и прилично. Той даде вид, че уж иска да тръгне с тях, но всъщност не му се ходеше никъде.

Остана сам в приятната притъмняла тишина на стаята.

Чак сега почувства колко е изморен. Въпреки че не през цялото време беше ходил — измореше ли се, минаваше пред леля Маша, изправяше се на коленете й и тя го вземаше на ръце. Това му даваше възможност да си отдъхне, но накрая съвсем капна. Затова обърна гръб на купичката с нарязания на кубчета салам и затвори очи.

Но сънят не идваше на очите му…

ПЪРВО ПИСМО НА ДЖИМО ДО ПРИЯТЕЛИТЕ

И тъй… като видя, че няма да може да заспи, Джимо реши, че няма да е зле да напише на приятелите си едно писмо. Той знаеше как се пише писмо — неведнъж беше слушал леля Маша да чете писмата, които идваха до тях от България, както и писмата, които изпращаше дотам. Но разбира се, не знаеше да пише. Обаче случвало се е, както си седи у дома, да чуе как приятелите му го викат или му казват да иде еди-къде си. Той отиваше на мястото и те се оказваха точно там. Как ставаше това? Същото се случваше понякога и с чичо Миша… Мисли си например че някой ще им дойде на гости и ето го… този, за когото си е мислил, отваря вратата и влиза. Чичо Миша наричаше това телепатия, а такива гости — телепатични. Значи можеше да напише на приятелите си едно телепатично писмо. И го започна ето така:

„Здравейте, мили, родни приятели — ти, Мъниче, и ти, Сивоокия. Ние се разбрахме, че ще си спомняме един за друг, и идвам сега при вас с това си писмо, за да ви кажа, че непрестанно мисля за вас, тъй като не мога и никога няма да ви забравя. И тъй като вие ми заръчахте да гледам и да слушам и заради вас, първо ще ви разкажа за това, което видях и чух. А видях много и чух много. От гара Кослан в нашата родна Коми-земя до Москва пътувахме два цели дни. Москва е огромен град, има повече хора, отколкото й трябват, и метро. Метрото е нещо изумително — влак, който се движи под земята. В метрото не кучетата тичат по стълбите, а стълбите тичат под кучетата. Москва е столицата на СССР. Но тъй като Коми АССР, където сме се родили ние, е част от голямата СССР, то значи Москва е и наша столица. Пожелавам ви някога да имате възможност сами да я видите и да се уверите, че е красива колкото стюардесата, с която пътувахме от Москва до Ленинград. А тя наистина е красива, добра е и цялата ухае на небе. Сега ще ви напиша нещо, в което вие трудно ще хванете вяра, но

като знаете, че никога не съм лъгал, надявам се да го повярвате: бях при пилотите на самолета и може да се каже, аз държах волана му и го управлявах известно време. Имах възможност да видя земята отвисоко и искам да ви изкажа възхищението си от нея. Земята е по-голяма, отколкото може куче било или човек да си я представи. Моля ви да предадете това на всички лайки, които, вярвам, продължават да се заяждат с вас, като си представят с малките си лайчи мозъчета, че големият бял път е нещо, което може да се дели с някого. Не може, речете им, защото земята е много по-голяма от големия бял път, а принадлежи на всички, както и пътят трябва да принадлежи на всички!

Мили Мъниче, съжалявам, че не беше с мен, за да видиш какъв красавец пък е Ленинград! И особено да видиш Нева! Това не е някакъв ти Мезен, когото да преплуваш на един дъх, а цялата е с изградени от камък брегове.

Сивооки приятелю, пред мен е добрият ти, умен поглед и аз съм сигурен, че ти всичко разбираш и ще обясниш това, което за Мъничето изглежда невероятно и съмнително. Но то е истина. Аз вече пътувам, може би задълго и завинаги, но обещавам ти никога да не ви забравя, винаги да ви чувствам до себе си в радост и в беда, както е бивало много пъти. Като се извинявам за многото грешки и лошото писане, ви пожелавам много щастие и оставам ваш навсегда Джимо, по прякор Сиджимката“

Припомни си дума по дума написаното до приятелите и остана общо взето доволен. Ослуша се, дано дочуе нещо в отговор на писмото си. Нищо не чу, но това не го обезкуражи. Знаеше колко път пропътува, за да стигне до Ленинград, и можеше да си представи колко време му трябва на едно писмо да стигне от бреговете на Нева до необятните простори на тайгата!

Спомняше си тайгата, сравняваше я с видяното. Намираше, че тя е по-жива и по-хубава от всичко, взето заедно. Но за да не бъде несправедлив, отбеляза, че за него това е така, защото се е родил в

тайгата. Оценяваше по достойнство Москва и Ленинград, признаваше, че са по-големи от любимото му селище, но че им липсва тайгата — това не можеше да отмине!

Върнаха се леля Маша и чичо Миша. Преди да заспят, дълго си говореха за спектакъла, който бяха гледали, но Джимо нищо не разбра от разговора, защото никога не беше ходил на театър. Разбра само, че той по нещо напомня живота, но в един отрязък от време и на едно определено място. Скучно му се струваше това. Не можеше да си представи нещо по-завладяващо от живота такъв, какъвто е, и… заспа.

Чу в просъница чичо Мишо да навива будилника и последното нещо, което си помисли през този ден, беше: „Утре пак ще се става рано и пак ще се търчи по музеи и булеварди!“.

Предположенията му се оказаха верни.

Звънна будилникът.

Събраха набързо багажа — този път беше малко — събра се само в пътната чанта. Куфарите изпратиха още вчера за България.

Без дори да закусят, тръгнаха.

През деня сменихa всички възможни видове транспорт — една голяма лодка, каквато не може да се побере в Мезен, трамвай, автобуси, таксита… Бяха на различни места и замръкнаха на един остров — голям, застроен целият с една крепост и множество подземия, в които, както каза екскурзоводката, са затваряли онези, дето са правили революцията. Не замръкнаха в подземията, а на една пейка, поставена съвсем близо до оловената бавна вода на Нева.

Мълчаха. Леля Маша свали обувките си и вдигна краката си на пейката — изглежда, много я бяха заболели от обикалянето на подземията!

— Време е да тръгваме! — каза чичо Миша.

— Пак ли? И няма ли да има край! — изпъшка леля Маша.

— Не ти ли е интересно?

— Интересно ми е! Но галопът, който си ни организирал, ни идва много!

— Ще си починете сега…

— Кога?

— Във влака! — изправи се чичо Миша. — Ставайте! Тръгваме за Дон… От Дон за Волга… После Кавказ и накрая в Крим и Одеса!

Изобщо една голяма одисея се оказаха дните насетне! И така се сляха, че за Джимо беше трудно да ги отличи един от друг…

Първо бяха на Дон!

— Тихият Дон! — възкликна чичо Миша, когато видя голямата река.

Наистина беше тих… Но беше голям! Трите реки, които Джимо бе виждал през краткия си живот — Мезен, Москва и Нева, да се съберяха заедно, пак сигурно щяха да бъдат по-малки от тихия Дон. Градовете и селата Джимо почти не забелязваше, защото и него, както чичо Миша, го влечеше все към реката. Бреговете ниско слизаха към водата, постепенно потъваха в нея, нежно се сливаха вода и земя, галеха се взаимно и даряваха природата с една тишина, която само голямата река може да дарява! Широките степи с люшнатите от вятъра жита приждаха насам, небето се оглеждаше в реката, птиците летяха досами заспалата и сякаш онемяла вода…

Къпаха се в Дон. А наблизо до тях казаци къпеха коне. Казаците бяха дребни и мургави, а конете — едри и лъскави. Яхнаха казаците конете, препуснаха ги из степта, вдигат пепел копитата, глъхне пътят, а Дон гледа всичко това и ласкаво се усмихва…

После стигнаха на Волга!

Стръмна, синя и дълбока му се видя на Джимката Волга. И по-голяма от Дон. И по-страшна. По Волга плаваха кораби. С един от тях приближиха брега и слязоха в някакво село — равно и подредено.

— Аз и тук съм ви приготвил изненада! — леко се позасмива чичо Миша.

Не им остана време да го запитат каква ли ще е пък тази изненада, защото се намериха в прегръдките на леля Фая и чичо Георги, а в техните прегръдки след малко беше самата и истинската Ира-Ириночка. Той просто обезумя от радост… И в дните, които бяха на Волга, не се отдели от нея. Ира му връщаше целия досегашен живот — дъх на боровинки и малинки, полъх на борове, хладината на Мезен, пясъците на Коми-земя, гласовете на приятелите…

Фаина Георгиевна беше от това село и още преди да тръгнат, бяха се разбрали с чичо Миша, че ще ги очакват тук. И ето — те дойдоха. За да си отдъхнат и за последен път да бъдат с хора, с които много дълго са били заедно.

Чичо Георги и чичо Мишо веднага се запиляха за риба.

Леля Фая и леля Маша се настаниха в сенчестата стая, за да почиват.

Ира-Ириночка поведе Джимката, за да му покаже малкото стопанство на дядо си и баба си. Беше малко, но много богато. Джимо гледаше и се мъчеше всичко да запомни и на всяко нещо името да запомни…

Кокошки не беше виждал и в първия момент се учуди, че могат да съществуват толкова угоени гълъби!

Кравата беше кротка и им позволи да се приближат съвсем до нея, за да могат добре да я разгледат.

Прасетата се търкаляха в калта и се сториха на Джимката мръсни, свадливи и зли.

В градината растяха дини, пъпеши, краставици и домати. Беше ги виждал само на рафтовете в зеленчуковия магазин до училището и се удиви сега, че са толкова много и лежат направо върху напуканата от сушата земя…

Разходиха се из селото. Ира-Ириночка все имаше какво да му покаже и какво да му говори, но той нито чуваше, нито виждаше, защото очите си не можеше да откъсне от нея и мислеше за друго. Тоест за много работи едновременно. За това как тръгна… Колко път пропътува! Че никога вече няма да се върне на родната Коми-земя… Досега все му се струваше това пътуване като разходка донякъде, след което някой ден ще тръгне обратно. Но вече се увери, че такова завръщане няма да има! И затова се стремеше докрай да се наслади на синьото в Ирините очички, на мекотата на гласчето й, на родните песенни думички, на пшеничените й плитчици, които след по-малко от месец ще легнат на кафявата престилчица на униформата. Представи си училището в този ден — бръмнало като кошер… Виждаше в училищния двор и приятелите си — празнични и по-добри от всякога…

И му се искаше да заръча на Ира много неща да им каже!

Изтичваше отпреде й, изправяше се, опираше внимателно лапките си на гърдите под брадичката и взрян в метличините на погледа й, лаеше, лаеше, лаеше…

Но Ира нищичко не можеше да му разбере. И той започваше да се сърди, да нервничи, обидено да бяга от нея. Ама наистина, как е

възможно това? Той всичко, което тя казва, да разбира, а тя нищичко да не може да отбере от така ясния му лай!

Само леля Маша всичко разбира…

А чичо Миша само понякога — и то невинаги точно това, което Джимо иска да му каже!

Почувства се обезкуражен и изплашен от неизвестността на това безкрайно пътуване, чиято цел дори не можеше да си представи. Затвори се в себе си и си позволи да стори нещо не много възпитано — изостави Ира-Ириночка. Върна се под прозореца, зад който леля Маша и Фаина Георгиевна почиваха. Легна в сянката на завехналите в жегата цветя.

Но спокойствие за смутената си душа не намери!

Жените отвъд прозореца се събудиха. Разприказваха се.

— А Джимо как се чувства с вас? — запита Фаина Георгиевна.

— Различно! — отговори леля Маша. — Ту е спокоен и весел, ту изведнъж се отнесе нанякъде и го обхваща тъга… Просто сърцето ти да се разкъса, като го гледаш!

— Малък е! Ще свикне! — помъчи се да я успокои леля Фая.

— Не е малък и трудно ще свикне… У нас, Фая, е по-различно. Не е само до климата… У нас хората са по-различни от вашите и отношението им към кучетата е по-различно. Как да ти кажа…

— Измисляш си. И напразно се тревожиш. Хората навсякъде са едни и същи — има хора, които обичат кучета, и такива, които пък не ги обичат! А ти за Джимката можеш да бъдеш спокойна — той умее да се държи така, че да спечели симпатиите и на най-проклетите!

— Да, това е така, но…

Кой знае защо си помисли, че там, където отива, той непременно ще попадне на хора, които не обичат кучета! Не изчака леля Маша да довърши мисълта си, а тихо се промъкна през цветята и побягна към брега на реката…

Тук поне мълчаха! Вторачили се в плувките на въдиците, те го забелязаха едва когато успя да прещрака в зъбите си една от многото налетели го мухи.

— Джимката дойде при нас! — пошепна чичо Миша.

— Прати го да донесе цигари! — без да отделя поглед от плувката, рече чичо Георги.

Чичо Миша откъсна лист от тефтерчето си, извади химикалката, пъхна бележката в зъбите му и… дори не го помоли да донесе цигарите, а пак се загледа в плувката си!

Не му се щеше да се отделя точно сега от реката. Взрян в бързо менящата се пред погледа му вода, забравяше страховете си и му се струваше, че открива единствения от цялата тая бъркотия изход — да тръгне с водата и да го отведе тя някъде, където всичко е като нея добро и ясно…

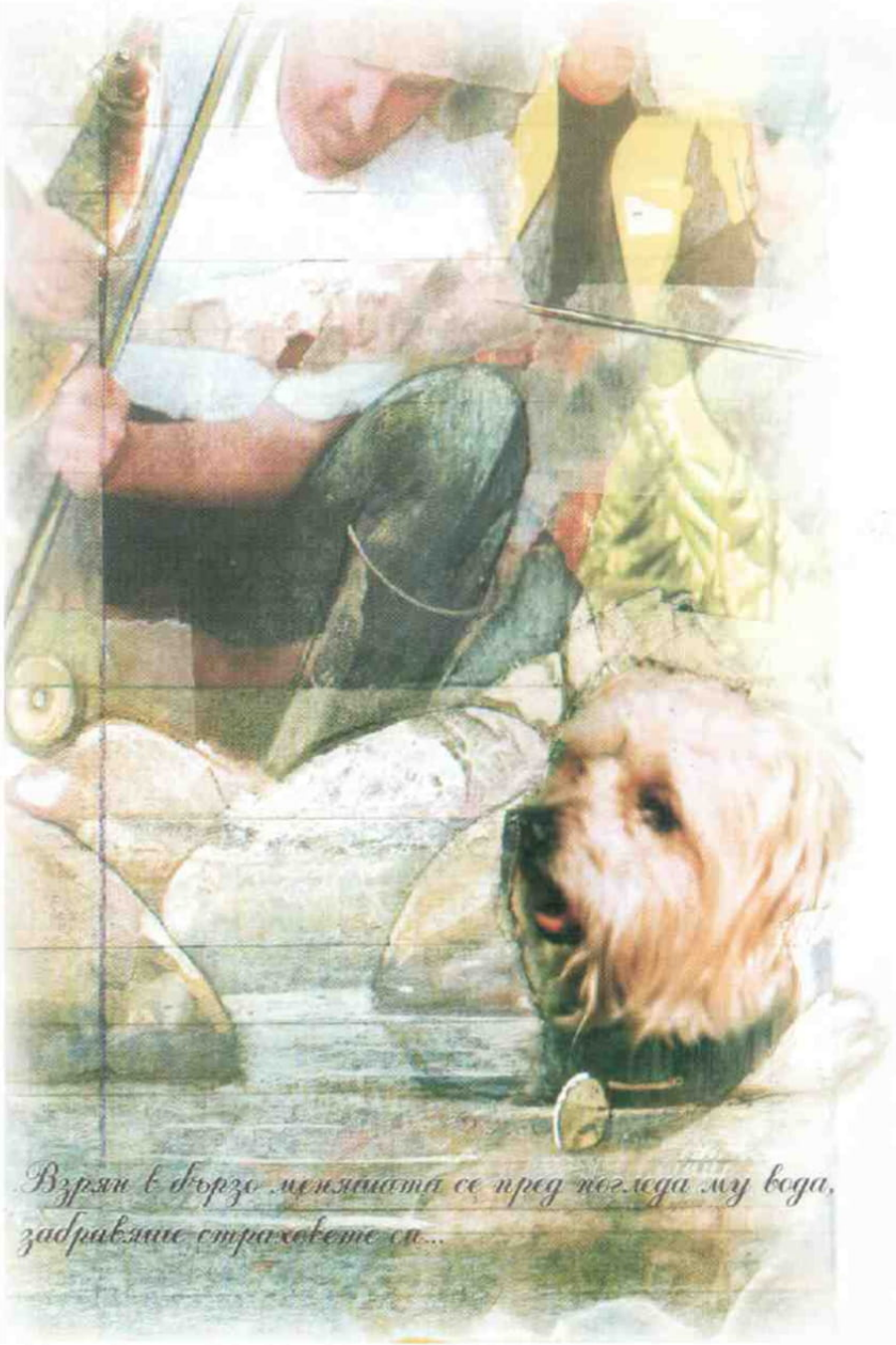
Взрян в бързо менящата се пред погледа му вода,
задрав мис страховете си...

Но нали не беше свикнал да отказва услуга никому!

Затътри се с бележката назад, достави я на назначението й, а после, леко захапал пакета, тръгна към реката.

Не позволи на леля Маша да го погали! От антрето я чу да казва:

— Обиден е за нещо?!

— Ще му мине! — рече Фаина Георгиевна и се изправи до прозореца, за да изтръска чаршафите.

Джимо много й се обиди и реши, че й се обижда за цял живот. Даже си забрани да мисли за нея.

Но по пътя за реката срещна Ира-Ириночка, но отдалеч я избиколи и хлътна в пътеката из пелинака, без тя да го види.

Пусна пакета в краката на чичо Миша. Той му подаде шоколадов бонбон, увит в златна хартийка, но Джимо не го изяде. Спусна се по стръмния бряг и се бухна във водата. Плувките им заподскачаха, загубиха се в развълнуваната вода. Завикаха от брега двамата „Стой, Джимка!!“, „Ела тук, Джимка!“, но той нито се спря, нито отиде при тях. Принуди ги да си приберат такъмите и да се махнат от очите му.

Дълго си игра с водата. Остави се на неуловимото течение и то сякаш отми от него тежките мисли и натрупаните обиди. Мислеше си, че реките по света сигурно са свързани по някакъв начин, защото долови във водите на мощната Волга нежността и хладината на родния Мезен. Рибите, които виждаше под себе си в прозрачната дълбина, бяха други, нямаше ги сьомгата и хариусът, други бяха нависналите от бреговете треви, и върбите бяха други, но сладкият вкус на водата и мирисът на сняг бяха същите.

Откритието, че реките са свързани помежду си, му даде мъничката увереност, че където и да го отведат чичо Миша и леля Маша, той винаги ще може да се докосне до Мезен и да го поздрави. И се отказа от натрапчивата мисъл, че там, където отива, ще бъде лошо и страшно. Ще бъде лошо и страшно, ако той е лош, а ако е добър, какъвто може да бъде, когато поиска — всичко ще бъде добро.

Свеж и бодър излезе на брега. Дълго се отръсква — наоколо изгря облак от пръски. Потича, за да поизсъхне гривестата му козина. Тя трудно съхнеше и за да не го подлегне леля Маша със сешоара, бавно, като току кривваше от пътя си, за да разгледа нещо, тръгна към къщицата на леля Фая и чичо Георги.

На двора гореше огън. На огъня — голям тиган. В тигана — риба. Доизпържваха я. Пак много риба бяха наловили! Защото случваше се понякога чичо Миша да се върне и само с консервата си… А сега целият двор и дори околните дворове миришеха на пържено. Полегнал до оградата, изчака да сложат масата и да насядат около нея. Тогава чак, прикривайки се зад храстите френско грозде, леко и тихо се присламчи до стола на леля Маша.

Страшно беше изгладнял!

А леля Маша, толкова мила и внимателна, чистеше костите, подаваше му вкусното рибешко филе начесто и дискретно, за да не забележи никой, че е тук. Изобщо, нахрани го царски! Джимо оцени доброто й отношение и само заради нея прости на всички.

На Ира — че нищичко от това, което й казва, не може да разбере!

На леля Фая — за пренебрежението, с което каза по негов адрес „Ще му мине!“, като че ли той е някакво превзето и капризно животно!

На чичо Миша и чичо Георги Адамов — за страстта им към риболова и нежеланието им да му обърнат поне малко внимание тогава, когато той толкова се нуждаеше от вниманието им…

Оттук нататък вечерта стана интересна и весела. Надойдоха съседите, включиха се в пиршеството, някой засвири на хармоника. Танцуваха под ябълката в светлината на разпаления огън. Една жена с голям шал и едри като ябълки очи пя чудни песни — като реката Волга широки и лъкатушни като бреговете й.

Надошлите с родителите си деца бяха немирни и умееха лудо да играят. Обикаляха огъня, мъкнеха съчки, притуряха ги в пламъците му. Играха на крие́ница, а скришните места тук бяха много. След това прескачаха стобора. В това Джимо много се отличи! Гониха се из селото и селото ехтеше от гласовете им…

Но хубавите неща са кратки — не сме успели още да им се насладим, и те се свършват!

Долетя отдалече сирената на пристигащ параход. Скоро изгряха в реката разноцветните му светлини. Понесе се в нощта монотонният грохот на машините му.

Грабнаха пътната чанта. Помъкна ги пак пътят и ненаситната им жажда да пътуват. За сбогом Джимо едва успя да лизне бузата на Ира-Ириночка и побягна надолу. И него неусетно беше го обхванала треската на пътешественика — тъгуваше за нещата, с които се разделя,

мамеше го неизвестността, която го очаква! Цялото село се струпа на пристанището да ги изпрати!

Качиха се на парахода. От брега им викаха нещо, от кораба викаха към брега, но машините, радиоуредбата и хармониката заглушаваха думите…

Сигурно лаят му беше стигнал брега, защото оттам се извиси гласът на Ира-Ириночка:

— Джимкаааа… Джимкаааа…

Водата отзад се разпени, отдели се корабът от пристана, скоро намери мощното течение на голямата река, полека избледняха светлините на селото, превърнаха се в сияние, което изведнъж погълна дълбоката, тъмна до черно нощ.

Добраха се най-сетне до Кавказ!

Чичо Миша проглуши ушите им с този Кавказ… Такъв бил, онакъв бил… Този и този живели там… Водите на Кавказ имали не знам какви си лечебни свойства, а въздухът му бил толкова чист и гъст, че можело да се маже на филийки. Много им говори за Кавказ и накрая, като не знаеше какво вече да им каже, заключи: „Виж Кавказ и умри!“.

Джимо бая се сепна от тази му приумица. Знаеше си, че не бива всичките му думи да се приемат насериозно, и се досещаше, че тези пък не трябва и да се разбират буквално, но дълбоко в себе си реши да направи и невъзможното, но да не позволи да умрат нито леля Маша, нито чичо Миша, нито самият той!

До Кавказ се мъкнаха дълго… И къде ли не бяха! И с какво ли не пътуваха! От селото на Ира-Ириночка тръгнаха с малкото опушено корабче. После взеха самолет донякъде. Отново пътуваха с влак.

Навсякъде по пътя се издигаха строежи — завършени, поизвисили се, току-що подали се от земята… Тези строежи щяха да подлудят чичо Миша. Все подръпваше леля Маша за ръкава, за да й каже покрай какъв завод минават или какво е започнато там да се строи. Случваше се да не знае някъде какво се строи и тогава ужасно досаждаше на спътниците, за да ги пита и разпитва какво е това, защо е, кога ще бъде готово. Или пък вдигаше Джимката, притискаше носа му в стъклото и надълго и нашироко разясняваше как бил нужен и колко навременен строежът на един най-обикновен птицезавод. Като непрекъснато го поучаваше… Перне го по ухото с вмирисания на

цигари пръст и започне: „Трябва, Джимка, да знаеш, че в твоята родина много се строи! И да знаеш защо се строи. А, защо? («Прас» по ухото.) За хората се строи! И да помниш всичко, което съм решил, както виждаш, да ти покажа… Да! Трябва! Аз направо съм луд от възторг!“.

И пак по ухото „прас“!

Можеше ли при това положение и Джимката да изпита възторг? Освен това него скоро го обърка разнообразието на строежите, край които минаха. То какво ли не беше! Нефтокомбинати, птицекомбинати, рудокомбинати, стройкомбинати, находища на въглища, на газ, електростанции и всевъзможни други станции… А кое къде са видели — убий го, не може вече да каже със сигурност!

Запомни обаче лошия пръст на чичо Миша…

И започна да се държи по-настрани от него. Или да се прави на заспал. Или да си прави разходки из вагона. Те му бяха къде-къде по-интересни! Не самите разходки, а възможността да наблюдава хората…

Не знае дали някой е забелязал това, но хората са много различни. Няма един с един да си приличат. И не само по външност, а и по начин на поведение. Всеки човек си има по нещо, което го отличава от другите… В дъното на вагона спи една тъничка като тръстика бабичка. Тя е много стара. Всичката й коса е бяла, цялото й лице е една плетеница от бръчки. Стиска в пола бохчичката си и спи. Като диша, устните й леко пуфтят — открехнат се — „пуф“, пак се притворят и отново — „пуф“… Има нещо много нежно, добро и въздушно в това нейно непрестанно пуфтене.

Срещу пуфтящата бабичка спи една друга — дебела баба. Косата й е боядисана синьо-зелено, лицето й е изпънато и лъснало от пот, под носа си има мустаци, малко по-малки от мустаците на чичо Миша. Спи това бабище, но как спи? Като вулкан и мечка. Изпусне някакъв дъх на лошо (тя сигурно рядко си мие зъбите), напълни целия вагон със зловоние и след това изръмжи продрано (тя може би и пуши цигари). Ръмженето й е зло, сякаш се кара на някого и в съня си.

Тази мустаката баба непременно е някоя злоба, дето дори и внучетата си не иска да гледа, защото е премного заета със себе си — да си боядисва косата и вечно наяве и насън — да ръмжи изпод мустаците си.

На съседните две срещуположни пейки четирима мъже играят карти. И отпиват направо от бутилките възтопла, запенена бира.

Единият пляска картите на поставеното върху коленете им куфарче и едната му вежда все отхвръква нагоре, съвсем до падналия на челото му кичур. Сърдит е — изглежда, губи!

Този срещу него поставя картите леко и пак се заглежда навън. Той играе, за да достави удоволствие на другите. Но играе внимателно и гледа да не греши, за да не излезе пък че им прави някакво благодеяние. Той не иска да ги обиди. Той е човек, който уважава хората и се стреми да се държи така, че хората около него да се чувстват добре.

Третият е един безкраен егоист. Мълчи. Стиснал зъби и стиснал картите, с отмерен жест и зорък поглед ги поставя до сложените вече на куфарчето. И алчно ги притегля към себе си.

Ей тия, алчните, Джимо най не ги обича. На тях да им е всичко да заграбят и нищо да не оставят за другите. Такива обикновено пълнят къщите си с мебели, гледат те осъдително, като пристъпваш с обувки по килима, а куче не допускат и до прага си, въпреки че много им се иска и на кучето да се похвалят какво и колко много са натрупали. Такъв да го захапеш по жилата, дето е зад петата, че да те помни!

Четвъртият играе, и все с усмивка. Него не го интересува печели ли, или губи. Веселяк е и това е хубаво, но е от типа на безотговорните и това вече е лошо. На такъв не може да се разчита. Той ще ти каже например че ще те чака на ъгъла на оградата до фурната, за да отидете да вдигате глухарите от гнездата им, и ти отиваш там в уговореното време, а него го няма. После ти се извинява и ти обяснява как някой минал оттам и как той трябвало ли тръгне с него заради не знам какво си. Така постъпваше понякога Мъничето в началото на дружбата им, но те със Сивоокия го отучиха от този му лош навик.

Ето — четирима заедно, а и четиримата различни!

Обикаляше хората, наблюдаваше ги, не можеше да се насити да ги гледа и изучава…

Докато леля Маша не го повикаше да сменят превозното средство…

По пътя си за Кавказ пътуваха дори и с каруца, теглена от мулета. Това беше вече в подножието на планината. Остана му

впечатлението, че мулетата са много кротки и послушни животни — те нито веднъж не кривнаха от тесния коларски път и чуваха с големите си уши всичко, което им каза стопанинът им!

Слязоха от каруцата. Пред смаяните им погледи се възвиси Кавказ. Зеленееха и сивееха стръмните му скатове, белееха завеяните му с нестопил се сняг върхове, тъмнееха най-високите в облаците и от това изглеждаше, че Кавказ е този, който крепи на плещите си небето — ха е рекъл да се посниши малко, ха се е сгромолясало небето върху слънчевите, разпрострели се навсякъде, додето погледът стига, равнини…

„Виж Кавказ и умри!“. Защо трябва да се умира, когато гледаш такава красота? Не! „Гледай Кавказ и живей!“, прекрои набързо Джимката много пъти повтаряното от чичо Мишо.

Радваше го, но и го плашеше Кавказ. Затова не можа докрай да се наслади на хубостите му…

От ниското изглеждаше величествен и добронамерен, а висините му пораждаха чувство за падане! Надолу са отвесни скали — голи и сиви, откънтява в урвата всяко оронило се изпод стъпките им камъче, страшно се зъбят бистрите дъна на запенените реки и поточета…

Пълзят нагоре към някакво светилище, което чичо Миша много държи да видят. Пътеката е тясна и едва забележима в ниските остри треви. От лявата им страна остава топличкото рамо на планината, а от дясната…

— Не поглеждайте надясно! — не се уморява да повтаря чичо Миша.

И може би точно заради това Джимо все го теглеше да поглежда надясно. Смразяваше се кръвта му. И не от това, че може да се подхлъзне и да полети в бездната, а заради леля Маша… Представяше си, че ей сега леля Маша ще я подведат не много удобните й обувки и на него ще му се наложи да я спасява. Ако я спаси — добре! Но ако не успее! Разпънат между тези две „ако“, Джимката не можа да изпита насладата, която Кавказ му предлагаше с ярката си светлина, очарователните гледки и прозрачната прохлада на въздуха си.

Защото и всяко слизане надолу беше не по-малко опасно!

Особено пък онова, когато се катереха към светилището…

Видяха го! И леля Маша остана доволна, че са се изкачили до него. А най-интересно се оказа това, че и тук, съвсем под небето,

имаше екскурзовод! Чичо Миша го разсипа с въпросите си, направо го сащиса, като се превърна в една голяма въпросителна. „Че това кои?“ „Че това как?“ „Че това защо?“ Младото момче отговаряше търпеливо и изчерпателно, че светилището датира отпреди три хиляди години, че е служело на древните да осъществяват контакта си с небето, че не толкова религиозен смисъл е имало, а повече смисъл в запазването на народността на местните жители в нескончаемите им битки с нашественици и поробители…

— Много интересно! Много интересно! — възторгваше се чичо Миша.

А леля Маша му пригласяше.

Джимо пък все не можеше да открие кое им е толкова интересно на тези руини — едва подали се от равната площадка на върха зидове и зидчета. Имаше, изглежда, нещо, с което малкото му умно мозъче не можеше да се пребори. Не го търси много кое е, защото по-интересен от руините му беше екскурзоводът — живее си тук, накрай света, студентът по история от Алмаатанския университет и чака да дойдат такива като тях, за да им обясни кога, как и защо е възникнал този паметник на културата. Живее си в малката дървена барачка, в нозете му лежи безкрайният свят, а вдигне ли глава — общува си с небето…

Небето изведнъж омрачня. Напористи ветрове блъснаха стените на барачката, уведоха до корен тревите, разрошиха валмата на ниските, натегнали от дъждове облаци. Пръв долови прииждащата буря и залая, за да им го съобщи. Студентът учтиво и настойчиво ги покани да останат при него, докато премине, но чичо Миша, с присъщата му вироглавост, поблагодари и припряно ги поведе надолу.

Първите капки ги застигнаха по-близо до върха, отколкото до селището с минералните извори, където бяха отседнали. Въздухът бързо охладня. Вятърът освирепя и стана толкова силен, че да се чудиш как още не беше ги отвял от пътеката. Джимо се притискаше близо до краката на леля Маша. Когато вече се питаха дали да продължат напред, или да се върнат при студента, между надвисналите на очите му мокри кичури видя процепа в скалата и на три скока се намери в него. Бързо го последваха леля Маша и чичо Миша.

Ей, че беше хубаво тук! Вън вали, бори се със струите дъжд вятърът, свличат се по стръмнините потоци мътна вода, долу някъде бучат в препълнените си корита реките…

Процепът, който Джимо така навреме откри, се оказа вход на пещера. Тук вероятно и други бяха се приютявали, защото до една от сухите стени имаше огнище и наръч дръвца. Чичо Миша стъкна огън. Леля Маша свали тънката си рокля, изстиска я и седна да я суши.

Тя, като се позатопли, и сръднята й мина.

И чичо Миша престана да се прави на обиден.

Започнаха и да се смеят.

Когато се убеди, че си говорят хубаво и се чувстват добре край огъня, тръгна на едно уж кратичко разузнаване. Но пещерата се оказа толкова голяма и дълбока навътре в планината, че вече едва виждаше тъничката светлина на изхода. Леко и плахо пристъпваше по равния под. Свикналите му с тъмнината очи оглеждаха всяка издатинка на стените, а все не можеше да открие откъде идва това пърхане на крилца и тези съвсем миши писукания. Намери ги най-сетне… Шумоляха и цвъртяха нависналите на гроздове по свода на пещерата прилепи и техните малки. Джимо не беше виждал прилепи и затова, като добре ги огледа, когато прелитаха току до носа му, нарече ги за себе си мишки с крилца. Мишки е виждал… Показа му ги котката на леля Фая и чичо Георги. Веднъж я оставиха у тях през двата месеца, които прекараха в България. Джимо още от началото поиска да се сприятелят, но тя тъй фучеше, злобееше и го дереше с нокти, че той я остави да дивее сама и колкото си иска. Него тогава още не го пускаха да излиза и много му се играеше с някого… Спяха заедно на одеялцето в шкафчето за обувки и докато спяха, всичко беше много добре — топлеха се, опрели гръб в гръб, и го унасяше котешкото й мърморене. Но още щом се събудеха, тя настръхваше и веднага изфучаваше… Ден тъй, два тъй, трети ден тъй… Обърна й гръб и се направи, че не я забелязва. А котките обичат да ги забелязват. И полека-лека тя започна да го задява — или се заиграе с опашката му, или се хопне на гърба му и седи там, докато му додее и скочи, та я отхвърли чак на леглото. Почнаха отначало да се заиграват с кълбетата и плетките на леля Маша, сетне да се гонят и от време на време да се издраскват и захапват. Накрая вече си играеха, забравили ноктите и зъбите си. Джимо така свикна с нея, че когато тя, измъкнала се, без да се обади някому, изчезна, той направо се поболя. Отказа се да яде, лошо спеше, измършавя страшно и не се отделяше от вратата, все я чакаше да се върне. Леля Маша и чичо Миша селището обърнаха да я търсят, но не

я намериха. Та ето тази котка беше показала на Джимката мишките. Тя го научи и да ги лови. Залепнат двамата до малката дупчица в ъгъла под леглото и чакат. Мишчиците вътре нещо си писукат, страх ги е да излязат — научили се, че в дома има котка, но като изгладнеят много, реши се някоя и се плъзне по пода. И тогава лапата на Джимката, или двете на котката (по-често нейните) я притискаха и започваше голямата игра „аз на тебе — ти на мене“. Но не можа и дори не опита да се научи да яде мишки. Да я хванеш — това можеше да разбере… Да си поиграеш с нея — също. Но…

Тези крилати мишки не изглеждаха толкова безпомощни и плашливи. Облитаха го отвсякъде и усетили чужда миризма, като стрели се стрелкаха към тъмния нисък свод. Учудваше се как и кога виждат скалата, че нито веднъж не се блъснаха в нея!

Отмина мишето ято и стигна дъното на пещерата. Нямаше, значи, какво повече да се види тук. Обърна се и с весел лай затича към изхода.

— Трябва дъждът да е спрял! — каза леля Маша, като го видя.

— Сигурно — надникна навън чичо Миша. — Обличай роклята и тръгваме, че се наседях вече на този Кавказ!

— Защо? Сега къде ти се седи вече!

— Никъде! Пътуваме за Одеса и оттам…

— По море ли ще се приберем?

— По море! — каза чичо Миша и се зае да загаси огъня.

Излязоха. От връх до връх седмоцветна дъга опасваше небето. Изкъпаната планина сияеше. Измитото лице на слънцето се разтваряше в синналата вис и цяло-целеничко се отразяваше във всяка капчица по листенцата на ококорените треви и цветя. Кавказ беше по-хубав отпреди дъжда, но и пътеката — по-опасна…

Свалили обувките си, задържайки се за храстите отстрани, леля Маша и чичо Миша плахо пристъпваха, а Джимката вървеше напред, за да опипва пътя. Спираше се, където има опасност от подхлъзване, и после отново тръгваше. И си мислеше дали не се свършиха билетите на чичо Миша и кога най-сетне ще се свършат. Хубаво му е да си пътешестват тримата, но му се прииска вече и да отседнат някъде, в дом да бъдат, да се подреди животът им и да не е такъв все на юруш, все на бързане да не изпуснат влака, да хванат самолета, да стигнат навреме някъде, а оттам пък… Ето, сега ще бързат за Одеса! Одеса

сигурно е град както всички, през които минаха. Като Москва, Ленинград, Киев, Ростов на Дон, Краснодар, Алма Ата… Сега пък Одеса! Какво толкова има да й гледат на тая Одеса… Улици, хора, музеи, хотелски стаи с мирис на пране и застояло, пак улици, пак хора, пак музеи… Това на Джимо му е ясно като две и две и го занимава сега мисълта за морето. „По море ли ще се приберем?“ — запита леля Маша. „По море!“ — отвърна й чичо Миша. Що ли пък за чудесия ще бъде това море?

Голяма чудесия се оказа морето! По-голяма от всяка, която едно малко кученце като Джимката може изобщо да си представи…

От час стърчаха на кея и все не можеха да му се нагледат! Прииждаше черната му вода, на вълни — все нови и нови, несвършващи се разбиваха във високия вълнолом, облъхваха ги студена влага и солени пръски.

Леля Маша и чичо Миша крачеха бавно и тихичко за нещо си говореха, но завладяният от голямата магия на голямото море Джимо не го чуваше. Плашеше го и го привличаше тази развълнувана стихия. Искаше му се да я докосне и пристъпваше към нея, но прииждащата вълна го прогонваше назад. Толкова пъти се повтори това, че на Джимо му се струваше, че с морето се знаят отдавна, сприятелили са се и сега не се плашат един от друг, а си играят. Не му омръзваше тази игра. Спусне се с лай — вълната се дръпне и повлече със себе си пясъка… Замлъкне за миг лаят му, съвземе се водата и се втурне насреща му мътилката от пясък, водорасли и седефени на силната слънчева светлина пръски…

Леля Маша и чичо Миша станаха от пейката.

— Джимка, хайде! Време е!

Пак „Хайде!“, пак „Време е!“. А той дори не успя да запита морето откъде има толкова много вода!

— Джимо, тръгвай! — нареди късо чичо Миша и метна на рамото си пътната чанта.

Все покрай брега вървяха. И минаха над някакъв мост, под който мъничка речица се вливаше в морето. Значи ето откъде иде многото вода на морето! Тук — от тази речица, на друго място — от друга като нея, на трето — от големи, като реките, край които минаха… Много е хубаво, че е така! Докоснеш се до морето и докосваш всички реки по земята! Но как водите им са станали солени?! И коя от тях тук е водата

на Мезен? Родната, най-сладката… Толкова се бяха отдалечили от Мезен, та му се струваше, че Мезен е останала чак на края на земята. Затъгува по този северен край — студен през зимата до минус 60° и горещ през лятото до плюс 40°. Там всичко е такова — на крайностите. И може би затова радостта на Джимката е бурна, когато се радва, и скръбта му — дълбока, когато за нещо скърби. Скърбеше сега за Мезен и тайгата, за селището и за приятелите, омиляваха на сърцето му всички хора, за които се сети — скъпи му ставаха дори лошата лайка и надутите кучета от наежената й банда… Реши още при първа възможност да им напише едно писмо! Ще бъде писмо до всички. И се сети, че още не е получил отговор от Сивоокия и Мъничето. Но това не го измъчва задълго, защото скоро съобрази, че той не им съобщи адреса си, какъвто всъщност засега няма. Той е пътник. „Пантелей пътник!“, както казва чичо Миша. Малко поизморен и малко страдащ пътник, който знае, че пътува към някаква друга земя, която е родината на леля Маша и чичо Миша.

Но къде е тя?

Каква е тя?

И ще бъде ли добра към него?

Отговорите на тези въпроси той не знае! Дири ги, това дирене го терзае, от него е в погледа му тази сянка на печал и страдание…

Дано само леля Маша не надникне в очите му!

Защото леля Маша всичко разбира и от нея нищо не може да се скрие…

Трябва да се прави на весел, докато го отминат натрапчивите и без отговор засега въпроси!

Чичо Миша ще му помогне да стори това — съвсем навреме го вика да му покаже нещо:

— Джимо, тук! Джимичко, ела да видиш какво има тук!

Изправил се е до един от вагоните на дългата композиция. Когато стига до него, радостно започва да лае и да скача към наредените високо трупи.

— Правилно, Джимка! Точно така, Джимка! — радва се с него чичо Миша. — Мирише на тайга! Тези трупи ние сме ги секли, ние сме ги товарили, сега те ще тръгнат с ферибота за България!

— Време е и ние да тръгнем! — обажда се о перона на гарата леля Маша.

Но не е строга и чичо Миша не я чува. Вдигнал го е горе на трупите и си приказва:

— Виждаш ли, Джимичко, колко е малък светът! Ние половината свят изръшнахме, а тайгата след нас е пътувала и ето я цяла-целеничка!

— Да! Да! Точно след нас е пътувала! — пак се обажда леля Маша. — Много може някой да го изпътува това наше пътуване.

— Не я слушай, Джимка! Може! Тайгата всичко може — тя затова е тайга! Гледай, дошло му е на някого наум и с клонче рябина да закичи вагона! Браво на него! — пресегна се, взе клончето, поднесе до устните си ситните червени плодове. — Ние, Джимка, него ще го вземем с нас си, защото, който го е изпратил, може и за нас с тебе да го е изпратил! Нали е тъй?!

„Може и тъй да е!“, съгласи се Джимката. Упоен, чак задавен от тръпчивия, възгорчив мирис на трупи и тайга, се остави да го снемат от вагона…

Повървяха покрай линията и стигнаха до пристанището.

„Няма по света речна гара или железопътна гара, която да може да се сравнява с гарите по морето!“ — отбеляза за себе си Джимката.

То бяха хора! И параходи! И глъчка, която не може да се опише!

Започна митническа проверка на билетите и багажите. С билетите и багажите нямаха проблеми, но с паспорта на Джимката нещо не беше наред. Чиновникът с фуражката на няколко пъти се взира с изучаващия си поглед ту в снимката, ту в Джимката. Накрая затвори червените му корици, върна им го и каза, че с този паспорт не могат да минат границата.

— Как тъй? Защо тъй? — разтревожи се леля Маша.

Джимката с лай се спусна в краката на чиновника и онзи, ако не беше се дръпнал…

Изгря усмивка на инак строгото му лице и обясни, че някаква ваксинация не била направена на Джимо и е наложително, преди да тръгнат, да му я направят.

— Къде? Кой може да стори това? — запита леля Маша.

Показа им човекът откъде да минат и къде да отидат.

Не знаеше какво е това „ваксинация“ и въпреки да предчувстваше, че няма да е нещо много приятно, покорно тръгна. Бързаха. И хората страшно се блъскаха и тях, за малко да загуби в

навалицата леля Маша и чичо Миша. Вървяха по кея, провираха се под някакви бариери, лутаха се по дълги коридори, докато намерят това, което търсеха.

Че ще бъде повече от неприятно, разбра отдалече. Цялата тази сграда, с белите си врати и остри миризми, страшно му напомняше ветеринарната лечебница, дето се намираше в края на селището и която всички кучета заобикаляха отдалече…

Възгрубичко го пипнаха и го проснаха върху застланата с поизтрита мушама маса.

Леля Маша предвидливо сложи дланта си на очите му.

Съобрази, че е безсмислено да се съпротивлява. Щом леля Маша е съгласна да му направят тази ваксинация, то значи, че това не може да го отмине и в никой случай не е чак толкова страшно.

Но като мярна за миг дългата игла, голямата спринцовка и дебелите като на месар ръце на ветеринаря, едва се удържа да не скочи и да побегне. Затвори очи и се стегна целият.

Изтърпя всичко докрай — и убождането, и останалата болка!

Изчака ветеринарният да подаде паспорта на леля Маша и когато тя го прибра в чантата с документите, страшно му се озъби. Онзи обаче не го забеляза, защото бяха му донесли вече една рошава като глухар лятно време котка. Беше му любопитно как и нея ще убодат, но леля Маша го взе в прегръдките си и побягна след чичо Миша.

Митничарят ги пропусна, без дори да погледне паспорта.

Изпращачите вече бяха се отдръпнали от кея.

Тях тримата никой не ги изпращаше!

Бавно се оттегли параходът от каменната стена, тромаво се обърна към морето, бързо се плъзна по спокойната, огледална, сякаш заспала вода…

Свечеряваше, но никой не се прибра в каютата, всички стърчаха на палубата и ненаситно гледаха мержелеещия се в далечината бряг.

Одеса изгря с огърлиците на светлините си като някакво слязло от земята небе. Как беше красиво това небе! Как необяснимо и трайно тревожеше! Как не ти оставяше и илюзията, че някога отново ще го видиш.

Стояха изправени някъде по-встрани — далече с шума на моторите.

— Това е, Джимка! — въздъхна дълбоко чичо Миша.

— Не го закачай! — рече тихо леля Маша. — Него още го боли ваксинацията!

Ваксинацията беше забравил, но от нещо наистина го болеше. Не тялото, душата му боледуваше и той се чудеше откъде иде тази болка — завладя го целия, притиснала го отвсякъде.

— Няма да го оставя! — заинати се чичо Миша. — Аз просто трябва, аз съм длъжен…

Леля Маша нищо не каза.

Чичо Миша, решил, че му е позволено да говори, започна един от безкрайните си монолози.

— Джимка, леля Маша си мисли, че теб те боли ваксинацията, затова ние трябва да й обясним, че ваксинацията отдавна сме забравили… И да й кажем, че нас с теб сега ни боли раздялата! Аз знам какво е да се разделиш с родината… И леля Маша го знае… Уж пресичаш една нищо и никаква въображаема черта, а вече не си у вас си! Аз знам, че сега ти страдаш… Страдай, Джимка, страдай — за родината трябва да се страда! Помня деня, когато аз излязох от България… И ми се плачеше, и ме беше яд на мене си, че я напускам… И я напуснах, без да я напускам… Ще ти кажа как може да стане това! Много лесно — завинаги трябва да я съхраниш в мисълта си! Където и да си, каквото и да правиш — тя да бъде все пред очите ти… Затова ти гледай сега този изгрял със светлините си бряг и добре го запомни! Той ще ти е нужен… Ако страдание те връхлети, споменът за него ще ти помогне, ако си радостен, пак за него ще си спомниш, защото без него радостта ти няма да е пълна… Гледай, Джимка, гледай!

Чичо Миша млъкна и се затвори в себе си. Извади пакета, видя се в припламването на кибритената клечка свъсеното му лице, обгърна го димът на цигарата.

Джимо пак се загледа към брега. И мъката, която беше го налегнала, сега, като му стана ясно, че е мъка по родината, не го притискаше така силно. И дори се зарадва, че я изпитва… Тя го сродяваше — него, малкото кученце — с големите, възрастните чичо Миша и леля Маша! И тях точно така ги е боляло! Спасили са се от болката си, като никога не са забравили брега, от който са тръгнали. И той ще запомни своя бряг — привечерен, светъл, чезнещ! Най-свидният от всичките брегове на земята…

А чичо Миша винаги е бил малко нетактичен — винаги ще намери с какво и как да омъчни леля Маша. А че на нея сега й е мъчно, за Джимо няма и съмнение. Тя страда заради него, заради чичо Миша, че някога се е разделял с родината си, че сега се разделя с Коми, който му е станал като втора родина, за себе си страда, че не знае как да им помогне и на двамата…

Но Джимо знае как!

Брегът вече съвсем е изчезнал и нито има какво да се гледа, нито какво да се помни! Освен това той всичкия го изгледа и целия го запомни!

Захапа крачола на чичо Миша и го помъкна към веселящите се на другия край на парахода. Бяха група екскурзианти. Джимо знаеше вече какво е екскурзия, та можеше да ги пожали за блъскането, което ги очаква.

Леля Маша и чичо Миша се намираха вече в кръга на танцуващите, където играеха капитанът и част от матросите му. От всички жени капитанът избра леля Маша! А чичо Миша го повлече една хубавица с руси коси, сини очи и рокля, дето трепереше от звуците на китарата! Китаристът, тази русата и цялата група също са родината на Джимо. Той и тях добре запомни.

Лудуваха през цялата нощ. Пиха бира, пяха песни, разказваха си разни весели неща, силно се смяха.

На разсъмване над морето се разрази буря. Моряците веднага изчезнаха, а капитанът помоли всички да се приберат в салона.

Китаристът побледня и се изгуби някъде. След него и други се изгубиха. Доста оредяха хората в огромния, ярко осветен салон. Джимо скочи на един стол и опря нос в кръглото стъкло на илюминатора. Морето бучеше… Големите вълни подмятаха кораба, сякаш е треска, попаднала в бързея на стръмна река. Беше страшно! Имаше мигове, в които му се струваше, че столът под него се мести или че морето се мести — още малко да мръдне, и съвсем ще изчезне! А те ще останат тук и блъскани от соления вятър, никога няма да стигнат до България!

Леля Маша и чичо Миша станаха от столовете.

В салона нямаше никой.

Прибраха се в каютата. Легнаха.

Джимо се настани до радиатора. Замириса му на дом, на сън, унесе се, но не можа да заспи — одеялцето му все се плъзгаше по пода, та се наложи чичо Миша да пусне единия си крак и да го застъпи.

Мълчаха в тъмното.

Бурята вън вилнееше.

Чичо Миша току поглежда часовника си и тежко въздиша. Той има часовник, който свети и може да види колко е часът дори когато е тъмно. Пак вдига ръка и пак въздъхва дълбоко.

— Стига си пъшкал! — не издържа леля Маша.

— На нищо път до дома си, и да вземем да потънем! — пъшка той.

— Няма да потънем! Не се бой! — пресяга се леля Маша и нежно подръпва отдавна неподстригваната му брада.

— Не ме е страх! — усмихва се той и отново вдига часовника пред очите си.

— Престани! — каза му строго леля Маша.

И бурята отвън престана!

Вече не с толкова ярост ги блъскаха вълните. Започнаха само да ги полюляват. Корабът се успокои, бързо и гладко ги понесе напред.

— Виждаш ли колко съм страшна! — рече леля Маша. — Аз и бурята мога да смирявам, а ти понякога си позволяваш да не ме слушаш!

— Ставайте! Пристигнахме! — скочи чичо Миша от леглото, пръв открил, че не морето се е смирило, а че са навлезли вече в пристанището.

ВТОРА ЧАСТ
ГОЛЯМОТО ПРИКЛЮЧЕНИЕ

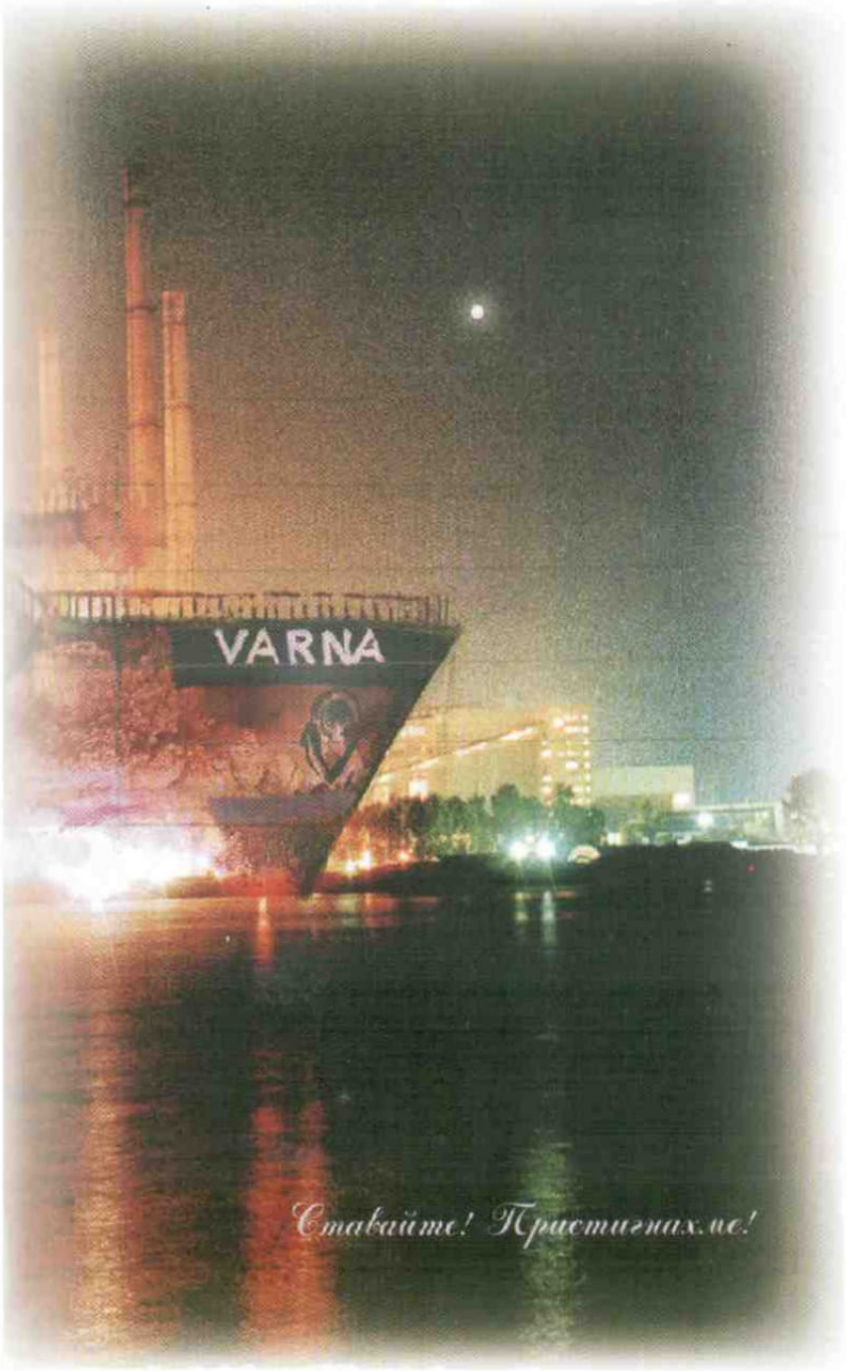
VARNA
Ставайте! Пристигнахме!

В БЪЛГАРИЯ

Посрещна ги още не събудил се град.

Гларуси и чайки летяха кресливо над покривите, а по пристана се разхождаха като домакини — сити, надути и нахални. Пристъпваха съвсем в краката на хората и никак не се плашеха, че някой може да ги сгази.

Екскурзиантите слязоха — още сънени и бледи се качиха в автобуса, който ги очакваше.

Останаха на пристана само тримата.

— Джимка, вече сме във Варна! — рече леля Маша.

— Вече сме в България! — поправи я чичо Миша и грабна чантата.

Крачеше широко — едва смогваха да го стигнат!

— Къде си се затирил сега! — подтичваше след него леля Маша.

— На гарата! На гарата! На гарата! — нареждаше чичо Миша.

И всеки звук от думичката „гара“ въртеше тъй, сякаш в устата си имаше бонбон от твърдите и киселите, дето им даваха по самолетите. Тях Джимо никак не обичаше. Сигурно чичо Миша също не ги обича и още търкаля някой от тях между зъбите си.

Гарата много приличаше на гарите, през които бяха минали в дългото си пътешествие. Навалица, опашки пред гишетата, заспали по пейките в чакалнята, деца, които нещо ядат… Чудеше се за какво чичо Миша вечно и за всичко викаше: „Ти у нас да видиш!“. „Ти у нас да видиш!“ „Е, какво да видя — ако можеше, щеше да му каже Джимката — и у вас, както и у нас!“ Но не можеше да каже, а и не знаеше дали е точно така, или има разлика, която той не може да долови от пръв поглед. Затова гледаше, както се казва, с четири очи…

Един пийнал, каквито и у тях си ги имат, влезе със залитане през широко отворената врата, сне шапката от главата си и поздрави всички присъстващи.

Някаква жена, извърната към прозореца, тихо си поплакваше и без да се интересува дали някой я гледа, попиваше сълзите си със свита в шепата кърпичка.

Деца се гонеха из чакалнята и гонитбата им по нищо не се различаваше от начина, по който се гонят всички деца.

Двама старци, подкрепяйки се един друг, влязоха в чакалнята и приседнаха на най-близката до входа пейка.

Само дето тук не се виждаха инвалиди!

Джимо не знаеше защо е тъй и това силно го учуди. Той не знаеше, че неговият народ е преживял голямата война, само беше чувал да говорят за нея по-възрастните хора и беше разбрал, че думата „война“ е най-лошата от всичките съществуващи на земята думи. Знаеше, че войната е смърт, разрушение, глад, студ, сълзи и всяко друго нещастие, което може да сполети човека. Смъртта на войната мори деца и възрастни, жени и мъже, мори всички, без време и по най-безчовечен начин. Разрушава градовете, селата, домовете и стаите, където си свикнал да живееш. Гладът и студът са вечни спътници на войната — нищо не може да засити глада ти и няма нищо, което може да те стопли. „Сълзите — казваха по-възрастните хора — са най-голямото зло, което причинява войната! Плачат живи и мъртви — мъртвите оплакват живите и живите плачат за своите мъртвци!“

Тази жена, дето плаче сега до прозореца, като се наплаче, ще забрави за какво е плакала.

Старците, щом си отдъхнат, ще могат да продължат пътя си.

Пийналият ще изтрезнее.

Гледа ги Джимката, гледа ги, всички обхожда погледът на кротките му очи и за всички се моли, за целия свят се моли никога да не го досегне войната и винаги да бъде мир… Моли им се на родените и неродените: „Живейте така, че да не пречите на другите да живеят добре! Моля ви, живейте в мир, защото по-възрастните в моята страна казват, че войната е най-ужасното нещо, което може да сполети човечеството!“.

Дойде и техният ред да застанат пред гишето…

Чичо Миша поиска два билета за Велико Търново. Подадоха му ги, пое ги, забърка се по джобовете, за да плати. Рови се, рови, накрая побледня като китариста от парахода, побледнял върна на касиерката билетите и отстъпи от гишето.

— Защо върна билетите?! — недоумяваше леля Маша.

Чичо Миша тръгна към изхода, без да отговори. Разходи се из градинката отпред и като не преставаше да ровичка из многобройните

си джобове, мърмореше под носа си все едно и също:

— Имаше! Защо ги няма? Къде се дянаха?

Джимо разбираше, че ги е сполетяла неприятност. Вреше се из краката му, за да види дали не може по някакъв начин да помогне.

Най-сетне леля Маша успя да го догони.

— Питах те защо върна билетите?

— Нямаме никакви пари! — отвърна съкрушено чичо Миша.

— Как така нямаме!?

— Не знам! — най-искрено се чудеше той.

— Но ние имахме пари! И бяха много! И бяха в теб!

— В мене бяха…

— А сега ги няма!

— Няма ги! Аз, изглежда, съм ги похарчил всичките!

— Разбира се, че си ги похарчил всичките! — сви устни в презрителна гримаса леля Маша. — Та ти нали снощи черпи цялата екскурзиантска група и матросите с бира и фъстъци!

— Така ли?!

— Така! — каза му леля Маша и се тръшна на пейката.

Тръшнаха се и те. По-точно чичо Миша приседна внимателно, сякаш се страхуваше да не го ударят отнякъде, а Джимо се настани пред тях на задничето си и предано ги загледа. Гледаха го и те. Гневът и уплахата бързо чезнеха от лицата им.

„Няма непоправими нещастия, ако няма война!“ — спомни си Джимката да казват в неговата страна.

— И какво да правим, като е така! — можа да се усмихне чичо Миша. — И като съм такъв непрокопсаник и разпилян човек!

— Няма да те убием! — усмихна се и леля Маша. — Защото ти точно такъв ни се харесваш — разпилян, разсеян и непрокопсаник!

— Но трябва нещо да измислим!

— Джимка, ти какво ще кажеш по въпроса? — запита леля Маша.

Не искаше нищо да казва — той беше щастлив, че са се помирили. И смяташе, че не той, а те непредвидливо са изхарчили парите и, значи, те трябва да измислят какво ще правят сега… Прелетя под носа му една пеперуда. Такава не беше виждал. Погна я по алеите на градинката. Тичаше след нея, но се вслушваше в това, което става там на пейката.

— Измислих! — викна по едно време чичо Миша.

Изостави пеперудата и направо през цветята се върна назад.

— Не вярвам! Пак някоя глупост си измислил! Мълчи и ме остави аз да помисля!

— Измислих го! — рече твърдо чичо Миша.

— Кажи го! Но внимавай да не е пак някоя дивотия!

— Не е! И ако признаеш, че съм по-умният от двамата, и ако много ми се помолиш…

— Нито ще те моля, нито пък ще лъжа, че някога си бил умен!

— Джимка, понеже ти ме молиш и винаги си ме смятал за умен — на теб ще кажа: ще пътувам до село с такси!

— Много умно! — скочи нервно от пейката леля Маша. — А пари за таксито?

— И това съм измислил…

— Но ще трябва да ти се молим, за да ни го кажеш?

— Не… Излишно е вече, защото това е много лесно да се измисли… И всеки може да го измисли…

— Но аз признавам, че не мога да разбера как без пари може да се наеме такси и да се пропътуват двеста и нещо километра! И те моля тебе, много умния, да ми обясниш това!

— Наемаме таксито, пропътуваме километрите, които спомена, пристигаме у дома, моля баща ми да ни даде назаем пари и плащам на шофьора!

Леля Маша взе главата му в дланите си, целуна го звучно по челото и призна на всеослушание:

— Умен си! Ти си най-умният мъж на света и аз се чудя как точно теб съм намерила!

Толкова му трябваше на чичо Миша, за да се почувства напълно щастлив. Засиял от щастие, ги поведе към нови и нови приключения.

Намериха таксиметрова пиаца.

И тук удариха, както се казва, на камък.

Шофьорът отначало беше вежлив и възпитан.

— Бихте ли били така добър да ни закарате до село Дряновец? — помоли го така завъртяно чичо Миша.

— Къде е това? — вдигна вежди шофьорът.

— Това е някъде на пътя между град Попово и гара Бяла! — отвърна му леля Маша.

— Да! Дотам мога да ви закарам! — рече шофьорът и отвори вратата на багажника, за да тури там пътната им чанта.

— Но ние нямаме у нас си пари! — каза му леля Маша.

— Идваме си от Коми! — опита се да обясни чичо Миша. — Бяхме на работа там!

— Били сте на работа, а нямате пари?! — зачуди се шофьорът на таксито.

— Имаме… Доста сме спечелили, но похарчихме тези, които бяха у нас! — рече му леля Маша. — А ние ще ви платим — в това не бива да се съмнявате! На село ще вземем от нашите и ще ви платим!

— Добре, добре… — взе чантата шофьорът и като я пусна в багажника, затвори капака. Тогава видя Джимката. Смрази се мургавото му лице, строго запита:

— Кучето ваше ли е?

— Наше! — отвърна гордо чичо Миша.

— Много добро и много послушно куче! Името му е Джимо! — допълни плахо леля Маша.

— Кучета не мога да превозвам! — отвори пак капака на багажника таксиметраджията и тръсна чантата им на асфалта.

— А ние без Джимката няма да се превозваме! — вече истински ядосана, каза леля Маша.

На нея беше й омръзнал целият този пазарлък.

— Но защо?! — запита отчаяно чичо Миша.

— Защото имаме заповед, която ни забранява да превозваме животни!

— Че какво животно е Джимката? Да не би да е лъв! И кой може да издаде такава щурава заповед! Света съм обиколил и такова налудничаво нещо за пръв път чувам!

— Не наричайте кмета ни щурав и налудничав! Ще извикам милиция!

Огледа се шофьорът, но милицията не се виждаше никаква.

Чичо Миша пак нарами чантата и му каза:

— И вие сте щурави и налудничави! И е права жена ми, като ви казва, че ние няма да пътуваме с вас! Пътувайте си и ние ще си пътуваме!

И тръгнаха да пътуват…

Пеш извървяха целия град, защото заповедта забраняваше да пътуват кучета и в автобусите. Но… всяко зло за добро — успяха поне добре да разгледат града!

Видяха Морската градина. Наричаха я морска, защото се намираше близо до морето. Имаше в нея много скулптури и скулптурни групи, издялани от камък, които не помръдваха и даже не трепваха от лая му. Дори и децата от тези групи седяха неподвижно!

Повечето от хората, които отиваха или се връщаха от морето, бяха почти голи. Гърбовете им бяха обелени или изгорени до черно. Кучетата, които срещаха по пътя си, вървяха пеша, с изплезени от жегата езици.

Градът беше хубав, слънчев, весел, с широки улици, високи къщи и според Джимката такъв град с нищо не заслужаваше да има лош кмет! Леля Маша и чичо Миша също си говориха по този въпрос и стигнаха до същия извод.

Отбиха се в Аквариума…

Опулените в стъклата риби — големи, малки и шарени — не бяха много интересни за Джимката и чичо Миша, но те вървяха покрай тях бавно и примирено заради леля Маша. С присъщото й любопитство към всичко тя пристъпваше тихо, като внимателно се взираше в камъните, плувналите водорасли и погналите се из тях риби. До една много голяма и самотна в аквариума си се задържа по-дълго, отколкото при останалите.

— Гледай, сега и ще я заговори! — каза му присмехулно чичо Миша.

Леля Маша само го изгледа и нямо отмина нататък.

Но в Делфинариума се оказа, че чичо Миша е точно този, който обича да разговаря с рибите. Ако, разбира се, делфините са риби! Видяха делфини в морето, преди да се разрази бурята, но онези само съпровождаха кораба и нищо друго не вършеха. А тези танцуваха грациозно и във въздуха, и във водата, можеха да скачат през обръчи и го правеха, без да им омръзне. „Хайде пак!“ „Чудесни са!“ „Браво!“ — подвикваха им от публиката и най-високо се носеше гласът на чичо Миша.

— Браво, момчета! — викаше той и радостно потриваше дланите си.

— Поговори си с рибите! — побутна го по едно време за лакътя леля Маша. — Стига ти толкова! Ставай да тръгваме!

— Още мъничко да поседим! Колкото да си починем! — примоли се той.

Но леля Маша се изправи и се заизмъква между насядалите по пейките.

Чичо Миша нарами чантата и тръгна покорно подире й.

В градинката изядоха по един сандвич.

— Гледайте да се нахраните, защото тези са последните! — предупреди ги леля Маша.

— Аз измислих! — каза, дъвчейки, чичо Миша.

Знам! — рече му без всякакъв интерес леля Маша.

— Кажи тогава, какво е то?

— Ще си отидем до село на стоп!

— Как позна?!

— Това е единственото, което можем да направим! — каза, като се смееше с пълна уста, леля Маша.

СЪН В ЛЕТЕН ДЕН

От града излязоха по един голям булевард с много светофари. Хората, които щъкаха насам-натам, нямаха ни чет, ни брой и всичките говореха на най-различни езици. Повечето от тях Джимката не разбираше и се учудваше на това, как те самите се разбират помежду си! И откъде, и как така в един град са се събрали толкова много и така различни хора?

— На цяло стълпотворение се е превърнал този град! — не спираше да мърмори чичо Миша.

А леля Маша нищо не му отговаряше. Изглеждаше, че й харесва цялата тая неразбория от жарещо слънце, горещ асфалт, светнали в жегата блокове и пъстър, многоезичен народ…

От мърморните на чичо Миша Джимката разбра, че във Варна през лятото е винаги така — да не можеш да пристъпиш от летовници, напристигали тук от половината свят да летуват, да почиват, да лекуват болести или просто да си харчат парите. На чичо Миша не му харесваше това, но Джимо, както и леля Маша, смяташе, че той не е прав. Разбира се, че не е прав! Работили хората единадесет месеца през годината, а той да не е съгласен за един месец да дойдат на морето да си починат, забравили работата и грижите си!

— И ние ще дойдем идното лято, Джимка! — каза леля Маша.

— Това — никога! — отсече чичо Миша.

Но Джимката знаеше, че до идното лято той ще забрави какво е казал днес и те непременно ще дойдат във Варна.

Останаха зад гърба им последните квартали на града.

Отминаха бензиностанцията.

Назад остана и летището на Варна, където Джимо видя най-красивите цветя, които беше виждал някога. Помамен от чудния им аромат, се завря в тях, но тъй се заплете в бодлите им, че не можа сам да се измъкне, а се наложи чичо Миша да го издърпа. Изпободе се и той. Но никак не се ядоса. Извади ножчето си, отряза един прекрасен цвят с дълга дръжка. Подари го на лепя Маша с приповдигнат тон и някакви почти изпети думи:

— На ти една българска роза от мен!

Трябваше да запомни това — тези цветя се казват рози и имат бодли, от които е най-добре да се стои далече!

— Какво правиш! — пое разкошния цвят леля Маша, като изплашено се оглеждаше. — Ще ни глобят!

— Забрави ли, че нямаме никакви пари! — каза й чичо Миша.

Това, че нямат пари, не я успокои много. Подкара ги пред себе си, та по-бързо да се махнат от градинката с розите.

По широкия черен път фучаха подредените в три редици автомобили — огромни фургони, обикновени камиони и леки коли. Полъхът, който ги следваше, беше по-жарък и от асфалта. Обгръщаше ги, разпиляваше косите на леля Маша, подвяваше измъкнатата от панталона риза на чичо Миша. На Джимката му се приспа. Несвикнал на такъв шемет от коли и вятър, той се измори, но не се решаваше да изтича пред никого от двамата и да вдигне лапките си на коленете им, защото, съдейки по себе си, допускаше, че те също са изморени. Отстъпи от асфалта на банкета и като че ли малко му поолекна — косената наскоро трева го бодеше безмилостно, но поне се спаси от жегата на пътя.

— Не мога повече! — спря се леля Маша и разкопча още едно копче на блузата си.

— Какво искаш да кажеш?

— Това, което казах!

— Че повече не можеш да вървиш?

— Точно това!

— И не те е срам от Джимо?! Виж го колко е мъничък, а върви и нищо не казва!

— Казва го и показва дори, но ти не се оглеждаш, за да можеш да видиш какво казва!

— Джимка, доспа ли ти се, моето момче?

— Не е твой, а мой! Защото…

Нека се карат! Тъкмо малко временце да си поеме дъх!

— Добре! Ще спим! — бързо, както винаги, се предаде чичо Миша.

Кривнаха по пътя и нагазиха в нещо жълто и златно, което беше по-остро и от тревата на банкета. Добре че на чичо Миша му дойде на ума да го вземе на ръце.

Стигнаха тъмната сянка на огромното дърво. Много нещо от жълто-златното беше струпано под дървото.

— Джимка — рече чичо Миша, — това стърнище не е за тебе, ама тая сламица ще ти хареса. Ти в слама не си спал, обаче аз съм спал много пъти и мога да те уверя, че по-сладко никъде не може да се спи!

Леля Маша беше си легнала. Върху сламата се пилееше косата й — като нея златна и дъхава.

Подви крачета и Джимо.

А чичо Миша още поднасяше към лицето си стиската слама, още дълбоко вдъхваше сладкия й мирис:

— Е, сега вече сме в България! Наистина вече сме си у нас! Ама че стърнищенце! Ама че сламица!

Леля Маша се обърна на едната си страна, но Джимката не я усети — спеше дълбоко и непробудно.

Спи и сънува:

Тримата са. Но са някъде, където никога не са били…

Градът е пуст и прилича на току-що изоставен.

Улиците са станали по-широки, а блоковете по-високи — реят се покривите им из синналите небеса, губят се в белите мънички облачета.

Но това не са никакви облачета, а къделки захарен памук, от оня, дето се продава по панаирите.

Насред града се върти голямо виенско колело. Настанили са се по люлките: горе на върха — Ира-Ириночка с кафявата си униформа и момиченцето, което се изгуби в тайгата, до тях — Сивоокия и Мъничето, надолу — Лайката и цялата й банда, навлечени в космически костюми и скафандри. Завърта се колелото силно, по-силно — върти се, блести на слънцето сребърният кръг, отделя се от земята цялата му конструкция, полита в небето. Право нагоре, все по-нагоре и все по-високо. Полетялата въртележка вече е една мъничка птичка, която скоро се изгубва в осеяното с памук небе…

Нищо не успя да им каже, те нищо не можаха да му рекат!

Защо стана така?

Търси питащият му поглед леля Маша и чичо Миша.

Но и тях ги няма! Къде са?

Тича из заплетения лабиринт на улиците. Нито една от тях няма изход — по която и да тръгне, все се връща на площада, където беше

вртележката…

— Лельо Маша… Лельо Маша… Лельо Маша… — лае Джимката отчаяно. — Чичо Миша… чичо Миша… чичо Миша — плаче лаят му.

Събужда се. Разтреперил се е и му се струва, че цялата купчина слама трепери заедно с него.

Бавно идва на себе си.

Опрял гръб в дебелия ствол на клонестото дърво, чичо Миша пуши цигарката си.

Леля Маша се реши с голямата четка. Четката бързо се пълни със сламки, почиства я, пак и пак разресва косата си, докато я превърне в облак сламеста светлина.

Кучетата лошо помнят сънищата си, но Джимката още не е забравил своя. Затова така ненаситно гледа леля Маша и се радва на чичо Миша — още веднъж и още веднъж да се увери, че те са тук, че са при него и той е при тях. Че са сън онези задънени улици и оная полетяла вртележка, която отнесе приятелите му…

„Трябва пак да им напиша!“ — каза си Джимката.

— Свърши ли? — обръща се сърдито чичо Миша.

— Винаги моето ресане ти е пречило! — казва му, без да го поглежда, леля Маша.

— Не ми пречи! Само искам да кажа, че закъсняваме!

— Ако не беше Джимо да те събуди — до довечера щеше да спиш.

— А ако продължаваме по този начин да се разправяме, и до утре можем да продължим!

Тук са леля Маша и чичо Миша! Карат се по най-превъзходния си начин и това е най-доброто, което може да го накара да забрави ужаса на ужасния си ден…

— Тръгваме! — казва чичо Миша с нетърпящ възражение глас и нарамва торбата.

ДОБРИЯТ ДЯДО И ЗЛАТА БАБА

Джимката най-после разбра какво е това да пътуваш на стоп.

Изправиха се отстрани на банкета и започнаха да вдигат ръка на всяка преминаваща кола.

Някои спираха, но се оказваше, че не са в посоката, която им трябваше, и заминаваха.

Шофьорите на други се правеха, че не ги забелязват, и като се изравняваха с тях, надуваха моторите, за да отминат по-бързо. След тях Джимката лаеше неприязнено, та се налагаше чичо Миша да го успокоява:

— Недей, Джимка, не им се гневи! Не са ни викали те тук на пътя, че да им се сърдим, задето не ни вземат! Ето, тези нямат място — за какво да спират! Този пък не обича да вдига непознати — е, да си вървим по пътя! А ти трай — ще излезе и нашият късмет!

Бая им се наложи да траят… По вечеря чак спря при тримата един очукан, издраскан и прашен камион с разхлопани калници и вдигнати капаци на двигателя. „Закъде сте?“ „За там и там сме!“ „И аз съм за там!“ „Ще ни вземете ли?“ „А за какво иначе ще спра! Дамата при мен — отвори галантно вратата изпоцапаният с масло шофьор, — а вие двамата горе!“

Леля Маша усмихнато отказа да седне в кабината и ето така тримата се намериха в голямата, разхлопана и подскачаща каросерия.

И забравиха вече откога се друсат в нея!

Но не престана да им бъде весело да пътуват…

Чичо Миша все намираше от какво да се възторгва. Докато се виждаше, говореше за равнината, за хубаво обработените ниви, за хълмовете, за пръснатите из равнината и по хълмищата горички… Като се смрачи, започнаха да го радват разпилените покрай пътя из далечината светлини на селата, а като се насити и на тях, захвана се с небето…

То беше звездно, цялото озвездено покриваше безкрайната равнина. Във висините му точно срещу тях плуваше луната — голяма и кръгла.

— Нямам думи! Нямам думи! — повтаряше чичо Миша.

— За какво нямаш думи? — питаше го леля Маша.

— За всичко това! За всичко това! — отвръщаше той.

А „всичко това“ не се нуждаеше от никакви думи! То и така си беше красиво, тайнствено и необяснимо. Примигваха звездите една по една, луната още се окръгляше, топъл ветрец рошеше тъмните сенки на крайпътните храсти и дървета…

— Ето я, Джимка, и нощната България! — показваше му всичко чичо Миша. — Гледай я и се опитай да разбереш защо така понякога въздишаше и й се плачеше на леля Маша… Ето, за тая гледка въздишаше… За нея й се плачеше…

— Но не е плакала! А ти си плакал!

— Да! Плакал съм! — призна си, без да се срамува, чичо Миша. И сетил се за нещо, каза: — Та и ти така, Джимка, като ти домъчнее за тайгата, помисли си за нея, поплачи си, и ще ти олекне…

— Нямаш ли за какво друго да приказваш, че се захвана с тайгата сега?! — скастри го леля Маша.

Но беше излишно. И без припомнянето на чичо Миша той за тайгата мислеше и всичко, което видеше, сравняваше с нея. Небето й — с това небе, земята й с тази земя, този ветрец — с нейните ветрища. И ако едно тук му се харесваше повече, друго в тайгата му се виждаше непостижимо за тази иначе така разнообразна природа. Например — тишината на тайгата! То е тишина! А тук — да ти писнат ушите от несвършващата песен на щурците! Но всъщност му харесваше и песента на щурците! И му е трудно да реши кое е по-хубаво — онази тишина или тази песен? Отказа се да мисли за това, защото сметна, че най-хубаво е там, където е леля Маша. И защото мисли, че за нея ще бъде добре навсякъде, където е и той. А те сега са заедно и значи всичко е наред!

Минаха през някакъв малък, струпан в ниското град, стигнаха едно голямо и с много посоки кръстовище.

— Стигнахме! — рече чичо Миша.

След още малко се изправи и задумка по тавана на кабината.

— Знам! — показа главата си шофьорът и продължи да гони камиона в светналия напред коридор на фаровете.

Беше добър да ги вземе на стоп, надмина себе си, като се отби от пътя си и ги закара чак до селото!

Леля Маша и чичо Миша много го молиха да остане тази вечер с тях, но той им каза, че има бърза работа, че много му се иска да остане, но че това му е невъзможно. Пуснаха го да си върви, след като обеща, че някой път непременно ще се отбие. Размениха си адресите. Погали шофьорът с омаслената си ръка клепналите уши на Джимката, качи се в камиона и замина.

Стърчаха в центъра на селото.

— „Е, кога?“ „Е, как?“ Ето — дойдохме си! — въздъхна чичо Миша.

Джимката обиколи площада, за да се поразтъпче. Магазините бяха затворени, столовете в ресторанта стърчаха обърнати върху масите, паркът отвъд речицата тъмнееше…

— Джимка! — повика го леля Маша.

Беше си намислил да го поразгледа, но свърна от тясното мостче и се затича назад.

Догони ги в края на притъмнялата улица. Повървяха по друга. Спряха пред протка и двор — целия осветен от голяма, увесена на дървото пред къщата крушка. Чичо Миша свали торбата от рамото си и затъпка на място. Леля Маша го гледаше и очите й бяха пълни със сълзи.

— Е, докога? Няма ли да влизаме? — усмихваше се през сълзите си леля Маша.

— Смятам откога не съм прекрачвал този праг — продължаваше да тъпче тревата с босите си крака чичо Миша.

— Отдавна! — изтри очите си леля Маша.

И добре че го стори! Отвътре изглежда ги чуха, като разговарят. Затичаха се нечии стъпки и се намериха в прегръдките им бате Владко и кака Виолетка. А после Джимо се намери в техните прегръдки — щяха да го разкъсат. Главата му стискаше единият, задните крака и опашката — другият. А той не можеше място от радост да си намери! Лизваше единия, мъчеше се да докосне другия. Извървяха всички тясната пътечка до масата под дървото.

— Изпребихме се да ви чакаме! — каза старецът с понаболата бяла брада.

Бате Владко и кака Виолетка той знаеше — идваха лятната ваканция за един месец в Коми. Но кой е този старец и коя е тази баба, която сърдито казва на децата:

— Оставете това куче! Вървете да си измиете ръцете и сядайте на масата!

Озъби й се, ядосано я залая — веднъж завинаги да разбере, че той не е „това куче“, а Джимо.

— Мамо — рече и чичо Миша, — ние не сме гладни!

— Гладни-негладни — масата вас чака! — рече строго бабата и отгърна покривката.

Тази зла баба значи е майката на чичо Миша! А старецът с побелялата брада, който така хубаво се усмихва, е баща му! Джимката тях не ги е виждал, но ще направи така, че и те да го обикнат… Да го обикне и тази проклета бабичка, която, види се, е от хората, дето не могат да понасят кучета! Като фурнаджията в селището, който отначало ги гонеше с цепеницата, а после им даваше по цял хляб на тримата със Сивоокия и Мъничето.

Ще види тя!

Не разбра защо чичо Миша излъга, че не са гладни, след като през деня бяха останали на един сандвич само. Добре… На него много му се искаше да поговори с баща си… Поговориха си. Но това не му попречи толкова много да изяде, че да се наложи злата баба на три пъти да му досипва и да каже най-накрая:

— Не били гладни! Та толкоз път да мине човек и да не огладнее, бива ли! А, колко път минахте?

— Много път, мамо! — отговори чичо Миша.

— А колко, примерно… Оттук докъде например?

— Не мога да ти кажа, мамо. Но сме изминали, грубо пресметнато, над десет хиляди километра!

— Хиляди! — удиви се бабата. — И ще ми разправят, че не били гладни!

— Вече не сме, мамо… — обади се леля Маша. — Седни и ти при нас, стига си тичала до кухнята, стига си притуряла!

— Тичането не ми пречи мене! — усмихна се най-сетне старата и приседна до леля Маша. — Мен даже ми е драго да ви прислужвам — откога го чакам аз този ден. Да се приберете от тази пуста чужбина, че се намъчихме и ние тука без вас и с тези ваши непослушни деца!

Бате Владко и кака Виолетка тихичко се измъкнаха и отидоха в стаята с телевизора. Джимо изтича подире им, но те не рачиха да си играят с него, а се втренчиха в екрана. Остави ги да гледат и тръгна из

къщата. Всички врати бяха отворени, та можа да обиколи стаите. Бяха тихи, топли и навсякъде по стените имаше снимки, от които леля Маша и старецът с бялата брада се усмихваха, чичо Миша гледаше замислено, а злата баба сякаш се канеше на някого да се скара. Повечето от фотографиите бяха на бате Владко и кака Виолетка — като бебета, като малки, като по-големи и каквито са сега… И въпреки че те не му обърнаха полагащото му се при пристигането внимание, реши, че няма да е зле да отиде да подочуе какво свадливата старица ще се оплаква от внуците си.

Излезе и се излегна в краката на дядото. От благодарност и да му покаже, че е готов да се разбират те двамата. Дядото направи необходимото за това — през цялата вечер, скрито от бабата, му подаваше все отбрани късчета месо. Нахрани го хубаво. Но Джимо не заради храната хареса стареца, а заради усмивката му — малко занесена, малко мечтателна, добра и успокояваща. Сякаш му казваше с усмивката си: „Ти, Джимка, не се тревожи! Ще я надвием ние тази бабичка! Ти гледай само да не я ядосваш и по-малко й се мотай пред очите, а другото остави на мене!“.

Ето я сега — говори за пари, нещо, което леля Маша никак не обича! Колко са изкарвали, колко са спестили, колко са похарчили за тази си, ненужна според нея, обиколка на голямата страна.

Леля Маша споменаваше думата „пари“ само когато много й се искаше да накара чичо Миша да се откаже от цигарите си. Викаше му: „Пресметни само колко пари пръскаш за тези твои цигари!“. А той й отговаряше: „Колкото пръскам — толкова!“. Но си направяше труда да пресметне и винаги излизаше сметката му, че са много парите, които дава за цигари. Започваше да се ядосва за тези „изгорени на вятъра“, както казваше, пари! А на леля Маша й домъчняваше за него и започваше пък тя да се ядосва, че му е създала грижи.

Проклета бабичка: „Колко, колко, колко?“.

Залая срещу й.

Бабата го изгледа, посочи го с върха на чехъла си и запита:

— А тази хайта все с вас ли я мъкнахте?

— Защо да е хайта, мамо! — обиди се заради него леля Маша.

Значи бабата беше казала нещо обидно! „Хайта…“ Не знае какво е, но заради незаслужената с нищо обида си струва да я захапе за чехъла…

— Защото е хайта! — продължаваше да го гледа с малко кривогледите си очи бабата. — Всяко куче е хайта!

— Това не е! — обади се миролюбиво дядото. — Аз каква му е породата не мога да знам, но че е умно куче, всеки може да забележи…

— Значи аз само не мога! — обиди се старата.

— Можеш, но не искаш! — рече дядото и се изправи.

Тръгна с бастунчето си за към къщи.

— Ще ви науча аз вас двамата! — викна подире му бабичката.

„Ще видим кой кого!“ — закани се Джимо.

— Не мога аз — каза бабата — да го оставя този звяр пуснат из двора си! Не мога… Трябва да го вържа!

— Но, мамо, той никога не е бил вързан! — примоли й се леля Маша.

— Ще свикне да се връзва! — наведе се бабата, размота сиджимката от врата му. Можеше така да я гризне, но не го стори заради леля Маша. Погледът й го молеше да бъде сдържан.

Поведе го бабата и омота сиджимката за един от диреците на сайванта. Докато се усети, и ето — намери се вързан! То било нещо много неприятно за едно куче, а сигурно и за един човек… Да те вържат, да не можеш да отидеш, където искаш, да не можеш да направиш това, което ти се иска… „Най-ужасното нещо на света е да посегнат на свободата ти!“ — помисли си, преизпълнен от отчаяние, Джимката…

Докато се усети,
и ето намери се бързан!

Дойде при него леля Маша, погали го и се прибра вкъщи.

Чичо Миша опря гръб на дирека, допуши цигарата, стъпка угарката с петата на обувката и изчезна и той.

Децата вътре се караха с баба си заради него, но той не чуваше какво казват, защото се мъчеше да разбере с какво толкова подразни бабата, че го нарече тя „хайта“ и което е по-страшно — върза го за този дирек като някой престъпник. Макар че и с престъпника не бива така да се постъпва…

Притихна къщата, изгасиха всички крушки, притъмня дворът, неясни и затова страшни шумове тръгнаха отвсякъде. Стисна зъби, за да не излае от ужас, притвори очи и се приготви да чака утрото…

Нечии стъпки се провлачиха по пътеката…

Чу добрия глас на дядото с бялата брада:

— Ти не й забелязвай на нея! Ще я измамим ние нея!

Почувства добрата му ръка на гърба си, сетне около вратлето, когато отвързваше сиджимката от дирека.

— А ти бъди мирен! — шепнеше старецът. — Аз сутринта ще дойда да те вържа и ето ти я бабата измамена!

Джимката го изпрати до портичката и тихо се настани в сухото сено.

ПАНАИРЪТ НА ПЕРНАТИТЕ

Над застлания с плочести камъни двор бързо развиделя.

Отърколи се луната на изток.

Избледняха звездите.

Ветрец зашушна в сухото сено.

Изсветля небето и зааленя изгревът. Надникна младото слънце иззад върха на хълма. Запърхаха под стряхата врабци, птички някакви се заборичкаха в клоните на овошките, загукаха гълъби…

Из двора защъка толкова много непознат народ, че в първия момент Джимо се сащиса!

Измъкна се изпод захлупения кош квачка с една сюрия съвсем наскоро излюпени пиленца. Още бяха чистички ноктенцата на малките им краченца, жълтееше златно пухче по главичките и гръбчетата им, смешно писукаха вирнатите право напред човчици. Вървяха тъй неуверено, че всяка бучица можеше да ги събори, падаха, ставаха, затирваха се да догонят разровилата торището квачка…

— Тук-тук! Тук-тук! — викаше ги късо тя.

— Тук сме! Тук сме! — писукаха те.

И също като нея ровеха боклука, и като нея оглеждаха разровеното. Открили някакво червейче, всички се юрваха към него, всички го дърпаха, в настъпилата суматоха червейчето успяваше да изчезне. Пиленцата едно друго се гледаха с подозрението, че някое от тях го е глътнало…

Квачката ги погледна и пак се зае с торището. Пилетата се съсредоточиха в движенията на краката и човката й, със смешна сериозност се заеха да й подражават.

Петелът важно се разходи из двора, подхвръкна на стобора, вдигна пълни с любов очи към изгряващото слънце и извика така, че всички да го чуят:

— Щяхте да видите вие слънцето, ако не бях аз! Ахаааа, щяхте да го видите друг път!

Никой не му обърна никакво внимание.

Патиците се заклатушкаха към портата, подвряха се отдолу и изчезна патешката им редица към реката.

Козата се качи на каруцата, от каруцата на покрива, кой знае как успя да се закрепи с острите си копитца на циглите и забръсти зелените клони на крушата.

Овцете излязоха от кошарата, любопитно огледаха Джимката, наредиха се покрай пръснатото до мрежата сено.

В кочината загрухтя прасето.

Джимката гледаше, слушаше, озадачен и поизплашен се притискаше в дирека на стобора и мислеше за това, откъде и как знае толкова много за животните и птиците, които никога не е виждал.

В Коми патици няма. А ето той знае, че тръгнаха към реката. И езика им разбира. Патокът попита, преди да се проврат под портата: „На ливадата ли да ги заведем, или на завоя горе?“. „Първо на ливадата — отговори му патката, — да се напасат, а после може и на завоя да ги заведем да се покъпят!“ „Права си!“ — съгласи се мъдро патокът и поведе голямото си семейство към ливадите.

Козата от покрива бръстеше шумата и врещеше:

— А, може ли някой да се качи при мен? А? Не може никой, ааа, да се качи при мен! Ааа…

Овцете налягаха на пометените плочи. Едната от тях каза:

— Това сено на зима ще бъде много вкусно, но сега не ми се яде!

— Пасе ти се зелена тревица, нали? — запита я друга.

— Тоя овчар кога ще мине да ни вземе, не знам вече! — рече трета. — Вчера закъсня, а днес, както се вижда, пак се кани да закъснее!

— Беше много сърдит вчера! — каза четвърта. — Такава тояга стовари на руното ми, че още я усещам! И съм се зарекла по-встрани да стоя от него, защото…

— Удари те, защото не си пасеш на пасището, а все те тегли към посевите! — каза някоя от четирите и замълчаха всички, и запреживяха в очакване да чуят рога на овчаря.

— Жаден съм! Жаден съм! — зарева отнякъде магарето. — Жаден съм! Жаден съм!

Ето и на магарето думите разбира!

— Ида! Ида! — отвърна откъм къщата добрият дядо с бялата брада.

Джимката още се притисна към дирека, да види дядото, че е послушен, че го чака да го върже за пред бабата, че иска да му се хареса толкова, колкото дядото на него му хареса…

Застана на едно коляно старецът, но не за да го върже, а да намотае сиджимката. Видя медала, взе го на дланта си, добре го разгледа и от двете страни.

— Ти, Джимич — каза, — си малко нещо герой… Даже си голям герой! Аз знам как е станало всичко — мене Маша ми писа за това. И намирам, че умно и храбро си постъпил. Да е някое глупаво куче, ще се изплаши и ще се емне да се прибира, и хич няма да се интересува изгубил ли се е някой или не е… А ти си постъпил както трябва. Така е! Трябва да се интересуваме не само от себе си, а и от това, което става с другите…

Дядото хубаво заплете сиджимката, направи я като гердан и сега Джимката по-леко я понасяше на врата си. Дори му беше приятно да я носи — стоеше като накит и в същото време като лентичка, на която се полюляваше по-прибрано и по-удобно медалът му.

— А сега ние с тебе ще нахраним този пернат свят! — каза старецът.

Пътем занесоха с котела вода на магарето.

Отбиха се до хамбара и гребнаха от голямата ракла една крина зърно.

Излязоха насред двора. Дядото подпря крината на коляно и започна да хвърля зърното с голямата си шепа.

— Кът-кът-кът… Кът-кът-кът…

Сипнаха се в краката му кокошките. Дойде и квачката с малките си пиленца.

— Па-па-па-па-па…

Патките не бяха стигнали, изглежда, далече. Чуха го, подвряха се под портата и лакомо запротягаха шии към зазлатялото по плочите зърно.

— Пуй-пуй-пуйчета… Пуй-пуй-пуйчета…

Надутият като пуяк пуяк изведе сънените си пуйки от пуйкарника, подреди ги по-встрани и като загъргори с голямото си гърло, накара стареца и натам да захвърли зърна.

— Току-току-току… Току-току-току…

Двете токачки излязоха от обора на магарето, бързо се совнаха край пуйките и се завряха сред кокошките.

Ято врабци се спуснаха от клоните на крушата.

Качулати и гащати гълъби се вдигнаха от покрива на къщата, полетяха над двора, един по един накацаха по каскета, раменете и ръцете на стареца. Целия го обкацаха! Перпеляха с криле да се задържат кой където е кацнал, гукаха му, кълвяха зърното направо от шепите му…

Бре, че хубав стана дядото, целият отрупан с пух и перушина.

Бръмче хубав стана дядото,
целият отрупан с пух и перушина.

Леля Маша, чичо Миша и децата, наизправили се зад оградата, с радост наблюдаваха това, което става на двора. Изстъпи се на стъпалата на къщата и бабата. Позасмяла се и тя, викна на дядото:

— Ти, старо, пак ли с твоя панаир се разправяш! Панаирджия такъв! Остаря, а акълът му в главата не дойде — дай му само панаири да прави!

Дядото сложи внимателно крината на земята, налапа пръстите на двете си ръце и пронизително изсвири.

Гълъбите като облак се вдигнаха и закръжиха високо в небето.

Врабците се свряха под стряхата.

Гугутките бързо намериха гнездата си.

Патките се заклатушкаха пак към гората.

Пуякът загърголи сърдито.

— Край на панаира! — викна дядото и удари с длан дъното на празната крина.

Кокошките дообраха зърното и се пръснаха коя накъде види.

А бабата видя изправилия се на коленете на стареца Джимо и запита строго:

— Кой пусна тоя звяр?

— Ти къде тука виждаш звяр! — направи се, че не разбира въпроса й дядото.

— В краката ти го виждам!

— Че какъв звяр е това! Това е Джимич! — рече дядото. — И не се засилвай пак да го връзваш, защото ние с него излизаме. Тръгваме да косим трева! Ти ни нагласи в торбата нещо за ядене, докато запрегнем магарето!

Бабата се врътна ядосано и влезе в къщата.

ЧЕРВЕНАТА ЛИСИЦА

Така минаваха дните на Джимката в селото. Сутрин — панаира на пернатите, през деня — за дръвца или за трева, вечер — до късно в кръчмата.

Отначало в кръчмата не искаха да го пускат, но като видяха всички, че той мирно и кротко чака стареца до вратата, склониха най-сетне кръчмаря да го пусне. Стоеше все до стареца и ако каскетът паднеше от коляното му — подаваше го, ако цигарите му свалеше някой от масата — вдигаше и тях.

— Ама, значи, също като човек е! — сочеха го старците с бастуните си и му даваха я бонбон, я парче от вафла.

Изяждаше всичко, което му дадяха, не защото беше лаком, а за тяхно удоволствие. А най-голямо удоволствие им доставяше, когато старецът му подадеше банкнота и му кажеше:

— А върви сега при Кънья и му кажи да ми налее една двойна!

Вземаше банкнотата с предните си лапи и на два крака я отнасяше до тезгяха. Кръчмарят знаеше какво пие дядото, наливаше чашата, туряше я на подноса и я отнасяха двамата до масата сред одобрителните възгласи на присъстващите.

— А ти не искаше да го пускаш в кръчмата! — казваха осъдително старците.

— Виноват! Завинаги виноват! — отвръщаше им, навел глава, кръчмарят.

В кръчмата му беше интересно, но по-интересно му бе, когато отиваха за трева или за дръвца.

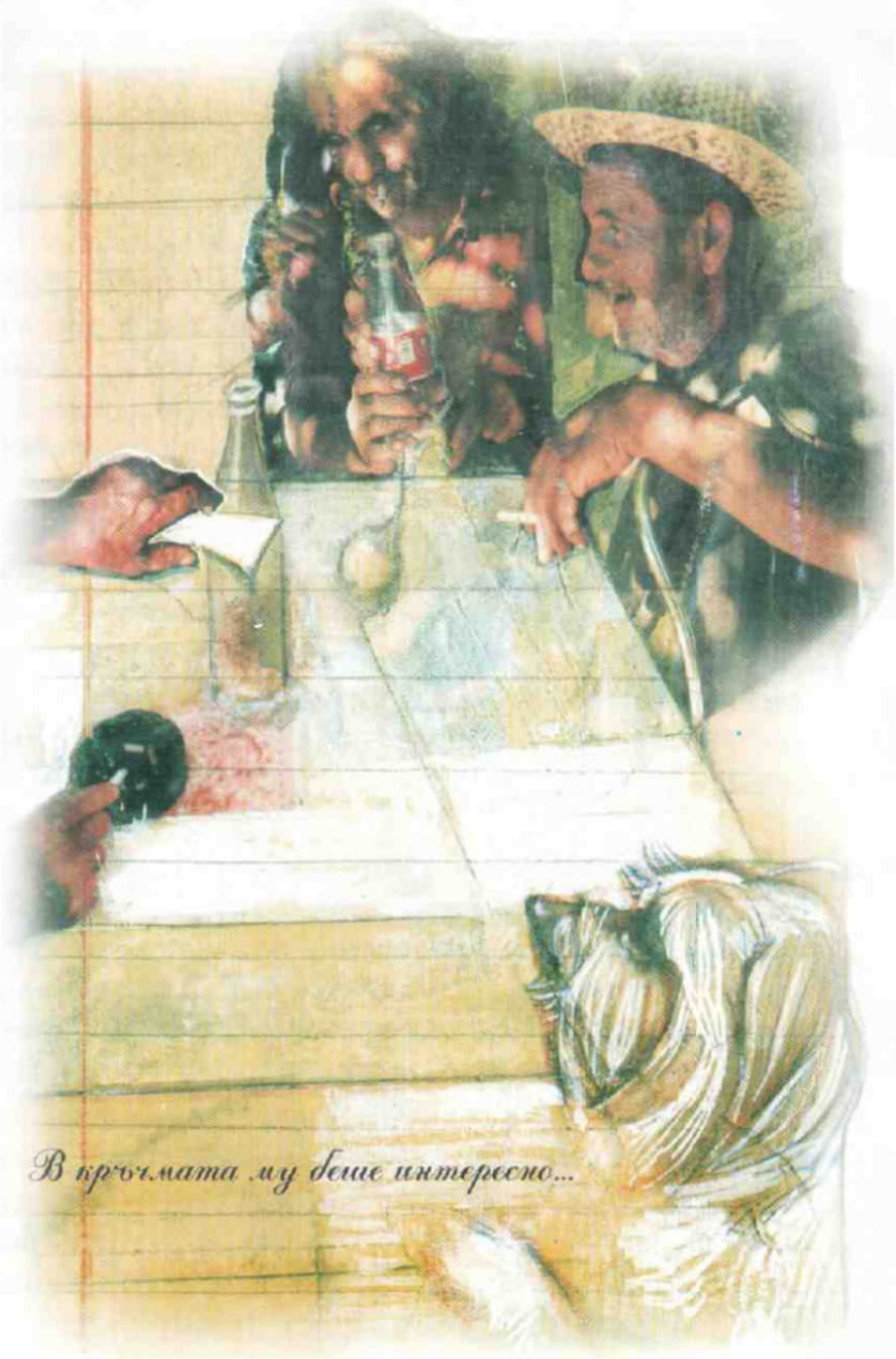

В кръчмата му беше интересно...

Меко се търкалят в меката пепел на пътя колелетата на каручката. Пеят главините, пеят, а налегналата полето тишина звъни от свирня на щурци. Тича, тича подир каруцата, заиграва се с пеперудите по нацъфтелите отстрани пътя цветя. Като се измори, побягва напред и сяда в пепелта. Настигне го дядото, поеме го направо от дъската, на която е седнал, сложи го до себе си и започне нещо да му разказва. Или какви са посевите по блоковете край пътя, как вървят засега — дъждец ли им трябва, или малко вятър да подухне, за да освежи листата им… Обича да му разказва къде и кога му се е случило еди-какво си… Но, изглежда, старецът е започнал малко нещо да позабравя, та му се налага на Джимката една и съща история по няколко пъти да слуша…

Ето и сега:

— Значи, Джимич, през трийсет и осма трябва да е било…

Това на Джимо отдавна е известно, но карай да върви!

Точно през трийсет и осма е било… Тръгнал старецът за воденица. А реката била придошла и заляла всичката равнина, докъдето погледът ти стига. Но трябвало да се мели — вкъщи прашинка брашънце не останала вече! Газят конете водата, а водата в хълбоците им се плакне… Ей такива риби се бият из краката им — плашат ги и те, и тази безкрайна вода… Как са намерили къде е мостът, като нищо не се виждало, той и досега не знае. Но го намерили и довлекли каруцата до мелницата в съседното село — еее, зад баира. Изтрил ги, подсушил ги, нахранил ги. И добре че имало много мливари, защото зърното му било се намокрило, та се наложило да го суши, преди да го мели. Цяла седмица сушил житото! А вечер спели край хайдушкия огън до воденицата, пели песни и се веселили с приждащите от селата мливари… Тежък живот било, ама и хубав — старецът тогава бил млад, силен, буен бил…

— Ех, Джимич, бърза човек да порасне, бърза, а като порасне и остарее, все за младите си години мисли и най-много за детинските си години… Ето тука баш като дете…

И тая история Джимо е слушал неведнъж…

Старецът бил… е, да е бил най-много десетгодишен. Пасели воловете — той и още две момченца като него и едно момиченце. Да не било момиченцето, да му се е пръснало сърцето тогава и да го няма него сега…

Отведнъж изтъмняло небето и тежки облаци скрипи месечината и звездичките — отнийде никаква светлина! Извил се зъл вятър и зло зафучали храстите и дърветата. Скупчили се на едно място воловете, свили се децата до тях, но страшното не станало по-малко, а по-страшно. Виел вятърът, светкавици раздирали небето, тежки гръмове тресели земята… Привиждало им се на децата как караконджули се спускат от тъмнината да ги вдигнат, как вещици протягат грозните си ръчища, как орляк таласъми и таласъмчета се мъчат да се напъхат в душите им, че да оталасъмчат и тях. „Дръжте се! — викало им момчето, което сега е този старец на капрата. — Ако не се дадем на таласъмите, вещиците и караконджулите — нищо не могат да ни направят!“ Държали се за ръце, стискали душите си, пъдели с разтреперани гласчета страшното, което невидимо пристъпва от тъмното: „Махнете се, вървете си, идете си, през девет земи в десета, през девет реки в морето, на морето на дъното, на дъното под камъка, под камъка в пясъка, глътнете вода — удавете се, подуйте се — пръснете се! Махнете се, вървете си, идете си…“. Треперели, стискали разтрепераните си ръце, но не побягнали към селото, защото нямало на кого воловете да оставят, а освен това и момиче имало с тях — срамота било пред него да се дадат на страха си и да се юрнат към спасението. А това момиче сега е прокпетата баба! „Чумата да я тръшне макар, дето мене иска да върже за полата си и тебе връзва за дирека на сайванта!“ Намерили ги бащите на децата в кръга, който воловете направили, за да ги запазят от вятъра и злите сили. Зарадвали се на децата си, че са такива смелчаги и юначаги, похвалили воловете, че са такива умници и преумници…

Истина е това, че бабата още веднъж върза Джимката!

Леля Маша, чичо Миша и децата бяха заминали в града да оправят жилището си.

Джимката, Джимич, както го наричаше дядото, и „тая Джима“, както пък му викаше бабата, успя да се сприятели с всички животни в двора.

Кравата му позволяваше да играе с теленцето, което се роди само преди една седмица. Беше мъничко, с влажна муцунка, винаги наострени ушенца и палава опашчица.

С пуйките, кокошките и квачката се разбраха така — той няма да ги закача и те няма да го закачат.

Гълъбите и врабците обикна заради дядото. Освен това той ги чувстваше някак родни — напомняха му за родината и винаги когато разказваше на пернатия свят за родината си, казваше: „Там също има гълъби и врабци, но са по-дребни, малко поизбелели от дългите снегове и също така умни като тия тук!“. Врабците накокошинваха сивичката си перушина, а гълъбите започваха да гукат от удоволствие…

С магарето Марко станаха първи приятели — където единият, там трябва да търсиш и другия!

— Къде го Джимич, че искам да го заведа на воденицата? — запитва дядото.

— Тая Джима ли търсиш? — не бърза да отговори бабата. — Де заведе Марка?

— Забих го горе на поляната да пасе…

— Е, значи и тая Джима е там! Свирни й, и ще я видиш на коленете си, дето ми дотегна да ги кърпя!

Дядото свирваше с пръсти, Джимо се извиняваше на Марка, че за нещо е нужен на дядото, спускаше се като бесен от хълма и завчас се намираше при позната картинка — дядото и гълъбите.

Обаче с дъртата патка не можа да се разбере! И с добро опитва, и с лошо, но разбирателство не можа да постигне с нея. Колчем минеше покрай патетата й, проточваше шия ниско до земята и тъй съскаше, че козината ти да настръхне. „Нищо няма да им сторя на патетата ти!“ — казваше миролюбиво Джимката. А тя — съска ли, съска! „Млъкни де, каза ти се, че нищо няма да им стори!“ — опитваше се да я усмири патокът. Тогава почваше и срещу него да съска: „Ти си лош баща. Теб децата ти не те интересуват. Ще позволиш жена ти и децата ти да бъдат изядени от едно нищо и никакво пършиво кучище!“

Джимката се научи да ги избягва — и нея, и патетата й. Но това не помогна много. Свадливата патка продължи да съска: „Това никакво пършиво кучище какво си въобразява, че се е надуло такова, та чак ще се пръсне от надуване!“ Джимката отмина с мълчание съскането й…

Но една сутрин, когато целият двор се беше събудил, тя отвори очите си, огледа се, спря погледа си върху му и каза:

— Откъде се взе това никакво пършиво кучище! И какво е грозно! Краката му дълги, тялото космато, ушите клепнали, а очите му никакви не се виждат!

Изтърпя го.

— Ама къде ли пък и в каква ли грозна земя се въдят такива грозни чудовища! — продължи свадливата патка.

Това вече Джимката не можа да изтрае. Той да е грозен — добре! „Очи — различни!“ — както пее в едни от песните си чичо Миша. Но да наричат земята му грозна…

Както си лежеше, като стрела се стрелна, емна шантавата патка, завря я под дръвника и от дръвника се разхвърчаха пух, перушина и патешки крясъци.

— А така, дай й да се разбере! — подвикваше ехидно патокът. — Дай й!

А патката отдолу заплака:

— Убиват жена му, оскубват я, а на него драго му става… Драго му става… Драго му става…

Джимката се мъчеше да я измъкне и пак да опита да поговори с нея. Беше му минал всичкият яд и вече само това искаше — да я измъкне и да поговорят най-сетне като хора.

А тя крещи и се завира все по-навътре!

Тогава изскочи на площадката пред къщата бабата с голямата си нощница.

— Боже, патката разкъса! Ще разкъса патката! — развика се тя и пометоха полите на нощницата й плочите. Джимо се притискаше до дирека, сврял глава под себе си, и чакаше да види какво ще стане. И стана каквото и очакваше — дори по-страшно! Без да спира при него, бабата взе от обора синджира на кравата, прекара халката през заплетената на врата му сиджимка и го прикова към дирека.

— Тая Джима! Тая Джима! — пустосваше бабата, като се прибираше към къщи.

Джимо се измъчи да гледа панаира на пернатите и да не може да бъде на коленете на стареца. А най го изтормози това, че старецът, като нахрани всичките гадинки, чак тогава мина край него и без да го погледне, каза:

— Е, Джимич, сам си си виновен! Сега не аз, а и Господ не може да ти помогне! Тъй се е разбесняла, че… Ама и ти! Да навреш патката под дръвника и цялата да я оскубеш!

Нямаше как да обясни на стареца, че патката за всичко сама си е виновна — сама си го повика.

Стоя вързан с тежката верига целия ден и целия ден мислеше за това, колко животът може да бъде несправедлив, груб, безмилостен и отвратителен за живеене!

Обаче оказа се животът по-добър, отколкото някога е могъл да си го представи — върна му свободата, даде му даже възможност да промени отношението на бабата и да престане тя да го нарича „тая Джима“, а да му вика оттогава насетне само „Джима“, и то казано с някаква зле прикривана нежност и дори като че ли обич.

Късно вечерта дядото се прибра от кръчмата сам. Дойде, приседна на обърнатата до дирека крина, не го взе като друг път в коленете си, не посегна да го погали. Мълча тъй някое време, мисли, реши се най-накрая и тихо, като гледаше да не дрънне тежката верига, го отвърза. Джимо не се реши да скокне на коленете му — остана си там, където цял ден беше лежал. Дядото, като отупа ръце в крачолите на панталона, излезе на двора.

Понеже се досещаше, че теленцето, което още не пускаха от обора, се е затъжило за него, първо при него отиде. Оплака му се какво се е случило, но то беше малко и не всичко разбра. Докато той му говореше, легнал срещу малката му муцунка, то все искаше да си играят. А на Джимката не му беше до игра! Говореше колко е хубава родната му Коми-земя, как там снеговете са дълги и дълбоки, колко добре си другаруват животните в селището, как летата са къси и бързи — за часове буквално всичко израства и цъфва, и връзва плод… И колко несправедливи са били с него свадливата патица и проклетата старица!

После, като избиколи издалече заспалото сред двора ято на гъските, отиде при Марка. На Марко всичко му беше ясно и без думи се разбраха. Скочи в яслата и седна встрани от сложеното за през нощта сенце. Магарето спря да дъвче. Плесна с опашката една заспала на гърба му муха. Запреде напред-назад и двете си уши — нещо, което винаги разсмиваше Джимката. Този път не успя. „Е, как е, робе?“ — рече Марко. „От лошо — по-лошо!“ — отвърна му Джимката. „А ти си помисли, че и от лошото по-лошо има! — рече мъдро магарето. — И ще ти се види тогава, че това не е най-лошото, което може да ти се случи!“ „Знам това! — въздъхна Джимката. — Но не обичам, когато са несправедливи с мене!“ „Никой не го обича, но се случва! — пак запреде уши магарето. — Ние пък днес със стареца ходихме на

пазар… И много ни беше мъчно и на двамата, че те нямаше с нас, да видиш какво е това пазар… Там се купува и продава… Всичко! «От пиле мляко има на този пазар!» — каза дядото. А като се лепнаха за мене едни — даваха на дядото хиляда лева, за да ме продаде на тях. Но той им каза, че по-скоро бабата си ще продаде за петстотин, отколкото с мене да се раздели… Хубаво им го каза, нали?“ „Чудесно го е казал! — рече Джимката. — Но не мога да разбера, защо ми е сърдит?“ „Той не ти е сърдит — каза Марко, — ами те възпитава! Иска да разбереш, че не бива тези неща с патката да се повтарят!“ „Аз това вече го разбрах! — каза Джимката. — И за мене тая глупава патка не съществува!“ „Така и трябва да бъде! Ние на глупавите не можем да помогнем и единственият начин да живеем с тях е като не ги забелязваме… Не е ли тъй?“ „Тъй е!“ — отвърна Джимката и се сети, че по този начин задаваше въпросите си Сивоокия. И за Мъничето си спомни и му се поиска пак да поговори за тях на Марко, но Марко се прозя широко и като смотолеви, че до смърт се е изморил на този пазар днес, заспа прав.

А на него не му се спеше. Слезе от яслата и се настани на прага на обора — главата му да е отвън на чист въздух, а тялото вътре на топло. Затвори очи и се заслуша в спомените си. Нали тъй казваше Сивоокия: „Когато нещо лошо ти се случи да преживееш, помисли си за нещо хубаво, и всичко ще мине!“. А няма по-хубаво нещо от спомените. Минало е, отдавна е било, а като се сетиш за него и… отново го преживееш!

Затича се по големия бял път…

Тримата подгониха ято бели яребици толкова дълбоко навътре в тайгата, че вече забравиха за селището…

По оплешивелите места на тайгата вдигаха глави и гледаха небето колко е синьо и дълбоко, дълбоко като блатото, в което по обед се къпаха…

Дълго вървяха по брега на Мезен и можаха да наблюдават как една мечка лови риба… Седи притаена на брега, замахне и… рибата в лапата й! Но отдалече я наблюдаваха — за всеки случай!

Надбягваха се с лайките и Липсващия зъб — надбяга в надбягването Сивоокия.

Спяха в някакъв хотел. Леля Маша се събуди и го повика…

Не можа да й се нарадва добре, защото в този момент из двора нещо заснова с леки стъпки. Пристъпваше все откъм страната на вятъра, тъй че никаква миризма не стигаше до нослето му. Заспалите по двора патици се разшаваха в съня си…

Тогава я видя!

Червената лисица, както и друг път беше се случвало, мереше голямата патка. По корем, прилепнала към земята, се провлачваше към нея, изведнъж скочи, стиснаха челюстите й дългата шия. Помъкна лисицата патицата към пролуката в ограждащия двора дувар…

Но Джимо беше вече там. Срещнаха се погледите им. „Ще ме пуснеш ли този път?“ — примоли му се тя, „И този път няма да те пусна!“ — рече й той. „Имам малки лисичета, гладни са!“ „Много съжалявам, че са гладни, но не мога да те пусна, защото ми е възложено да пазя двора през нощта!“ „Аз все пак няма да я оставя тази патица!“ — закани се лисицата и помъкна плячката си. Тогава Джимо залая… Дядото и бабата бързо излязоха вън и светнаха крушката пред къщи. Лисицата ослепя, пусна патката и се помъчи да скочи през дувара. Но се блъсна в камъните и падна в основата му.

— Бързо пушката! — викна дядото.

Но докато бабата влезе и изнесе пушката, лисицата се съвзе и побягна из двора. Загракаха патките, закудкудякаха кокошките, сънено се задра петелът, кравата замуча от вратата на обора, магарето зарева…

— Под портата, под портата! — лаеше Джимката.

Лисицата най-сетне загря къде е портата и се шмугна под нея тъкмо когато дядото се беше прицелил…

Джимо се спусна към мястото, където лисицата беше изчезнала, и залая неистово, но вече от радост, че лисицата се е спасила от изстрела и ще се върне при малките си.

Джимо се спусна към мястото,
където лисицата беше изчезнала,
и залая неистово...

Патката беше се оборавила.

Бабата наливаше с шепи вода в устата й.

— Не е успяла да я удуши! — казваше. — Само е можала да я омаломощи!

— Ама как можа да ми се изплъзне! — ядосваше се дядото.

— Как? Как? Ти докато земеш пушката, че докато се прицелиш, не лисица, ами пън да беше, и пънът ще избяга!

— Абе той пънът няма да избяга, ами да беше ми я задържал още малко Джимича, че щеше да видиш ти!

— Джимата му е виновна! Той винаги ще си намери виновен! А пък тя Джимата…

Бабата за пръв път му казваше не „тая Джима“, а „Джимата“.

Значи, добре се случи, че лисицата точно тая нощ дойде и че Джимката можа да я усети и да я изпъди!

— Дойде на себе си! — пусна патката от полата си бабата.

— Няма ли да кажеш сега поне едно мерси на Джимича?

— Повече от мерси ще му кажа! — усмихна се за първи път бабата. — Джимо, ти си голяма работа, ще му кажа и ще му изнеса сега едно парче от оня салам, дето най го обича!

Бабата удържа думата си — изнесе му едно бая голямо парче салам, толкова голямо, че Джимо не можа да го изяде и си скри остатъка за утре.

И престана да иска да го връзват…

И ето ги — пак са двамата с дядото…

Пее каручката, Марко напъжда мухите с опашката си, ще спрат след малко, ще го разпрегнат; дядото ще заклепи косата, чукчето тънко ще зачука по малката наковалничка, косата още по-тънко ще му приглася и ще звънне от песента им дълбоката тишина на късното лято…

После дядото ще завърти косата, а Джимката ще побегне напреде й, за да вдига от гнездата яребиците с малките им яребичета, пъдпъдъците с пъдпъдъчетата им, зелените като тревата гущерчета, буболечките и мравките и всичката живинка, която се въди в ливадите — да не ги порежат с дядото, да не ги наранят с косата, да ги има догодина, като дойдат пак за сено с Марка и писаната каручка.

ТРИТЕ ДАНИ

В съседския двор живееха три момичета — три сестричета. Те си имаха само дядо Цани, а баба си нямаха. От работите, които подочу, Джимката разбра, че тяхната баба се е казвала баба Радка и неотдавна е починала. Трите сестричета бяха дошли от далечния град, където живееха, за да не бъде дядо им сам и да му помагат в работата по стопанството.

Сутрин нахранваха кокошките.

Сетне напъждаха овцете след овчаря.

Помитаха двора.

Сготвяха яденето.

Трите изкарваха магарето на голямата поляна над селото.

На тази поляна се запозна Джимката с тях. Но отначало не се запознаха, защото те страняха от него. Или се плашеха, или не обичаха кучета! А на Джимката много му се играеше с трите сестричета… Засили се с радостен лай, запремята се през избуялия пелин, стигне до тях, а те изпищят и се скупчат тричките на купчинка. Не пищяха трите, а само най-малката — Дана. Ама пък как пищеше! Не за три, а за триста като тях! Той така и започна да ги нарича — трите Дани. Въпреки че знаеше имената им. Голямата се казваше Рада. Средната — Цвета. И най-малката, пискливата — Дана. Те, като не се досещаха, че той разбира езика им, се притискаха една в друга и си приказваха.

Рада казваше:

— Дани, как не те е срам?! Така да пищиш, когато той иска да се запознаем и да си играе с нас…

Цвета казваше:

— Кака е права и ти никак, ама никак не си права, дето се държиш така! Ние пасем нашето магаре, той пасе тяхното магаре, а ти пищиш и караш магаретата да се чудят какво толкова е станало и да не могат да се напасат добре! Освен това, кажи си честно, не ти ли харесва Джимката?

Дана продължаваше да пищи.

— Кажи де, кажи, не ти ли харесва Джимката? — питаше я и Рада.

Дана млъкваше за мъничко и отговаряше:

— Ха-ха-харесва ми!

— Ами тогава за какво пищиш така?

— Не-не-не знам…

Веднъж Рада и Цвета решиха да направят Дана и Джимката приятели. Дотегнаха им несмислените й писъци и много вече им се искаше да си играят с кученцето. А така не можеше да продължава — Дана пищи, те я успокояват, Джимката клечи на задничето си и мисли, че или те са много лоши деца, или той е много лошо куче, щом не могат да се разберат и да станат приятели!

Изкараха магаретата рано.

Запасоха се магаретата.

На Джимо му доскуча. Презглава се затича, обиколи цялата поляна, вдигна от леговищата им два заека, погони ги, поигра си с тях, зърна с поглед, че Марко пак се е запътил към овесената нива, върна се, завърна го, седна до него и започна да го кастри, досущ както дядото правеше това:

— Ти не си магаре като магаретата, а си цял дявол! И може ли тъй — никакво доверие да ти няма човек? За малко те оставят сам, и ти веднага си готов да направиш щуротия! И как ги измисляш тия щуротии? В чуждата нива да нагазиш, на хората магаретата да гониш, да гледаш някого да ритнеш или да го захапеш за ръкава… И всичко да ти е все като на игра!

Лаеше му Джимката тихичко, а Марко, навел глава, го слушаше. И вече потънал в земята от срам, казваше!

— Така е! Не мога да живея без труд…

— А ти знаеш ли какво е това труд? — запитваше го Джимката.

— Знам! Нали съм чувал как дядото казва на бате Владко и кака Виолетка, че не е труд това, да си обуеш панталоните и да закусиш, а е труд онова, което направиш заради другите…

— А така! Оттам идва „направи си труд да свършиш и това“ или „направил си е труда да свърши това и това“…

— Знам…

— Знаеш, а много често го забравяш и вършиш само магарии!

— Така е! Остана ли без работа, и разни магарии започват да ми се въртят из главата!

Най-голямата магария на Марко беше да се навре в овесената нива и да се отъркаля хубаво в нея.

Обеща Марко да не го прави това повече и двамата се помириха.

Тогава Джимката чу, че трите Дани нещо си мърморят. Не трите, а гласът на кака Радка нещо мърмори. Мър-мър… и не спира. Не спира, и това е! Джимо се зачуди как може толкова дълго да си мърмори и понеже беше далечко и не можеше думица от измърмореното да долови, по корем, през пелина, тихо и нежно допълзя до тях.

Трите Дани четяха книжка!

Джимо хвана мъничко от края на една приказка и се заслуша в новата. Добрият юнак подгони с хвърковатия си кон злата магьосница, за да й отнеме магията, с която е приспала младата принцеса. Лети конят му над блата и гори, през девет земи в десета — блатата край нямат, нямат свършване горите… А на Джимо всичко това му е познато! То няма къде другаде да се случи, освен в неговата родина — там горите изброждане нямат, там блатата не могат да се изброят! И излайва, за да им го каже и да им каже още, че приказката много му се харесва…

Дана пак стисна очи и запищя.

А Рада и Цвета, като се бяха наговорили днес точно да сдобрят малката си сестричка с малкото кученце, рекоха в един глас:

— Ти си една голяма егоистка!

— Каква съм? — погледна ги Дана.

— Егоистка! — повториха двете.

— А това какво е?

— Ами това, че искаш ти само да слушаш приказки, а не даваш и на Джимо да слуша!

— Аз не съм такава…

— Защо тогава пищиш? — запита я Рада. — И може ли така да се чете приказка?

— Няма да пищя… Како Радке, чети…

— Няма да дочета приказката, докато не доведеш Джимката при нас!

— Защо аз да го доведа?

— За да докажеш, че не си егоистка! — каза Цвета.

— И че не си страхливка! — каза кака Радка.

— И страхливка не съм! — нацупи се Дана.

— Доведи го тогава!

— Не мога пък! — почти изплака Дана.

— Защо да не можеш! Трънчета ли имаш на езика, че не можеш да отидеш при Джимо да му кажеш: „Ела при нас да слушаш приказка!“, и да го доведеш тук?

— Нямам трънчета на езика си! — изплака пак Дана.

На Джимо му домъчня за нея, но чувстваше, че не бива да се обажда сега. Най-добрият начин да станат приятели със сестричетата, и единственият дори, беше този — да преодолее Дана страха си от него!

— Но си страхливка! — каза кака Радка и затръшна кориците на книгата.

Дана избърса големите си разплакани очи, изправи се и решително тръгна напред.

Джимо съвсем се прилепи до земята — да види колко не е страшен и колко е послушен! Но не я изпускаше от погледа си…

Тя се спря. С опакото на дланта избърса сега бузите си, събра всичкия кураж, който имаше, стисна очи и така, със стиснати очи, стигна до него. Без да го гледа, подаде ръката си и каза:

— Ела при нас да слушаш приказка!

Внимателно сложи лапата си в малката й мека ръка и запристъпва до нея.

Кака Радка го прегърна и му пошушна, че вече са приятели…

Цвета го взе и му каза, че вече ще бъдат неразделни…

Дана го взе в коленете си и притисна големите си бузи до нослето му. Каза:

— С тебе ще си бъдем верни до гроб!

Такова нещо беше казал добрият юнак на заспалата принцеса, преди да я приспи магьосницата.

Джимо успя да я лизне по бузата, реши, че това са най-сладките бузи, до които някога се е докосвал, и също й обеща вярност до гроб…

До вечерта четоха приказки. Сестричетата си носеха ядене и разделиха обяда си с него.

От този ден станаха неразделни.

Заедно ходеха с дядо Цани и дядото на Джимо за трева. Заедно ходеха за дръвца в гората. Заедно ходеха със старците за риба и им беше много приятно да хвърлят бучици около плувките и дядовците да си мислят, че рибата кълве въдичките им. Или пък Джимо да скочи в язовира и да го погнат старците с прътовете си… Или пък? Да! Да правят всичко, което три добри деца и едно добро куче могат да правят в едно хубаво село като това, в което се намираха те — денем да помагат в домашната работа, вечер да гледат осеяното с множество звездици небе и да си измислят най-интересните космически приключения. Нощем да спят сладко, както винаги се спи на село, и да сънуват сънища, по-интересни и от най-интересната измислица…

СЕМЕЕН СЪВЕТ

Изнизаха се дните на ваканцията…

Леля Малина — майката на трите Дани — пристигна, за да ги отведе в големия град, където живееха.

Дядо Цани омрачня. Една от друга палеше цигарите си, въздишаше и тръгнеше ли за нещо, докато стигне до под сайванта, забравяше за какво е тръгнал. Добре че трите Дани вървяха след него, та му напомняха…

Въртеше се старецът под сушината.

— Дядо, ти търсеше правата лопата! — рекоха му трите Дани.

— Умничките ми! — усмихна им се дядото. — Вярно, че правата лопата ми трябваше… Ама де я тая пуста права лопата?!

— Ето я, дядо! — посочи му Цвета лопатата. — Ще се блъснеш в нея, а не я виждаш!

— Вярно, че ще се блъсна в нея! — въздъхна старецът.

— Така е, дядо Цани, защото не мислиш за правата лопата, а за нещо друго! — каза кака Радка.

— Че за какво друго да мисля? — запита се старецът и не можа да си отговори.

А Дана, като взе лопатата и я понесе към градината, каза:

— Дядо, тебе ти е мъчно, че ще си тръгнем сега с мама. Затова си разсеян и затова така забравяш! И на мене ми е мъчно, задето те оставяме сам, а ето — нищо не забравям!

— Дядо, не бива да ти е мъчно! — каза кака Радка. — Ние през зимната ваканция пак ще дойдем!

— И през пролетната… И през лятната ще дойдем при теб! — рече Цвета.

Дана се спря, подпря се на лопатата и без да се обърне назад, каза:

— А ти защо не вземеш да дойдеш при нас? Ние ще поговорим довечера с мама, но и преди да сме говорили, мога да ти кажа, че тя ще се съгласи! Тя даже веднъж каза на татко: „Що не вземе дядо Цани да се прибере вече при нас?!“.

Трите Дани зачакаха отговора му.

Дядо Цани вдигна наведеното си към земята лице. Помъчи се да се усмихне и каза:

— А, ето го и вашият човек! Тъкмо се чудех как тъй досега да не дойде, и той иде!

Джимката подочу малко нещо от разговора им, но и без това знаеше какво предстои да се случи. Беше разбрал, че леля Малина е дошла да отведе трите Дани. А как не му се искаше да се разделят! Ако знаеше как и ако можеше, щеше да помоли леля Маша да вземат при тях леля Малина и трите Дани…

— Деца, елате да закусите! — викна откъм къщицата леля Малина. — Татко, хайде!

— Вървете вие… Аз по-сетне ще дойда! — каза дядо Цани.

Насядаха около масичката трите Дани. Сви се в краката им Джимката. Дояждаше палачинката си, когато Дана каза:

— Мамо, дядо Цани не иска да дойде с нас, но ние нали можем да вземем със себе си Джимката… Нали разрешаваш?

Джимката едва не се задави! Как не се е сетил? Разбира се, че е невъзможно леля Малина и трите Дани да дойдат при него. Те в София си имат татко, леля Малина — работа, Даните — училище… И вместо да моли леля Маша те да идват при тях, може да я помоли да го пуснат за малко той да им погостува. Той и трите Дани неведнъж си бяха говорили, че Джимо непременно трябва да им погостува…

Леля Малина мълчеше.

— Мамо, съгласи се! — помоли я кака Радка.

— Мамо, кажи, че си съгласна! — обади се и Цвета.

— Мамо, аз съм измислила как да стане това! — засияха едрите очи на Дана. — Ще помолим леля Маша да пусне Джимката с нас, за да му покажем София и да го заведем в зоологическата градина. Леля Маша много обича Джимката и няма да има нищо против той да види София и да посети зоологическата градина!

— Аз също искам Джимката да ни погостува — каза леля Малина. — Но в София няма да бъде като на село… За Джимката няма да бъде достатъчно само да си играете с него, а ще иска и грижи. Да го извеждате, да го разхождате…

— Мамо, аз ще го извеждам сутрин, като тръгвам на училище! — каза кака Радка.

— Аз ще го разхождам на обяд, като се върна от училище! — засия Цвета.

— Аз пък ще се откажа от училището и ще си бъда все с Джимката! — рече Дана.

— Тогава разговорът ни става безпредметен! — зае се с почистването на масата леля Малина. — Съгласих се да вземем Джимката с нас, за да станете по-добри, а вие отсега още…

— Добре де, добре де — не я остави да се доизкаже Дана, — ще ходя на това училище и само когато не съм на училище, ще си бъда с Джимката!

— А кога ще учиш?

— Двамата ще учим! — рече Дана.

През целия ден си говореха кой какво и как ще го каже на леля Маша, за да им дадат за малко Джимката. Каквото и да измислеха, все им се струваше неубедително и пак започваха отначало. Рада ще каже това… Цвета — другото… Дана ще каже, че не може да живее без Джимката… Но и леля Маша може би не може да живее без него! Какво тогава да каже Дана!

А Джимо, знаейки отнапред резултата от предстоящия разговор, никак не се притесняваше. И вече беше се приготвил да пътува. Пак! Този път — до София!

На обяд трите Дани легнаха да спят. Когато се убеди, че са заспали, леля Малина отиде при леля Маша.

— Свикнали са с Джимката и искат да го вземем за малко с нас — каза леля Малина.

— Добре ще е за него да дойде с вас! — каза леля Маша. — Ние тръгваме на работа. Децата ни са големи и все не намират време за него… Не зная просто как ще се оправяме — той е свикнал на свобода, а да го затворим сега в апартамента, значи да го поболеем…

— Ще ни го дадеш ли? — запита леля Малина.

— Той ни е самостоятелен! — усмихна се леля Маша. — Ако иска да бъде с трите Дани и тръгне с тях — няма да го спра! Но ако не тръгне, не мога да го изпратя…

— Ще тръгне! — зарадва се леля Малина. — И той е свикнал с децата! Ще тръгне!

— Това ще видим утре! — каза замислено леля Маша. — Изпрала съм му одеялцето, ще го изкъпя следобед…

Като чу за къпането, Джимката се заизмъква през нацъфтелите гергини и не можа да чуе защо леля Малина така настоятелно го измолваше от леля Маша. А тя го искаше, освен за това, че много го харесваше и също го беше обикнала, още и защото смяташе, че ще бъде добре за трите Дани да имат за кого да се грижат. Смяташе, че това ще ги направи по-добри, по-сърдечни и по-отзивчиви хора.

А трите Дани пак бяха я измамили! Само се бяха направили, че спят. Щом тя излезе, пак започнаха да си шушукат коя, кога и къде ще води Джимката…

Чул шушукането им, Джимката, озъртайки се, влезе в коридора и тихо драсна с нокти по вратата.

— Колко е часът? — запита Дана.

— Можем да ставаме вече — обади се кака Радка.

И понеже не бяха се и събличали, излязоха веднага.

Заведоха магаретата на реката. Запасоха ги в ливадите и се върнаха при бента.

Бистро блестеше реката. Ухание на мента се разнасяше изпод стъпките им. Възгорчивичък пелин, попрецъфтяла мащерка и пищни звездели гъсто обраствaха бреговете. Късно септемврийско слънчице сипеше от небесата жегата си, в далечината потрепваше мараня, а в сенките на върбите беше студено като в най-студеното на яза.

Къпаха се, гониха се, дигнаха гъските и ги гледаха как смешно и непохватно летят, наблюдаваха как щъркелите се събират на ято, за да отлетят за южните си страни…

Ваканцията беше приключила!

Поседяха на брега, за да поизсъхнат, и се облякоха.

Подбраха напреде си магаретата.

Поизостанаха Марко и Джимката.

— Ти утре тръгваш! — рече Марко.

— Не знам още! — каза Джимката.

— Знаеш! — каза Марко. — Знаеш и не се прави, че не знаеш! Но, изглежда, тъй трябва!

— Тъй трябва, изглежда! Я с леля Маша, я с трите Дани, но все ще трябва да тръгна!

— Ние тука с дядото някак ще я бутаме, не ни мисли нас… Обаче, да ти призная, ти бабата я очовечи! И съм я ритал, и съм я

хапал — от нищо не взе. А ти с тая червена лисица само, и я направи по-мека и от памук!

— С лисицата се разбрахме — няма вече да идва у дома!

— Аз не за лисицата… Аз за бабата приказвам… Сега и вода ми дава понякога, и филия хляб, поръсена със солчица…

— Не ни е лоша бабата! Малко е проклетичка, но…

— И проклетичка не е! Тъй че не ни мисли ти нас, а гледай да бъдеш добре и да не ни забравиш!

— Никога няма да ви забравя! И на лято през ваканцията пак ще бъдем заедно!

— Обещаваш?

— Обещавам! — рече Джимката.

Така се разделиха с Марко.

Защото, въпреки че се прибраха късничко, не му се размина къпането. Беше се свършил шампоанът, та леля Маша на три пъти го сапуниса с един голям и ръбоват калъп домашен сапун. Тъй го насини с ръбовете му, че Джимката не можа да разбере по-лютив ли е, или по-ръбоват!

Дойдоха трите Дани и леля Малина да го измолват. Но все отлагаха разговора за това, за което бяха дошли. И чак когато трябваше да си тръгват, Дана каза, че всъщност са дошли не за да си приказват разни работи, а да поискат от леля Маша да пусне Джимката да им погостува. Каза още, че имат телефон (подаде й едно листче с номера) и когато й се поиска, ще може да го чуе или да му каже нещо, ако има какво да му казва. Леля Маша й каза да пита първо чичо Миша. Чичо Миша даде съгласието си. Само поиска да му дадат и адреса си, ако може, та когато пътуват до София, да се отбиват с леля Маша и да го виждат.

Е, при това положение, като му имат телефона и адреса, Джимката вече се реши да тръгне с трите Дани. Едно, за да бъде още малко с тях. Второ, да не пропусне възможността да види София. И трето, да се запознае с животните от зоологическата градина. Кака Радка казваше, че са много, най-различни и всичките много интересни. Кака Радка се готвеше да кандидатства в природо-математическата гимназия и за животните разказваше просто прекрасно!

Леля Маша обясни накрая на трите Дани и леля Малина, че такова решение не могат да вземат те, а единствено Джимката. Той

знае как да го направи и на сутринта ще знаят какво е решението му…

Ето така завърши съветът, без да се произнесе по разисквания въпрос!

Бабата се намеси много несполучливо, като каза, че ще й бъде мъчно за Джимата, че все е виждала куче и кучета, но такава Джима не е виждала!

Дядото мълча през цялата вечер.

ОБЕЩАНОТО СИ Е ОБЕЩАНО!

Чичо Миша си беше купил кола и не се наложи леля Малина и трите Дани да търсят с какво да отидат до летището. Той сам им предложи да ги откара дотам.

Още не се е разсъмнало. Трите Дани трепереха до колата, а чичо Миша и леля Малина нареждаха багажа в багажника. И се чудеха къде да сложат велосипеда, с който дядо Цани изненада децата заради помощта, която са му оказвали през цялото лято…

— Татко, не беше нужно! — вдигна ръце леля Малина.

— То е нищо — каза й дядо Цани, — но трябва по някакъв начин да им се отблагодаря… Толкова ми помагаха! Рада ме пра, Цвета ми готви, Дана всяка заран изкарваше гъсетата и всяка вечер ги прибираше! Не ми стига пенсията и на трите да купя велосипедчета, затова купих едно и ги моля да не се карат за него, а поред да го употребяват!

Трите Дани обещаха да не се карат за велосипеда.

А чичо Миша, като видя, че няма как да го вкара в багажника, разглоби го на няколко парчета и така го натика вътре.

— Ще може ли пак да стане на цяло? — запитат разтревожена Дана.

Джимката скочи от ръцете на леля Маша и изтича вън.

Чичо Миша беше запалил колата, всички бяха се настанили вътре, но вратите стояха отворени…

Джимката заставаше ту на едната, ту на другата.

— Върви, Джимка! — каза му леля Маша и се загърна в шала си.

Залая радостно, скочи в коленете на Дана, чичо Миша затръшна вратата и подкара колата по неравната улица.

Леля Маша не заплака. Тя не обичаше да плаче, за да не тревожи другите и за да не й подпухват очите — нещо, което никак не обичаше!

А на Джимката му се доплака… Спря да лае, притихна в скута на Дана и никакъв не се обади. Дори съжали, че така лесно се съгласи да я изостави и да тръгне с леля Малина. Видя се в очите си неблагодарен, невъзпитан и лош, неспособен да обича така, както него

го обичаше леля Маша! Не! Той леля Маша обича много и я остави за малко сама — да види София, животните в зоологическата градина, да види къде живеят трите Дани и пак ще се върне при нея… Освен това, докато леля Маша се установи сега на новата си работа, добре ще бъде да го няма него при нея да й се мотае в краката и да пречи. Точно така — той само заради това тръгна!

Тръгна!

И пристигнаха.

И им се наложи пеш да се мъкнат от аерогарата до центъра на София!

Защото и тукашният кмет беше издал заповед никакви животни да не пътуват в обществения транспорт! Сглобиха колелото, окачиха по кормилото и багажника вързопите…

Леля Малина тикаше велосипеда, кака Радка крепеше закрепената на багажника щайга, Цвета носеше букета цветя, Дана стискаше куклата си и завършваше шествието Джимката. Който ги видя — умираше си от смях! Джимката току се обръщаше, за да провери дали след тях не върви нещо смешно. Нищо смешно нямаше, но хората се смееха. Отначало леля Малина се сърдеше:

— Какво толкова са се захилили?! Като че ли аз съм измислила тази заповед за обществения транспорт!

Но като се извърна и видя как са се подредили в индийска нишка, как от време на време Джимката се изправя на двата си крака, за да докосне куклата на Дана и по-точно пълните й ръчички, усмихна се и тя.

— Хайде, момичета-сестричета, хайде, Джимка, вървете! Път ни чака, но пътят е за силните и смелите, а ние нали сме силни и смели? Вървете, момичетата ми мъничко остана!

Уж все мъничко оставаше, а се добраха у дома чак по обяд.

Чичо Иван — бащата на сестричетата — направо се гръмна!

Звънна се на вратата…

Никак не му се напускаше машинката, но стана и отвори…

Намъкна се вътре някакво колело. След колелото леля Малина. Едно след друго влязоха вътре момичетата и той понечи да затвори.

— Чакай, моля ти се! — каза му Дана.

Можа да влезе и Джимката.

— А този кой е? — запита чичо Иван.

— Имаме си и момче! — рече му леля Малина.

— Това е Джимката! — обадиха се трите Дани.

— Приятно ми е да се запознаем! — подаде ръката си чичо Иван.

Джимката беше капнал, но се изправи и сложи лапичката си в голямата му ръка.

Чичо Иван продължаваше да седи като гръмнат. Чак блестяха очилата му.

— Татко, нали може Джимката да поостане у нас? — запита Дана.

— Разбира се! Вижда ми се толкова интелигентен и мисля, че ще ми бъде приятно да го виждам вкъщи!

Джимката ги остави да разтоварват багажа. Влезе в хола, разгледа дивана и креслата, спря се до бюрото на чичо Иван, откри под него чехлите му и се настани върху им. Задряма.

Някой звънна. Никак не му се искаше и не му беше до гости сега, но излая, за да съобщи, че се звъни. Дойде в хола леля Малина и вдигна слушалката на телефона.

Джимката не беше виждал телефон!

— Ало… — рече телефонът.

— Ало… — рече му и леля Малина.

— Пристигнахте ли?

— Пристигнахме.

— Как са децата?

— Чудесно! Разказват сега на баща си оттатък как са прекарали ваканцията.

— А той как е?

— Баща им ли?

— Той, надявам се, е добре… Но аз искам да зная Джимката как с?

— О, спи! Настанил се е върху чехлите на Иван и спи. Много е изморен — пеш си дойдохме от аерогарата!

Джимо се изправи до масичката с телефона…

— И там, значи, тази глупава заповед?

— И тук! — рече с въздишка леля Малина.

— Не го буди! Радвам се, че се чухме и че сте пристигнали добре. Дочуване.

— Дочуване. Утре аз ще ти звънна…

— До утре…

Джимката вече се увери, че гласът, който така ясно чува, е гласът на леля Маша. Не разбираше как е възможно да я няма, а тук да бъде гласът й. Но беше убеден, че това е именно той. Залая от удивление.

— Той е тук! — зарови пръсти в козината зад ушите му леля Малина.

— Дай му слушалката, за да му кажа нещо важно!

Леля Малина допря слушалката до ухото му.

— Джимка… Джимичко…

Леля Маша е! Притихнал, се вслушваше в пращенето.

— Джимка, кажи нещо…

Излая.

— Браво! — похвали го леля Маша. — Но ти не бива да се страхуваш от телефона… Той е една такава машинка, дето… Е, някой друг път ще ти обясня, защото по телефона трябва да се говори кратко! Джимка, а ти бъди послушен! Това исках да ти кажа!

Джимо залая, но повече гласа на леля Маша не чу! Само някакво пиукане като на мъничко пуйче, което е изгубило майка си.

— Толкова, Джимка! Утре пак ще я чуем леля Маша! — погали го леля Малина и сне слушалката от ухото му.

Оглуша светът. И онемя.

Върна се при чехлите на чичо Иван. И се помъчи да заспи, но това се оказа невъзможно. „Гледай ти каква дяволия са измислили хората! — мислеше си. — Ти си тук, тя е някъде там, а си говорите и се чувате, като да сте един до друг! Лошо е само, дето очите на леля Маша не могат да се видят… Защото очите на човека говорят повече от думите му! И гневът в тях е гняв, и ласката — ласка, а думите все пак са само думи… Значи, не са я доизмислили хората тая дяволия както трябва! Още има да мислят върху нея… А то е толкова просто! Сложи на слушалката едно малко телевизорче и… готово!“

Леля Малина на някого се кара оттатък. На кака Радка. Защото кака Радка е тази, която казва:

— Но, мамо, ние сме му обещали!

— Обещали сте му, но сте изморени…

— Не сме изморени! Ти си изморена, защото тика колелото! — обади се с дебелото си гласче Дана.

— Добре. Вие не сте, но той е изморен!

— Той никога не се изморява! — каза Цвета. — Ти ако само знаеш колко много сме си играли!

Карат се заради него! Трите Дани искат нещо, а леля Малина не им го позволява. Мисли си, че на него няма да му се иска това, което те искат. А на него винаги му се иска да бъде с тях! И особено сега, когато леля Маша я няма и тук някъде се носи само гласът й…

Става и отива в кухнята, където се е събрало цялото семейство.

— Мамо, казах ти, че сме му обещали това отдавна!

— Можете и утре да го направите!

— Не, трябва днес! — рече твърдо Рада. — Казали сме му, че още като стигнем в София, и ще го заведем в зоологическата градина!

— Казаното трябва да се изпълнява! — усмихна се с очилата си чичо Иван. — Уморени-неуморени — щом веднъж са казали, трябва да го изпълнят!

Беше успял да се присламчи до Дана. Тя го усети, захвърли куклата на дивана, награби го, с пъшкане го вдигна и каза:

— Мамо, ето го Джимо! Казва, че никак не е изморен и че иска да отидем там днес!

— Е, щом така казва… — предаде се леля Малина.

Кака Радка нагласи за всички по един сандвич със сирене и тръгнаха.

По-струпан град Джимката не би могъл и да си представи! А движението — просто ужас! Едвам смогваше да избиколи всички дамски, мъжки и детски обувки, които газеха тесния тротоар, за да следва трите Дани. Те не го губеха от погледа си и постоянно му подвикваха:

— Джимка, тук!

— Джимка, до мене!

А накрая Дана се върна и се улови за сиджимката му. Така извървяха останалия път.

Зоологическата градина се намираше наблизо до кръстовището, на което живееха трите Дани. Джимо добре запомни улиците, по които минаха, но в зоологическата градина се объркa и сам вече гледаше да е по-близо до Дана и да не се дели нито за миг от нея.

Поседяха пред клетките с маймуните.

Разгледаха птиците.

Задържаха се задълго при лъвовете и тигрите. Радваха се на красотата и грацията, с която се извиваха силните им тела. Бяха съвършени — и лъвовете, и тигрите! Но някак уморено, с нескривана досада се разхождаха пред многобройните зрители. Светнаха за малко погледите им, когато забелязаха в навалицата Джимката!

— Какъв е този малък лъв! — присмя му се тигрицата.

— Ама че лъвище! — кимна му благосклонно лъвът.

Джимо залая…

Кака Радка го улови за сиджимката и го отведе на страни. Тя не може да разбере, че той нито се изплаши, нито се скара с лъвовете и тигрите, а само им каза колко много му харесват и колко много се радва на възможността да ги види и да се запознае с тях.

При вълците, мечките и самотната лисица се почувства като у дома си. Дори му се стори, че долови дъха на тайгата, чу съчки да пукат под стъпките на мечката, вълчи вой да ечи, лисичи лай да сече тишината…

Кака Радка много знаеше и увлекателно разказваше за всички животни, но това, което той знаеше за мечките, вълците и лисиците, тя нямаше откъде да научи! Чела е книжки, а той е живял с тях — и мечка го е плашила, и вълчи вой го е сепвал, и лисица е гонил до дупката с лисичетата й!

Жирафите му се видяха смешни до невъзможност! Също така и дребните кончета, които кака Радка наречe понита! А и магарето с пижамата, което се оказа не преоблечено магаре, както отначало помисли, а зебра…

Но изобщо му се харесаха всички животни. Не му се понрави това, дето ги държат затворени! Особено маймуните… Такива са весели, толкова са умни, тъй им се иска да играят с децата и възрастните, а са ги затворили и дори са сложили пред клетката им парапет, та да не може човек и да се приближи до тях. Кака Радка обясни за парапета, че е сложен, за да не могат хората да ги приближат и да ги заразят с болестите си. Каза още, че за маймуните много неприятна болест е хремата… „Е добре, след като никой не иска маймуните да се разболеят от хрема, защо тогава не ги пуснат да си отидат у тях си, където е винаги топло и никога няма хрема?“ Такъв въпрос зададе Дана. А кака Радка не можа да й отговори. Каза само, че

не знае защо е така, но че е така — никой не пуска животните да си отидат у тях си, а дори и нови докарват.

От най-новите обитатели на градината бяха слоница със слончето си и една дива котка…

Слоницата и слончето бяха много големи!

Дивата котка — много дива!

Като забеляза Джимката, тя тъй се изгърби, че предните й лапи стъпиха върху задните.

— Какво й става? — запита Цвета. — Имам един бонбон, мога да й го дам.

— От това няма да й мине! — рече кака Радка. — Скарали са се някога една дива котка и едно диво куче, тя още помни това и сега се сърди на Джимо… Трябва да се махнем от очите й — това единствено може да я успокои!

Джимо не помнеше да се е карал с някоя котка… Но си спомни за своето коте, което по най-глупав начин се изгуби. Е, и то отначало се сърдеше на Джимката, но като поживяха заедно и… престана да му се сърди.

Ядяха от една купичка и спяха в шкафчето за обувки… Но как да влезеш при тая дивата, дето като лък се е извила и стрели стреля със зелените си очи! Излая й, че е голяма дивачка и глупачка — на него да се сърди заради това, че някога с някакво си куче се е скарала! Остави се да го отведат от подивялата й клетка.

Седнаха на една пейка. Дана каза замислено:

— Всички животни могат да бъдат добри, ако и ти си добър с тях! Ето например Джимката… Бях лоша с него и той беше лош с мен! Подадох му ръка и сега, мисля, вече сме приятели с него!

— Да, ама как му я подаде! — заяде се Цвета. — Едва те склонихме с кака Радка!

— Така беше — призна си Дана. — Но беше така, защото много се страхувах от него! Аз все си мислех, че се спуска към мене, за да ме хапне… А не е имало кой да ми каже, че той е искал да си играем!

— Казвали сме ти! — продължи да се заяжда Цвета.

— Не се карайте! — намеси се кака Радка. — Дана е права, като казва, че трябва да бъдем добри с животните… Но такива ли сме всички с тях? Ще ви разкажа нещо, което не е за вярване.

— Како Радке, ако е страшно, не го разказвай, моля ти се! — примоли се Дана.

— Разкажи го! — настоя Цвета.

— Сега пък Цвета е правата… Страшно е, но вие трябва да го знаете… — Кака Радка загледа във върховете на обувките си. Взе Джимката на коленете си. — Той може и да не е виждал — започна тя, — но вие сте виждали как момчетата си играят с тръбички и фунийки. Сложат на върха на фунийката топлийка, пъхнат фунийката в тръбата, духнат и тя се изстреля, където искат… Е, намерили се умници измежду тях, на които им дошло на ума да обстрелват камилата… Защото е най-близо до оградата на градината! И в очите й се целили — видяхте ги какви са големи! Не ви го казах, когато бяхме при нея, но сега съм длъжна да ви го кажа! Камилата ослепя!

— Това не е вярно! — изправи се бързо Цвета.

— Защото е по-страшно и от най-страшното! — наведе глава Дана.

— Но е вярно! — стана кака Радка и ги поведе към изхода.

Джимо вървеше редом с трите сестричета и все не можеше да повярва, че е възможно такова нещо — да му мине на някого през ума да стреля в затворено животно! И да се цели в очите му! Такъв ли е малоумен, или е съвсем безумен! И не трябва да ходи по улиците свободен!

— Имахме по зоология урок на открито! — каза кака Радка. — Самият лекар на зоологическата ни го разказа.

„Значи е вярно“ — помисли си Джимката.

„Просто е ужасно!“ — не излизаше от главите на трите Дани.

ГОЛЕМИЯТ ТЕЛЕВИЗОР

Леля Маша се обаждаше почти всеки ден. И не се обаждаше само в събота и неделя, когато си отиваха на село. Тя му разказваше как живеят те в Търново, а той непрекъснато лаеше в слушалката и как се разбираха двамата, леля Малина, чичо Иван и трите Дани не можеха да се начудят. Но ако примерно се случи два дни поред леля Маша да не звънне, на третия той заставаше до телефона и отказал се от ядене и разходки, не мръдваше от него. Стоеше там, докато се чуят с леля Маша и тогава пак беше готов на всичко, което поискат момичетата.

Веднъж пък идва чичо Миша. Донесе му голямо парче торта и цяла кесия салам „кучешка радост“. Тортата поделиха между всички вкъщи, а на салама той сам се израдва. Не си тръгна с чичо Миша, защото той пътуваше за някаква много далечна страна и не беше наясно кога ще се прибере при леля Маша. Освен това, защо да не си го признае, още му се оставаше при трите Дани. С тях всеки нов ден му предлагаше нови и интересни преживявания. Водиха го на цирк, на детски утра, вземаха го понякога в училище. За малко, но го вземаха и това бяха едни от най-приятните му мигове в големия и иначе доста неуютен град.

Рада учеше първа смяна, а Цвета — втора. Цвета го завеждаше в училище, а Рада го връщаше оттам. Но се запозна и се сприятели с класовете и на двете. Когато класът на Цвета, трети „а“, влезеше в сградата — тъгуваше за него, когато шести „б“ на Рада се разпръснеше след часовете — страдаше за шести „б“. Не можеше да определи с кой от двата класа му е по-приятно да бъде, защото поравно обичаше и кака Радка, и Цвета.

Кака Радка беше умна и прекрасна!

Цвета беше мила и превъзходна!

Искаше му се пръв да се събужда в къщата, но го изпреварваше леля Малина. Чуеше ли струята на водата в кухнята, ставаше и отиваше да събуди кака Радка. Изправяше се на леглото до възглавницата. Кака Радка отваряше очите си, поглеждаше будилника, ставаше и бързо се обличаше. Излизаха тихо. Тичешком обикаляха

квартала. Спираха за мъничко в градинката с паметника. Казваха му „Руския“, Джимката тук се чувстваше като у дома си, гледаше по-дълго да постоят при побелелите от сланата храсти, но кака Радка бързаше за училище и все току го подканваше:

— Джимка, хайде!

— Джимка, тръгваме!

Но кажеше ли: „Джимка, трябва!“, той веднага се завръщаше при нея. По булеварда с оголелите черни клони на кестените се прибираха вкъщи.

Закусваха. Леля Малина пиеше кафе. Рада тръгваше. На Джимката му се искаше да я изпрати до училището, но го пускаха само до входа.

Цвета ставаше сама. Не обичаше да закусва и насила изяждаше филията с масло. До чая не се и докосваше. Сядаше да учи.

Това време беше най-тежкото за Джимо…

Чичо Иван мъкне чехлите си оттатък — започнал е да работи! Никой не бива да го безпокои, когато работи!

И леля Малина работи, но нея всеки може да безпокои…

Сега превежда някаква много срочна книга и на него му е съвестно да я занимава със себе си. Тя става и поставя на печката голяма тенджера. Връща се до масата, бързо отгръща речника, сръчно открива думата, която й е нужна, записва си я на едно от многото малки листчета, отива и отваря вратата на балкона… Отвън нахлува хладен въздух, шумът на колите, които са се подредили на светофара, стърженето на трамваите и виковете на онези, дето събират сметта. Леля Малина нищо не чува! Бели картофи, а погледът й е все в книгата — как не се порязва!?

Джимо лежи до печката и всичко чува…

Чехлите на чичо Иван спряха да се тътрузят по килима. Столът изскърцва — значи е седнал до бюрото си. Той до обяд работи вкъщи, а следобед до късно работи в издателството.

Леля Малина пък си е взела неплатена заради тази книга. Толкова се измъчи с нея! На три пъти вече моли да й отсрочат срока, а книгата тъй си и стои непреведена. Не само защото е трудна за превод, а защото има да се правят много справки по текста. Ходи всеки ден в библиотеката и постоянно пише писма, чиито отговори никога не идват навреме!

Разшаваха се съседите от долния етаж… Сега ще се скарат! Те всяка сутрин се карат. Сега са забутали някъде бурканчето с чая. Тя вика: „Ти си го забутал някъде!“. И гласът на съседа: „Ами, пак ти си го тикнала някъде и каквато си разсеяна… е… другата седмица чак ще се сетиш къде си го дянала!“.

Те така още дълго ще се разправят. Ще отвори най-сетне вратата съседката и с яд ще я затръшне: „Това куче пак са го развеждали по стълбището!“ Те и двамата никак не обичат Джимо. И той не може да разбере защо това е така. Нищо лошо не им е направил и винаги когато срещне човек да се изкачва или да слиза по стълбището, се дръпва до цокъла, за да не му пречи да премине, а не се „мотае из краката му“, както съседите от долния етаж казват. Това никога не е било! Но те написаха сигнал до кварталния, за да му се оплачат, че във входа им по най-незаконен начин живее куче.

И кварталният идва да направи проверка по сигнала. Точно така се изрази — „да направи проверка по сигнала“.

— Какъв сигнал?! Каква проверка?! — занамества очилата си чичо Иван.

Той винаги много трудно се ориентира в житейските ситуации и в такива случаи започва да се суети, да мърмори и дори да говори глупости.

— Какво е станало? — леко го отмести от вратата леля Малина. И запита наперения милиционер: — Пили ли сте кафе тази сутрин?

— Нне… — отвърна със заекване кварталният. — Но всъщност няма нужда… Аз съм на служба…

— Ще пиете едно служебно кафе! — покани го леля Малина.

Той седна на крайчеца на стола до масичката в кухнята. Наляха му кафе. Сложиха пред него една чинийка бисквити.

— Имаме сигнал… — започна кварталният.

— Опитайте първо кафето! — прекъсна го леля Малина. — Ще изстине!

— Много е хубаво! Благодаря! — отпи милиционерът и се усмихна.

— Кажете сега! — усмихна се най-сетне и леля Малина.

Тя като се усмихне, и става очарователна. Заблестяват очите й зад дебелите стъкла на очилата и две трапчинки се появяват на бузите й. Но има много работа с децата, с работата си и с преводите, та рядко

се усмихва и обикновено е една строга с побелялата си коса и с жеста, с който оправя очилата си. Подпре с пръст рамката в средата, където е извивката за носа, и ги намести! Изобщо толкова е строга понякога, че Джимката просто се страхува от нея. Е, чак да се страхува, не, но много я уважава.

— Имаме сигнал, че тук живее незаконно куче! — опита се отново да бъде строг кварталният.

— И сигналът изхожда от съседите ни на долния етаж?

— Да!

— Но тук няма никакво незаконно куче! Има едно, но то е съвсем законно! — каза леля Малина и повика Джимката.

— Това ли е кучето? — запита кварталният, като го видя да влиза в кухнята и да се настанява на одеялцето си до печката.

— Това е! — намести очилата си леля Малина.

— Но то никак не е опасно!

— И освен това е съвсем законно… — стана леля Малина. — Ето паспорта му, ето квитанцията за платения данък, ето и медицинските бележки за направените му ваксинации…

— Моля да ме извините за безпокойството! — наложи кръглата си шапка кварталният.

— Няма нищо! — каза му строго леля Малина и го изпрати до вратата.

А тези отдолу и деца не обичат! И как може някой да не обича трите Дани?! Те, значи, са просто нещастни хорица и Джимо почти не им се сърди, задето не го харесват, а само ги съжалява. Цяла сутрин се карат, по цял ден ръмжат един срещу друг, а вечер си лягат в различни стаи. Всеки си има телевизор — бръмчи нейният изпод пода на хола, трещи неговият под стаята на трите Дани, с трите наредени едно над друго легла. До леглото на Дана може да се стигне само ако се изкачиш по една тясна стълбичка.

Но на него не му дават да се катери по стълбата!

А телевизорът се повреди и вече от месец няма къде да гледат телевизия.

Цвета се облича, за да тръгне за балетната школа. Дана, когато нещо й се ядоса, вика й: „Цвета с балета!“. Цвета веднъж го взе със себе си в школата и на Джимо балетът много му се понрави. Първо — има музика! И музиката е хубава… После — момичетата са хубави! И

танцуват хубаво! И учителката им много нежно ги наставлява: „Па… де… дьо… Па… де… дьо…“

Сега няма да го вземе! Закъсняла е пак. Открехва вратата колкото да каже „Мамо, тръгвам!“ и се чува изщракването на бравата. Леля Малина й казва „Чао! Успех!“ чак когато Цвета сигурно е излязла вече на улицата и се оглежда, за да премине на отсрещния тротоар.

А Дана е малка… И е поспалива. Чичо Иван понякога я заяжда за това. Вика й „Дана поспалана!“. А тя му казва: „А как иначе ще порасна?! Децата трябва много да спят!“. Инак е много сериозна, сама се занимава и никого не занимава със себе си. Тя учи английски и предпочита да го учат двамата. Каже думата на български и сетне му я каже на него на английски. И я повтаря до втръсване. На Джимо му става скучно и започва да гледа как да се измъкне към леля Малина. Щом го усети, че се измъква към вратата, Дана вирва дебеличкия си пръст и казва:

— Ти сигурно се питаш за какво ми е притрябвал този скучен английски? Но аз пак ти казвам — езици трябва да се знаят в нашето време на разширени комуникации! Затова ще стоиш тук и няма да мърдаш!

Трябва да се е събудила? Само тя така блъска вратите! И само на нея чичо Иван казва:

— Дани, по-внимателно, моля те, с вратите! Те са наши!

Ето я — невчесана, нацупена, сърдита на целия свят.

— Дани, измий се! — нарежда късо леля Малина, без да вдига очи от книгата.

Ще помилва сега Джимо, ще се повърти без работа из кухнята и чак тогава ще отиде в банята. Дълго ще съска кранът за топлата вода, докато се тракне столчето, на което е стъпила, във ваната.

— Облечи се!

— Мамо, но аз съм вече облечена!

— Дай да те среша!

Леля Малина взема гребена от поставката на радиото и започва да я реши.

— Скубе ме този гребен!

Леля Малина мълчи.

— Вземи другия!

И другия да вземе, Дана ще каже, че и той я скубе. Тя не може да разбере, че това не е от гребена, а от косата й. Много е дълга — стигнала е до кръста и дори по-надолу. Но не дава да я отрежат. Защото чичо Иван, когато е замислен, обича пръстите му да си играят с дебелата й плитка…

Сресана е вече и е заплетена!

— Мамо, може ли да излезем с Джимо?

— След като закусите! — чува се обичайният отговор.

Дана взима чашката си и сяда при Джимо. Залък за нея, залък за него… Залък за нея, залък за него… Не е гладен, но трябва да й помогне да изядат цялата филия. Леля Малина работи съсредоточено — няма да забележи това.

Свършиха се залъците!

Дана изми чинийката.

Могат вече да излязат.

С Дана обикновено ходят до магазина или най-много до сладкарницата, която е на ъгъла на следващата пряка. По-далече не им е позволено да отиват. Пък и понякога така се натоварват, че и този път им се вижда дълъг!

Днес купиха пакет юфка, пакет ориз, бишкоти, едно прясно мляко и две бурканчета кисело.

Отначало Джимо не го пускаха да влиза в магазина. Дана намотаваше сиджимката му в тръбата на парапета и тук той я чакаше, докато пазарува. Но отсетне едната от лелите, която много харесваше начина, по който Дана й казваше „Добро утро“, разреши да го взема със себе си. Даже настоя за това, като каза: „Забраната не важи за такива добри, умни и послушни кучета! Можеш да влизаш с него в магазина!“. Когато тази леля биваше на смяна, двамата пазаруваха. Обикалят рафтовете, гледа Дана в бележката, взема онова, което й е поръчано, застава пред магазинерката и сипва в чинийката изпотените от стискане пари. Те винаги са точно отброени. Но веднъж леля Малина беше сгрешила — изпрати ги с по-малко пари и Дана много се смути, като си помисли, че ги е изгубила по пътя. Понечи да отиде да вземе от майка си недостигащите двадесет стотинки, но магазинерката каза, че може и утре да ги донесе. Биваше си я тази магазинерка! Те, разбира се, веднага се върнаха със стотинките, но разбраха колко е хубаво да ти имат доверие.

Обратният път извървяваха бавно. Спираха се пред всеки афиш. Почиваха си до всеки мокър от мъглата кестен. На светофара пропускаха всички. Беше им интересно да отгатват закъде толкова се е разбързал този припрян народ.

— Тази леличка има бебе… Купила му е детски храни и бърза да си го нахрани! Нека да мине!

— А този пък с голямата шапка има сигурно големи неприятности… Гледай го как пуши и не хвърли билетчето в кошчето, а го пусна направо на тротоара! Да мине и той!

— Виж този дядо колко прилича на дядо Цани! Толкова му е тежко да върви, че чак бастунът му се подгъва… Да го пуснем и него?

Минаваха чак на третото или четвъртото зелено!

Цвета се прибираше от балета. Дана напъхваше учебниците и тетрадките в чантата си. Обядваха сами, сами разтребваха масата и тръгваха за училище.

Леля Малина отиваше в библиотеката.

Чичо Иван с шумно пъшкане, много размотаване и нескривано неудоволствие напускаше бюрото и тръгваше за работата си.

Рада трябваше да си дойде след един час…

Останеше ли сам, Джимката се настаняваше в Даниното коритце, от времето, когато е била малка и са я къпели в него. Беше изподъвкал ръбовете му — понякога от скука, понякога от яд, че Рада все намира за какво да закъснее. Или ще ги водят някъде, или тя трябвало да отиде някъде, или пък имат някакъв допълнителен час! Коритцето стоеше до прозореца в хола. А прозорецът заемаше цялата стена — от тавана, съвсем до пода и настрани до съседните стени. Лягаше на застланото одеялце, провираше глава през спуснатите завеси и се заглеждаше навън. Джимката забравя, че прозорецът е прозорец, и гледа в него, както се гледа в екрана на телевизора.

Докараха стока в зеленчуковия магазин. Леля Малина търсеше лимони и ябълки. Ако не се свършат, докато си дойде, сигурно ще купи, защото на трите Дани им трябват витамини. А гърлата им вече започнаха да се обаждат — Даниното гласче съвсем не изглеждаше добре тази сутрин! Опашката обаче много бързо нараства. Нареди се най-отзад и старицата от тяхната кооперация. Подблъскваха я, прежеждаха я, а тя се прави, че не вижда това — търпеливо отстъпва на всички. Ако си беше дошла кака Радка, щеше да отиде да й напазарува.

Старицата е „една нещастна самотница“ и затова чичо Иван и леля Малина често пращат децата да я питат дали има нужда от нещо. Миналата седмица ходиха с Цвета до пазара, за да купят семенца за папагалите й. Старицата живее в една-единствена стая и цялата стая е изпълнена от клетки с папагали. Когато ги пусне, а тя го прави винаги щом децата са й отишли на гости — цялата стая се разхвърчава в зелено, синьо, жълто и оранжево. Весело е при старицата, но тя самата е много тъжна. И много рядко усмивка оживява дребничкото й личице. Само когато вземе цигулката си, за да им посвири. Дръпне лъка, замижат очите й — свири, свири и я отнесе музиката някъде, където всички са усмихнати и животът е прекрасен…

Докараха хляба! А Цветка, идвайки си от балета, купила студен хляб. Нищо.

Двамата студенти излизат от входа на отсрещната кооперация. Чакат ги момичетата им. Прегръща всеки своето и така прегърнати се изгубват зад ъгъла. Те са много шумен народ. Нощем до късно свети таванското им прозорче и през улицата долитат гласовете им — винаги за нещо спорят. А ако не спорят — пеят! Чичо Иван обича да ги слуша. Казва, че му спомнят песните им времето, когато „грижите са малко, а животът хубав“… Това, изглежда, се отнася до студентския живот. Защото сега чичо Иван винаги е угрижен и казва за живота, че е труден!

Пред входа спря кола, а от колата слязоха сърдитите от долния етаж. Сега един час най-малко ще има да пренасят в мазата си щайги и касети. Те имат и вила! На Джимо му е хубаво, когато милиционерът слезе от будката на светофара и ги разкара, за да не пречат на движението. Тогава сърдитите мъкнат касетите си чак от другия тротоар. Стоят натоварени с щайгите и чакат да светне зеленото. Но милиционерът не им го дава и те както винаги мърморят…

Задава се отсреща инвалидната количка на момчето, което всеки ден разхождат по тяхната улица. То се познава с трите Дани, а и с него се запозна. Джимо скочи и започна да лае. Но момчето не го чу, защото в този момент спряха едновременно два трамвая и така остро изскрибуцаха спирачките им, че… Видя го! Вдигна ръце да го поздрави и каза нещо на майка си. Тя се загледа в прозореца, откри го, махна му с кърпичката, която винаги стиска в ръцете си. Майката на

момчето постоянно плаче. Но гледа то да не забелязва това, затова все притиска кърпичката към очите си…

Да е жив и здрав този прозорец, дето е като един голям телевизор! Не може да се оплаче, че много дълго са го оставяли сам, но и когато е бивал сам, той не му позволяваше да се почувства самотен… Опозна всички и всичко в квартала!

Да е жив и здрав този прозорец,
дето е като един голям телевизор!

Врабците сега ще се сипнат да изкълват трохите пред хлебарницата.

В клоните на отсрещното дърво ще се прислонят гургулиците, дето сутрин заминават някъде и по обяд пак се завръщат тук.

Гълъбите от покрива на къщата сред блоковете ще се вдигнат и дълго, като дядовците на село, ще се реят в просветлялото за малко небе.

Ето я и кака Радка! Бърза! И пак почти на жълто пресече!

Застава на вратата, за да й се скара за закъснението и за жълтата светлина!

ДОБРИЯТ ДЪЛЪГ ЧИЧО ИВАН

Чичо Иван е писател. В момента пише книга за децата. Измъчи го тази книга!

Само Джимо има право да влиза в стаята му, защото мълчи, не го занимава с нищо и седи мирен. Но чичо Иван не седи мирен. Току става и отива в кухнята, за да се оплаква на леля Малина, че страшно не му върви:

— Ще ти тръгне! — успокоява го леля Малина.

— Ще ми тръгне, ама не ми тръгва! — не взима от дума чичо Иван.

Книгата отдавна трябваше да бъде завършена, отдавна трябваше да е предадена в издателството, а тя доникъде още не е стигнала! Това страшно притеснява чичо Иван.

— Престани да мислиш за издателството и за плановете! Мисли само за книгата — да стане хубава!

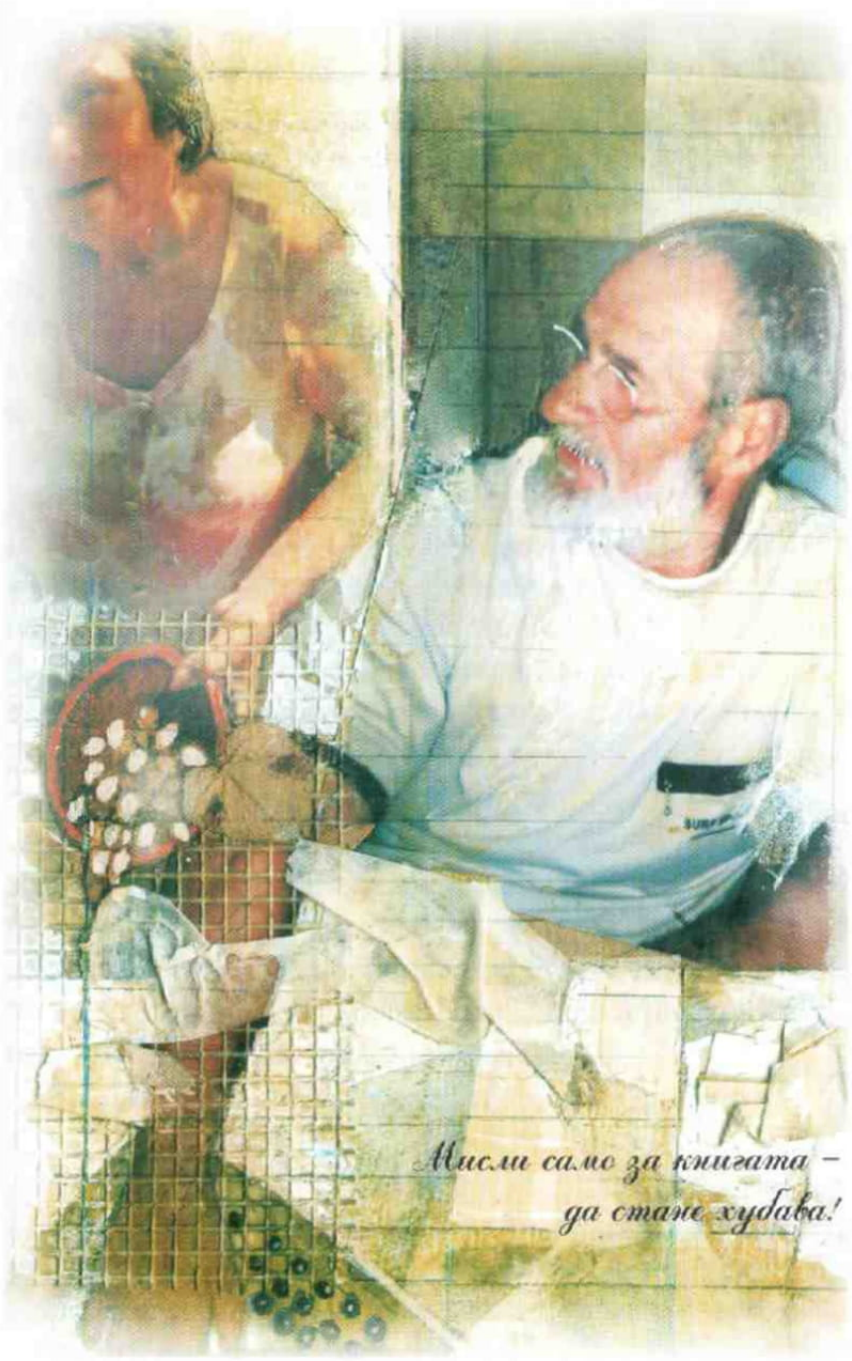
Мисли само за книгата –
да стане хубава!

— Но не става…

— Ти винаги така казваш!

— Сега наистина не става…

— Като свършиш, ще видим става ли или не става! Върви и пиши!

— Лесно е да се каже!

— Тъй… тъй… Трудно е да се направи, но… знаеш — никой не може да ти помогне!

— Измъчих се!

— Това е добре… Измъчи се сега, за да е лесно и приятно на децата да четат книжката ти!

— Дали ще им хареса?

— Как да ти кажа, като не си я написал още?!

— Вярно! — избърсва очилата си чичо Иван и пак се връща при бюрото.

Поставя нов лист на машината, начуква няколко думи, снема го, накъсва го и го хвърля. Нито веднъж не улучи кошчето! Под бюрото са се натрупали цяла купчина смачкани листи, а в папката на лавицата готовите никак не са се увеличили. Джимо просто се чуди как, ако така се продължава, ще стане тази книга? Когато понякога вечер разказва какво е станало с героите на книгата и какво утре трябва да им се случи, чичо Иван си го харесва. А като седне на другия ден да пише разказаното — ела и гледай! Светкавици раздират очилата му, градоносни облаци се блъскат по олисялото му чело и дето само гръмотевици не тътнат над отрупаното с индига и листове бюро! Той казва, че е изморен, че се нуждае от почивка, че не му стигат думите. Леля Малина го обвинява, че си търси оправдание, за да не се захване сериозно с работа. Тя не е права! Чичо Иван много съвестно и сериозно работи, но, изглежда, наистина е изморен и затова толкова не му върви. А Дана се чуди как може на човек да не му стигат думите. „Остави ме с глупавите си въпроси!“ — избухва чичо Иван и пак бяга при бюрото. Налага се леля Малина да обяснява, че думите са много, но когато чичо Иван казва, че му се губят, той има предвид това, че не може да намери най-точните думи. „Например, трябва му на татко да каже какви са стъпките на героя му, когато върви по чакъла на брега на морето.“ „Мокри са! — казва кака Радка. — Защото вълните заливат чакъла по брега!“ „Ами ако няма вълни?“ „Тогава са… — Цвета се

замисли. — Шумни! Нали, като стъпва човек, отделните камъчета се търкалят и вдигат шум!“ „Чакълести са! — рече Дана. — Какви могат да бъдат стъпките на героя, щом върви по чакъла!“ „Това е много точно! — усмихна се леля Малина. — Ето, Дана мисли образно. Но представете си колко много образи й трябват на една книга, за да бъде хубава! Колко много неща могат да бъдат облаците по небето, тревите, дъждът, продължил седмици, и онзи, който набързо превалява, короните на дърветата, птиците в тях, хората колко са много и така различни…“ „Значи не му е лесно на татко, хич не му е лесно и хайде да се прибираме в стаята си, та ние поне да не му пречим!“ — заключава Дана и повежда по-големите си сестри да й четат приказка.

А чичо Иван пак зарязва машинката.

— Пълниш главите на децата с глупости!

— А ти идваш да ме занимаваш с глупостите си!

— Аз пиша книга за деца! Как така…

— Не го казвам за книгата ти, а за това сноване от бюрото до кухнята, за да ми кажеш, че не ти върви!

— Сега май потръгна…

— Бягай тогава, докато не ти е избягало вдъхновението!

Имаше мигове на вдъхновение — чичо Иван не успяваше да начука думите и което напишеше, говореше го на глас и дори сякаш го пееше. Така се роди стихотворението му:

РОДИНА

Звънеца, топла песничка изпял,
и страницата първа на буквара,
и думите: любов, победа, вяра,
които пишеш върху листа бял.
Цвъртежа мил на лястовиче ято
в следобедната тиха синева,
и ябълката румена, която
сама ще капне в меката трева.
Врабците рошави в клонака зиме,
и тропота на стъпки във нощта
и толкова безименни неща,

наричани с едно-едничко име!

На Джимо дори му домъчня, когато го чу цялото. Колко вярно и колко точно е всичко, за което разказваше стихотворението! Толкова много неща, невъзможно е да ги изброиш, и всичките имат само името „Родина“. Как чичо Иван, който не се е разделял с родината си, можа да съчини това? Но ясно е — писателите трябва да могат всичко: да страдат заради целия свят, като преживяват страданието му, да се радват за него, изживявайки чуждата радост… Защо му домъчня на Джимо, след като стихотворението много му се хареса? Защото му напомни за Коми-земя?! Да. И заради това. Но повече го стисна за гърлото неизмеримостта и неизчерпаемостта на думата „Родина“, които той едва сега откри. Знаел е винаги, че и в най-мъничката клонка, в най-дребната й живинка, в най-ситната песъчинчица се съдържа родината му, а трябваше чичо Иван да му го каже, за да разбере, че го знае…

През целия ден тогава, когато написа стихотворението, чичо Иван беше весел. С радост тръгна за работа. Купи пътем билети и вечерта ги заведе на цирк. Смя се, както никога не се бе смял!

Но такива дни бяха рядкост. Повечето — все като днешния: къса и хвърля, къса и хвърля. Или ако не хвърля — трие с гумата, чак докато капки пот избият по челото му.

Захвърля гумата в кутийката с моливите. Подрежда изписаните страници, листите и индигата. Лекичко, като да е стъклен, поставя капака на машината. Изнася кошчето с унищожената хартия.

Изхвърлят двамата сметта…

— Джимка, да излезем да видим какво пишат днес вестниците.

„Да видят вестниците“ значи да се разходят до градинката с паметника! Той вече е до вратата…

Чичо Иван обикновено го извежда късно вечер или, да го кажем направо, нощем. Всички вкъщи са си легнали, на него му е дотегнало да седи зад бюрото, намята възкъсичкия си шлифер и излизат.

Джимката обича тези разходки… Бяга, опъва сиджимката, чичо Иван тича след него. Като излязат от подлеза, казва задъхано:

— Джимка, ти пак ми изкара душата! Да ме види как тичам подире ти… някой от службата, има да се чуди аз ли съм това, или е

някой състезател по бягане на дълги разстояния… Ти на маратонец ме обърна мене бе!

Веднъж при едно такова дълго бягане ги видяла отнякъде леля Малина. На другия ден, като си говориха с леля Маша по телефона, тя каза: „Не мога да го позная Иван! Представяш ли си, бягат двамата от тук до подлеза! И това — всяка нощ! На Иван му се подобри апетитът и… не го казва, но май му потръгна работата…“

Обаче през деня не могат да си правят тренировките… Чичо Иван казва, че „от една страна, това е невъзпитано, а, от друга — невъзможно!“. Наистина е така. През деня улиците са изпълнени с хора, коли и трамваи сноват във всички посоки, по кръстовищата стават задръствания, няма ги нощната тишина, в която силно откънтяват стъпките, и усещането, че са само двамата в този изприбрал се в черупките си град…

Пред будката по това време е спокойно. Продавачката, една много симпатична жена, запазва от вестниците по един брой. Чичо Иван купува всичките, тя му казва на коя страница се намират най-интересните материали, а той й се усмихва с очилата си… Досадно дълго и объркано й благодари. „Но вие сте единственият писател в квартала ни!“ — казва му тя. А чичо Иван, като още веднъж й пожелава приятен ден, обръща се и забързано тръгва към градинката.

Това се повтаря всеки ден! На нея не й дотяга да говори едно и също, на него — винаги да се чувства притеснен от вниманието й.

Около паметника са разположени пейките, а от площадчето надолу върви една алея с малко зелена трева и с много големи дървета.

Чичо Иван застла изчетения пътем вестник на мократа пейка и се зачете в другите.

Джимо тук познава всички…

Старецът, който и през топлите дни ходи с шал, пак е извел едрото си, недружелюбно куче. В тази градинка Джимо за пръв път видя такъв звяр — голям, грозен, с квадратна глава и квадратна челюст, която на всички се зъби. Дори и на стопанина си. Той сега е с два шала — единия усукан на врата, а другия завързан под брадата, за да му топли на ушите. И той е като кучето си — мълчи, гледа под рошави вежди и само дето не ръмжи.

От такива като тях по-добре стой настрани! Върви при момченцето с пинчера — там и с приветлив човек ще се срещнеш, и с

разбрано, макар и голо като мишленце, кученце ще си поиграеш…

Но какво е това?! Нов посетител в градинката! Дори посетителка! И досущ като него — не съвсем чиста болонка, а с малък примес от лайка. Краката й са по-длъжки и гледа умно като лайките… А дали не са я и нея довели от Коми? Бил е там собственикът й да сече дърва, тръгнал си е и е довел със себе си и кученцето, както него доведоха… Най-сетне да срещне някого, с когото да поговорят от душа за родината! А може би познава Сивоокия и Мъничето и ще му каже някакви новини за тях! „Джинка, ела!“ — каза стопанинът й и тръгна към първата пряка. Джинка, значи, се казва кученцето… Но нали той иска да поговори с тази Джинка, която няма нищо против това! И защо човекът току се обръща и хвърля парченца салам „кучешка радост“! Не са ли имали време да закусят вкъщи? Поделят си двамата с Джинка салама. Той не е гладен, но го прави заради нея. И за да може, като се навеждат така, глава до глава, да я попита: „Откъде си?“ „И ти ли си от Коми?“ „Закъде бързате толкова?“ Тя на нито един от въпросите му не отговори. Мълчеше и като че ли нещо й се искаше да му каже, а не смее… Очите й гледат изплашено и тъжно. Трябва Джимо да разбере каква е тази работа?! Малко кученце, на възраст — да играе и да няма наиграване, а гледа като старица!? Отново: „Джинка, тук!“.

Вече са свили в някаква друга пряка. Догонват го заедно с Джина и заедно с нея се изправят пред красивото, ведро лице на собственика й. Как да му каже, че на него му се иска да си поиграят с кученцето? Как да го попита защо то отказва да говори с него и мълчи така отчаяно?

Но какво прави той? Грубо го сграби за козината на гърба, натика го в голямата чанта и дръпна ципа…

Но какво прави той?
Грубо го сгради за козината
и го натика в чантата...
UNIV

Но какво е това, моля ви се? Какво направиха с него, когато той никакво зло никому не е сторил! И защо е всичко това?!

ВТОРО ПИСМО ДО ПРИЯТЕЛИТЕ

Качиха се в трамвай. Сетне пътуваха с автобус. После повървяха малко и заслизаха по едно стълбище. Отвори се врата и пуснаха чантата на пода. Вратата се затвори.

В чантата беше тъмно, ужасно миришеше на мухъл и не можеше да се помръдне, защото пружината беше захапала кичур от козината на гърба му.

— Ей, как се чувстваш?

— Ти Джина ли си? — не отговори на въпроса Джимката.

— Да, аз съм.

— Какво става?

— С кое?

— С мене?

— Още ли не си разбрал?

— А как да разбера, като никой нищо не ми казва?

— Ние тебе те откраднахме!

— Какво сте направили?

— Не знаеш какво е да те откраднат?! Е, добре, ще ти го обясня с по-прости думи… Да те откраднат, значи да ти сменят собственика! И ти не принадлежиш сега на онзи дългия с очилата, а…

— Можеш да му кажеш на този, с когото сте ме откраднали, че имате много здраве от леля ми! Аз принадлежа на чичо Иван и сега точно толкова, колкото ми принадлежаха той, трите Дани, леля Малина, леля Маша и чичо Миша, преди да бяхте ме откраднали! И това му кажи!

— А кои са трите Дани? — запита Джина.

— И да ти кажа, няма да разбереш! — рече Джимо и пак заопитва да се освободи от ципа. Но не успяваше и не успяваше! Задъха се от усилието, което положи. Започна да го душѝ мирисът на плесен.

— Ей, няма ли да ми кажеш кои са трите Дани?

— Няма!

— Защо!

— И още питаш? Не те е срам!

— А трябва ли да се срамувам?

— Не, не се тревожи — крадците нямат срам!

— А аз крадец ли съм!?

— Не, ти си ангел небесен! И си паднала от Марс! И изобщо, противно ми е да разговарям с тебе!

— Но аз само правя това, което ми наредят! Когато не го слушам, той много ме бие… Каже ми: „Залъжи това куче да тръгне след нас!“. И аз го залъгвам… Ние с него много кучета сме откраднали… Не помня вече ти кое по ред си! Може би…

— Не ме интересува бръщолевенето ти!

— Искам да ти обясня… Той много ме бие! Има един камшик с възел накрая… И… извинявай, но аз не съм паднала от Марс, а ме доведоха от Коми… Той и мене открадна!

— Какво каза?

— Че също съм открадната!

— Не! Каза, че си паднала отнякъде?

— Не съм паднала, а ме доведоха от Коми! — каза обидено Джина.

— А да познаваш случайно Сивоокия или Мъничето?

— С Мъничето съм играла. Той е глупав, но е добър. А от Сивоокия винаги съм се страхувала…

— Кого друг познаваш?

— Ами Лайката, която казва, че ми е леля… Липсващия зъб познавам… Знам добре Зелената пеперуда, дето винаги през лятото гони пеперудите из тайгата… Но ти всички кучета на селището искаш да ти изредя?

— Значи си от Коми? — каза замислено Джимката.

— Това вече…

— А в тайгата лятото е късо…

— Така е! — рече с отведнъж натъжен глас Джина. — А ти откъде знаеш това?

— Познавам всички, които изреди!

— А пък Зелената пеперуда си счупи крака! Да вземе, глупачката му с глупачка, да се навре в един капан за лисици! И сега е куца…

— Може ли да бяга?

— Бяга, но не може да настига пеперудите… — Жалко…

— Не е. Защото тя се изхитри да ляга до някой цвят и там да ги причаква! Но ти още не си ми казал как се казваш! Поне името ти да знам…

— Джимо. Джимо Сиджимката ми викат.

— Слушала съм за тебе.

Джимо не я запита какво е чула за него… Мислеше за приятелите си, мислеше за родната Коми-земя, мислеше за Зелената пеперуда, която така нелепо е окуцяла. И за това, как чичо Иван се е прибрал без него и колко виновен се чувства, колко трите Дани са му сърдити, как леля Малина се чуди какво да каже на леля Маша за неговото тъй внезапно изчезване… Те като не крадат, няма и да допуснат, че са го откраднали, и сега като луди ще обикалят квартала, за да го търсят…

— Ей, ти защо мълчиш?

— Мисля си колко е невероятно да се срещнат двама като нас в София, на хиляди километри от тайгата, където сме се родили!

— Кое му е невероятното, ако и тебе като мене са те откраднали от тайгата?

— Не са ме откраднали — каза Джимо, — аз сам дойдох с хората, които обичам…

И надълго и нашироко й разправи за леля Маша и чичо Миша, за трите Дани, за чичо Иван, когото сега всички смятат виновен за неговото изгубване, за леля Малина…

— Знаеш ли… не е трябвало — каза замислено Джина — тебе да те крадем!

Глупачка! Не може един цип на чанта да отвори, а седнала да разсъждава!

— Толкова много хора да бъдат нещастни заради твоето открадване! А аз ей сега да умра, и никой няма да бъде нещастен! Никой няма…

На Джимо му дожаля за Джина.

— Не говори глупости! — каза той. — Много си малка, за да умреш! Но правилно си разбрала, че не бива да се краде! Не е трагедията в това, че сте откраднали мене — аз ще намеря начин да се открадна от вас и да се върна при моите хора!

— Няма такъв начин! — рече Джина отчаяно.

— Защо? — трепна Джимката. — Какво правите с кучетата, които крадете? Убивате ли ги?

— По-страшно!

— Няма ли да ми кажеш какво…

— Отдавна искам да ти кажа, но ти за Сивоокия ме караш да ти говоря, за Мъничето, за Зелената пеперуда…

— Казвай!

— Вярно е, че трябва… Той… скоро… ще се прибере — гласът на Джина се разтрепера от страх, не можеше думите една с друга да върже. — Караме ги на… пазара… И тебе… на пазара… Ще те…

По стълбището закънтяха стъпки.

— Аз няма вече да му помагам да краде! — рече, посъвзела се от страховете си, Джина. — Няма!

— Избягай от него! — сниши гласа си и Джимо.

Вратата се отвори. Някой тежко се отпусна на леглото. Премести чантата. Дръпна ципа, но той заяде в козината му.

Сега вече можеше да вижда лицето на крадеца. Просто да не можеш да се начудиш, че крадците могат да бъдат и такива — красиви, спретнати, с вратовръзка, гладко избръснати!

— Абе, мой човек, къде си се заплел тука? — усмихна се крадецът. — И как сега ще те отървем от този цип?

Не му липсваше търпение — косъм по косъм измъкваше от пружината! Джина клечеше до чантата и гледаше с тъжните си очи.

— В ъгъла! — изплющя крадецът с кой знае как озовалия се в ръката му камшик.

Джина отскочи и се намери в ъгъла. Изправи се на задните си крака с лице към стената и остана там.

Джимо изръмжа.

— Нея жали, малкия! Тя е крадла! — рече крадецът, без никак да се изплаши. — И ти гледай да не ми се зъбиш, защото видя камшика, нали? А никак няма да е добре да те заведа на пазара насинен — ще се отрази на цената!

Джимо се изпусна! Въпреки че беше решил да се държи прилично, да прави каквото му наредят, да изпълни всичко, което поискат от него, но да се добере до пазара! А там вече…

Остави се да го измъкнат от чантата и да го вържат с едни каиши, от които се почувства впрегнат като магарето. Трябваше да го изтърпи!

Изтърпя и хубаво да разгледат медала му!

— Е, ти, значи, малко нещо си и герой! — зарадва се крадецът. — Браво на тебе! Добре е, че го видяхме — то също ще се отрази на цената!

Ето защо не му взе медала!

Крадецът извади от чекмеджето на масата една недотам чиста четка и хубаво го приреса. Така май можеше само леля Маша. Дори леля Малина, понеже постоянно бърза, понякога го пооскубваше! А този — не! Знае как и… има търпение!

— Джино, тръгваме! — изплющя отново с камшика крадецът.

Нави каишката няколко пъти на китката си, отвори вратата, завъртя ключа в бравата на вратата на мазето и ги поведе по стълбите.

Вървяха: Джина напред, крадецът и от подире му Джимката. Поопъна каишката, но като видя, че няма да може да избяга, отказа се и покорно тръгна край канала с високите тополи.

Късният есенен ден беше слънчев. Мокър ветрец повяваше, но и той му се виждаше приятен, след стоенето в мазето още не можеше да отърси от себе си миризмата на мухлясалата чанта!

— Ей, малкия, ти да не си вълшлив? Не забелязах, ама какво така все се разтърсваш?

Да мисли каквото си иска! Той така или иначе ще избяга!

До пазара стигнаха бързо.

Имаше много хора и много като него опаянтени с ремъци кучета. Бяха представени сигурно всички породи и всички всевъзможни кръстоски. Но не видя нито едно познато куче!

Скоро около тях се струпа голяма тълпа. Желаещите да го купят бяха много. Крадецът постоянно им говореше колко е той умен, колко е добър, колко възпитан, на коя киноложка изложба му е присъден медалът, какви са родителите му, откъде са, къде се намират сега, какви са били дядо му и баба му, в колко изложби са участвали и какви медали са обрали от тях…

— Сега е моментът — бягай! — пошушна в ухото на Джина Джимката!

Кученцето се шмугна в краката на тълпата.

— Тук! — изкрещя в този момент крадецът.

Джина се върна и послушно легна в краката му.

— И той така е научен! — продължаваше да лъже крадецът. — Но за разлика от нея, която не е чистопородна…

И пак продължи да разправя какъв бил и какво бил… Лъжеше като черен циганин, но на никого не искаше да го даде!

— Не мога! — пошушна плахо Джина. — Не знам къде да отида… Пък и така ме е страх от камшика му!

— Знаеш ли пътя до градинката с паметника?

— Да…

— Чакай ме там, когато намериш удобен случай!

— Добре! Но ти обещавам, че нито едно куче повече няма да открадна!

— Вярвам ти!

— Ето я дамата, която ще купи моето съкровище — викна в този момент крадецът.

Дамата беше дебела, облечена в скъпо кожено палто, с прическа, по-голяма от главата й. Стискаше в прегръдките си една едра и рошава котка. Държеше лицето си в голямата ѝ козина, затова то не можеше да се види.

Така се и пазаряха…

Крадецът казваше колко иска, а дамата съобщаваше иззад козината на котката колко е готова да даде.

Ето какво било значи да те продават! Веднъж леля Малина на шега каза: „Дани, една моя приятелка дава за Джимката триста лева! Да й го продадем, а? И да ви купим един телевизор… Пуснали са в магазините сега едни — струват точно толкова!“. Дана я изгледа доста учудено и отсече с дебелото си гласче: „Където Джимката — там и аз!“. Леля Малина се засмя с хубавата си усмивка и каза, че се е пошегувала. Дана пък й каза, че не умее да се шегува, и нея вечер премести постилката му до леглото си.

„Където Дана — там и аз!“ — реши Джимо и повече не го интересуваше какво крадецът и дамата със свирепата котка правят с него.

Но видя как дамата отброи новите банкноти, как крадецът ги пое и ги потри в обръснатата си брада, как й подаде каишката и я посъветва засега здраво да я държи, защото кучето много било привързано към него, та можело да избяга и да започне да го търси…

Че ще избяга, е повече от сигурно, но че ще търси точно него…

Дамата сложи Джимката на задната седалка, омота каишката му в дръжката на вратата, седна, сложи котката на седалката до себе си и подкара колата.

Беше невъзможно да избяга!

И му беше неизмеримо тъжно…

А кой знае защо, винаги, когато тъгува, се сеща за приятелите си! Лошо е, но така се получава. Днес за втори път му се случва да мисли за тях! Трябва да им съчини едно писмо…

„Здравейте, скъпи и родни мои Мъниче и Сивоок приятелю… — започна писмото си Джимо и се стъписа. За кое по-напред да им напише? Реши да кара подред: — Аз отдавна съм в България, а все не ми остава време да ви драсна някой ред и да ви съобщя новини за себе си. Леля Маша и чичо Миша са добре. Най-интересното е, че тук на леля Маша й казват леля Мария, а на чичо Миша — чичо Михаил или съкратено Мишо. В момента живея при трите Дани, които са дъщерички на чичо Иван и леля Малина. Чичо Иван е писател и в момента пише книжка за децата. Аз през цялото време съм при него и му помагам, като не му преча. За трите Дани имам много да ви разказвам, но ми трябва време и подходящо настроение, а в момента аз съм малко отчаян. Често мисля за вас, за тайгата, за това, колко съм далече и не мога да ви прегърна. Но… такъв е животът — понякога добър с нас, понякога лош. Запознах се тук с една Джина. Тя ви познава и ми е приятно да си бъбрим с нея за всички, които останахте в селището. Не ми се иска да ви тревожа, но мене малко ме пооткраднаха и ме продаваха днес, но това е временно само и аз скоро…“

С дамата пътуваха дълго, почти цялата нощ. На разсъмване спря колата, както не беше виждал никой да спира колата си, и Джимо се намери на пода между двете седалки. Изпод предната, настръхнала и наежена, зафуча рошавата котка. В тъмното зелените й очи светеха като светофари, но път нямаше наникъде…

ДЕБЕЛАТА ДАМА И СВИРЕПАТА КОТКА

Легна до вратата и не мръдна. Тук завърши писмото си до приятелите:

> „Скъпи мои, не си спомням докъде бях стигнал, но ще продължа оттам, където ви пишех, че ме е сполетяло малко нещастие. Аз затова няма да ви изпратя адрес, тъй като такъв всъщност засега пак нямам. Ще си позволя да поздравя от вас леля Маша и чичо Миша, които наскоро ще ми идват на гости, а също така трите Дани, чичо Иван и леля Малина, които, уверявам ви, заслужават това.
>
> Завършвам, като искам накрая още веднъж да ви кажа, че ви обичам, че мисля за вас и за родната тайга, че ви прегръщам братски и ви пожелавам от цялото си сърце щастие и по-лека зима!
>
> С обич: Ваш Джимо Сиджимката!“

Последните редове почти ги смотолеви, защото в антрето дойде свирепата котка, която по нещо приличаше на дебелата дама. Отдавна беше забелязал това — като поживееш дълго с някого, и ти започваш да приличаш на него, а и той на тебе! Защо става така, Джимо не знаеше, но откриваше някаква прилика между двете дебелани. Не в това, че са дебели, не че и двете са рошави, не и в това, че и двете по един и същи начин изглеждат сърдити… Не! Приличаха си по това, че са еднакво лениви! Още като се качиха в апартамента, едната седна в едното кресло, а другата скочи в другото. И като че ли задрямаха…

Котката се събуди и сега гледа зелено срещу му, а дамата още спи. Реши, че тъкмо това е времето да поразгледа къде се намира и да види дали няма някакъв начин да се избяга оттук.

В същото това време трите Дани, леля Малина и чичо Иван се прибраха вкъщи.

— Никъде не можах да го открия! — каза чичо Иван и свали очилата си, за да ги избърше.

— И ние доста обикаляхме — рече съкрушено кака Радка. — В училището не е бил, в балетната школа не е ходил, при старицата с цигулката не се е отбивал, пазачът в зоологическата градина добре го познава, но и той каза, че не го е виждал!

— Няма го Джимката! — въздъхна леля Малина. — И ние трябва да се обадим на леля Маша, за да й съобщим това!

— Да почакаме! — помоли чичо Иван. — Може да се върне!

Чакаха до среднощ.

Леля Малина набра номера и каза със съвсем променен глас:

— Здравей…

— Кой се обажда? — запита леля Маша.

— Аз съм…

— Здравей, Малина. Защо така късно? Случило ли се е нещо?

— Не, но…

— Казвай де! Знам, че току-тъй няма посред нощ да ми звъниш!!

— Джимката се изгуби! — изплю камъчето Малина.

— И у вас сега е…

— Ад е!

— Представям си… Но е напразна тревогата ви, защото съм убедена, че Джимката ще ви намери! Сънувах миналата нощ, че са го откраднали, но на сутринта той се прибра! Значи ще се върне! Кажи това на децата!

— Ама ти наистина ли?

— Наистина! — каза леля Маша. — Целуни всички от мен, пожелай им лека нощ и приятни, като моите, сънища!

Връзката беше добра и разговора чуваха всички — събрали бяха главите си до слушалката.

Чичо Иван се отпусна на стола и пак започна да бърше очилата си.

Трите Дани се прибраха в стаята си.

— Леля Маша лъже, за да не се тревожим! — каза Дана.

— Възрастните никога не лъжат! — каза Цвета.

— Никога, но… Има благородна лъжа — каза кака Радка. — И леля Маша излъга благородно…

— Излъга, че е сънувала, и не излъга, че Джимката ще се прибере, нали така? — запита Дана.

— Не знам, но знам, че ние трябва да помислим какво ще правим отсега нататък!

И се започна една препирня, в която беше трудно да се разбере кой кое е казал…

Предложи някой да се продължи издирването.

Съгласиха се с него, но намериха, че това е недостатъчно.

Решиха, че е необходимо в случая и обява да се пусне във вестника, в смисъл че се търси изгубено куче и…

Леля Малина дойде и ги принуди да си легнат. Легнаха си, но на светлината на нощната лампа над главата на кака Радка можаха да скалъпят текста на обявата…

Сутринта чичо Иван и леля Малина излязоха рано, за да пообиколят и на ранина местата, където би могъл да бъде Джимо.

Кака Радка и Цвета отидоха в редакцията на вестника, където познаваха един редактор, колега на баща им, а Дана остана вкъщи, за да казва на всеки, който запита, че Цвета е на балет, а кака Радка на открит урок.

Откриха редакцията и намериха човека, който им трябва. Той се зачете в обявата им.

„Търси се кученце на около годинка и половина. Казва се Джимо, но е свикнал и с прякора си Сиджимката. Отличителни белези: много е умен и само дето не може да говори. Очи — черни като маслини. Коса — дълга и почти светла. Краката му са малко по-дълги, отколкото трябва, но това не го грози, а дори го прави по-чаровен. Умее да ходи на задните си крака и е много услужлив, готов е да донесе всичко, за което го помолите. Ушите му са клепнали и ги изправя само при повикване. На сиджимката си има медал за граждански заслуги, даден му за спасяването на едно изгубило се в тайгата дете. Много е благороден. На гърба на медала, залепен под лента скоч, можете да видите

адреса и телефона на търсещите го. При предаването му на трите Дани — възнаграждение!“

— Всичкото ли искате да поместим във вестника? — запита редакторът.

— Всичкото! — рече твърдо кака Радка.

— Иначе няма да разберат кого търсим! — изплака Цвета. — Много ви молим да го пуснете така, както си е!

— Но това ще струва много! — рече редакторът.

— Колко? — запита кака Радка.

Преброиха заедно думите и той каза колко ще им струва обявата. Преброиха сетне стотинките и се оказа, че наистина няма да стигнат.

— Мога да ви дам в заем! — предложи редакторът.

— Моля ви се, какво говорите! — трепна кака Радка и лицето й разцъфтя. — Много ви благодарим, но няма нужда. Вие пуснете обявата, а ние след един час ще ви донесем парите!

Излязоха и се понесоха по улицата.

— Откъде ще вземем толкова пари? — не спираше да пита Цвета.

А кака Радка не й казваше. Разбра се какво е намислила чак когато си отидоха.

— Дани — каза тя с най-милия си глас, — дай касичката.

— Казах ви, че е дълго това, дето го написахте, но вие…

Отиде обаче и смъкна касичката от гардероба, където я криеше. Погали розовото порцеланово пате, което баба им от Пловдив й беше подарила, и им го подаде. Като видя, че няма начин да го отворят, Дана го взе обратно и го удари внимателно в ръба на масата. Двете занасипваха дребните стотинки по джобовете си, а Дана започна да събира парчетата, на които се беше разпиляло патето.

— Не плачи! — каза й на излизане кака Радка. — Има такова лепило, че като ти го залепя, ще стане по-хубаво от ново!

Е, чак пък по-хубаво от ново! Дана даже не можа да им каже, че не за патето плаче, а заради това, че се наложи така зле да се отнесе към нещо, което й е подарено!

Късно се завърна чичо Иван.

Дойдоха си от училище Цвета и Рада. Но без Джимо къщата им изглеждаше пуста. И понеже всички се бяха събрали в кухнята, дори не се сетиха за Дана. Разбраха, че не е у дома, чак когато Рада отиде да я търси, за да й залепи патето.

Зад стъклата притъмняваше.

— Сега пък Дана да вземе да се изгуби! — изпъшка чичо Иван.

— Няма да се изгуби! — рече му леля Малина, която изглежда знаеше къде е Дана, но не искаше да им каже.

Знаеше. Никой в този дом не излизаше, без да се обади къде отива и за колко време. А не искаше да им каже, защото чичо Иван щеше да се сърди…

През деня никой не дойде да пита за Цвета и Дана, но дойдоха от телевизията да молят чичо Иван да отиде вечерта при тях, за да поговори за творческите си планове.

— Няма го! — рече им Дана. — И не си правете труда да го търсите. Той не обича тези неща, а и сега не му е до никакво творчество и още по-малко пък да го споделя с вас!

Светнаха прожекторите и камерата забръмча.

Дана бързо се скри зад вратата и каза оттам:

— Ако искате да ме показвате по телевизията, по-добре ме пуснете да кажа нещо на зрителите!

— Имаш ли какво да кажеш? — запитаха я отвън.

— Имам! — отвърна им Дана.

— Добре! — казаха й. — Ще минем с колата да те вземем от вас в осем часа. Бъди си вкъщи!

— Тук съм! Чакам ви! — затвори вратата под носа им Дана.

И сега беше в телевизията. Пуснаха я веднага след новините. Видя се в екрана отсреща и оправи с пълната си ръчичка падналия на челото кичур. Лицето й напълни целия телевизор. Каза тогава:

— Драги телевизионни зрители, а сега още една новина. Този път — неприятна. Много съжалявам, но ни се изгуби кученцето и съм застанала пред вас, за да ви помоля да ни помогнете да си го намерим. Казва се Джимо, има медал за граждански заслуги, а на гърба на медала се намира адресът ни: София, бул. „Скобелев“ 41, тел. 51-84-92. Търсете трите Дани! Благодаря за вниманието! — усмихна се Дана с най-прелестната си усмивка и тръгна да излиза от студиото. — Моля да ме извините… Джимо е болонка и се обажда на името си при

повикване! Казвайте на всяко куче „Джимо“ и ще го намерите! Лека нощ!

Джимката още като чу гласа на Дана, изтича при цветния телевизор и залая ожесточено. Не можеше да разбере как е възможно това — Дана да е насреща му и той да не може да отиде при нея! Но чу всичко, което тя каза, и разбра, че целият народ вече ще го търси и значи… кога да е ще го намери!

— Браво! — посегна да го погали дебелата дама. — И ти като мене не обичаш децата, а! Виждаш ли колко си приличаме и колко лесно ще бъде да се сприятелим — ти си сам и аз съм сама!

„Не съм сам!“ залая срещу й Джимо и още я намрази. Заради телевизора й, заради апартамента й, който бе три пъти по-голям от апартамента на трите Дани, заради котарака й, който, колчем минеше покрай него, все намираше начин да го издраска до кръв, заради всичката им сита глупост и дрямка, която не им даде да видят Дана и да я чуят какво приказва.

МОМЪКЪТ С ЦИЛИНДЪРА

Когато някой с характера на Джимо реши нещо — той непременно ще го направи! Кога да е, при каквито и да е обстоятелства!

Реши, че е време да бяга от дебелата дама, и избяга.

Никак не беше лесно да се направи това…

Дебелата дама живееше самотно. Само от време на време идваха при нея някакви подозрителни типове, но само до вратата. Предаваха й нещо, тя им даваше плик с пари, които няколко пъти преди това беше броила на масичката пред големия телевизор, и веднага издрънчаваха дебелото резе и тежката верига.

Излизаше, за да натъпче хладилника си с меса и консерви. Вземаше го понякога до супера, но омотаваше каишката му в дръжката на вратата и винаги заключваше колата.

Разбираше, че трябва да се прави на привързан, за да я заблуди, че да започне тя да го пуска сам да върви след нея, но не можа да преодолее отвращението, което изпитваше към търговката и котката й. Продължи да живее в коридора зад вратата. Все така отказваше да се храни и спеше или се правеше, че спи, когато те са будни.

— Този ще излезе по-мързелив и от нас двете! — казваше дебелата дама на котката си.

Котката се умилкваше в краката й.

— Нищо! Ще свикне глупакът с нас! — додаваше дамата. — Като огладнее хубаво, и ще видиш как ще се присламчи до хладилника! — хилеше се неприятно тя и подаваше на любимката си парчета прясно месо.

Джимо стискаше очи… За да не гледа колко е лакомо рошавото чудовище и каква е неприятна стопанката й!

Една нощ, много късно, на вратата се позвъни.

Дамата се надигна от креслото, където понякога и спеше, взе приготвения плик и потътрузи дебели като дireци крака към вратата. Задрънча с веригите и резетата. Открехна само, но отвън някой

чевръсто натисна вратата, отвори я и в големия апартамент нахлуха трима милиционери.

— Вие ли сте Дебелата дама? — запита единият от тях.

— Вие сте дебели! — рече обидено дамата, обърна им гръб и отиде да се тръшне в креслото си.

Успя да пусне плика зад вратата, откъдето Джимо, свит на кравай, наблюдаваше това, което става.

— Знаем, че вие сте Дамата, и дойдохме да ви кажем, че шайката ви е разкрита! — рекоха милиционерите. — Излишно е да отричате!

— Искам да видя доказателствата ви! — замижала, милваше котката си Дамата.

Джимката захапа плика и го отнесе в хола. Беше страшно отслабнал, но успя да се изправи. Единият от милиционерите го видя, пое плика и го отвори.

— Ето едно от доказателствата! — извади тестето банкноти той. — За кого сте ги приготвили?

— Не съм виждала това куче и този плик ми е абсолютно непознат! — каза лениво дамата.

— Кучето не е ли ваше?

— Казах ви, не съм го виждала!?

— А какво прави то у вас?

— Довели сте го вие… И сте му дали този плик, за да си осигурите доказателствата, които са ви нужни!

— И тези накити ли не сте виждали? — измъкна една книга от библиотеката другият от милиционерите. Тя само на вид беше книга, а инак представляваше добре притворена кутия, от която се изсипаха на масата много златни пръстени, верижки, гривни и колиета.

— Мои са! — рече Дамата.

— Затова ли така ги криете?

— Крия ги, както си искам…

Третият милиционер успя най-сетне да отключи килерчето. Повъртя се вътре и излезе.

— Доказателствата са тук! — рече той на другите двама. А на Дамата каза: — Облечете се, защото трябва да дойдете с нас! Магнетофоните, касетофоните и всичко останало, което за вас са крали онези нещастни момчета, е тук!

— Не познавам никакви нещастни момчета!

— Но те ви познават! И ви очакват в районното управление на МВР!

— Ще ми бъде приятно да се запозная с тези нещастници! — надигна се най-сетне Дамата. — Но ви казвам, че напразно само ще се разкарваме — аз не познавам никакви момчета, а и те в такъв случай не могат да ме познават!

— Но на плика, който този приятел ни даде — погали Джимката милиционерът, — е написано името на едно от тях!

— Имена мнооого! — прегърна котката си Дамата и се приготви да тръгне.

— Сама ли живеете?

— Да!

— Вземете тогава и кученцето! Защото може би дълго няма да се завърнете тук!

— Ще се завърна! А кученцето, казах ви вече, не е мое, а ваше.

— Не можем да го оставим! — спогледаха се милиционерите.

— Ако решите да го вземете с вас, оставете тук каишката му — много е хубава и се страхувам някой от вашите хора да не си я хареса!

Освободиха го от омразните му, пристегнали го и през врата, и през гърдите презрамки. Окачиха ги на закачалката.

Излезе единият милиционер. След него Дамата с котката си. След тях двамата милиционери и накрая Джимо.

Дамата тромаво и непохватно се качи в камионетката.

Джимо се озърна. Зад гърба му нямаше никой. Обърна се и с всички сили се затича през градинката. Милиционерите побягнаха, за да пресекат пътя му.

— Не го гонете! — викна им онзи, който остана при Дамата. — И той сигурно е краден! Нека се върне при собствениците си.

Джимката беше изчезнал между блоковете.

Дълго се скита в мразовитата нощ.

Останал без сили, се свря под една отвята от вятъра ламарина.

Събуди се с мисълта за трите Дани. И тръгна да ги търси. Но това беше някакъв непознат квартал. Нямаше блокове, нямаше трамваи, а възтесни и криви улички и къщи, накатерили се една връз друга. В ниското реката опасваше хълмовете. Блестеше на светлината на студеното слънце като дъга след дъжд — многоцветна от сенките на къщите и голите тополи по бреговете. Гледаше, прехласваше се от

красотата на този вълшебен град и го обземаше безпокойството, че това не е градът на трите Дани, че дебелата дама го е отвела някъде много далече от тях…

Но пък беше свободен! И сега да се намерят с трите Дани е само въпрос на време!

Обаче е гладен! И се чувства слаб, въздушен някак и намери сега, че е било глупаво, дето се е отказвал от лакомствата на дебелата дама. Трябвало е да яде, за да има сили да се търсят с трите Дани! Не му се рови в препълнените кофи с боклук, но няма как… Тръгна към тях и се сети за прекрасното време, когато със Сивоокия и Мъничето до забрава ритаха сметта — да видят кой повече неща ще намери за ядене. Но бяха сити тогава и това беше само една от многото им игри…

Зададе се по сънената улица човек с фрак и цилиндър — чуден такъв и весел. Носеше на рамото си навито на голям обръч телено въже и ризата му беше по-бяла от заскрежилия покривите и калдъръмите скреж. Изчака го да мине. Но когато младежът се изравни с него, от въжето му се откачи нещо и меко падна на камъните. Той не го усети — отмина с веселата си крачка нататък…

Джимо, свикнал да бъде в услуга всекиму, остави засищането на глада си за сетне, захапа четката и тръгна след човека с фрака и цилиндъра.

— Коминочистачът, ей… Коминочистачът… — завика той в мразовитата нощ.

Разтвориха се широко прозорците на някои от къщите.

— Момко, намини към нас! — повика го една жена.

— И към нас… — обади се друга.

— И при нас ела… — замоли се трета.

Момъкът свали въжето от рамото си. И видя тогава Джимката, който клечеше в краката му и още стискаше в зъбите си четката.

— А, имам си и помощник! — зарадва се момъкът. — Това е добре… Но ти ме почакай, а аз ей сегичка ще се върна при тебе!

До обяд чистиха комини… Момъкът весело се разхождаше по покривите, подвикваше му отгоре да го чака, с радост поемаше монетите, които жените му даваха. Най-интересното беше, че отказва банкноти, а приемаше само стотинките, които жените можеха да съберат в домовете си. А като вървяха по улиците, беше още по-

интересно! Всеки гледаше да се докосне до чудноватото му одеяние (за щастие — казваха), а всяко дете, което срещнеха, той погалваше с изчернените си от сажди ръце по бузките.

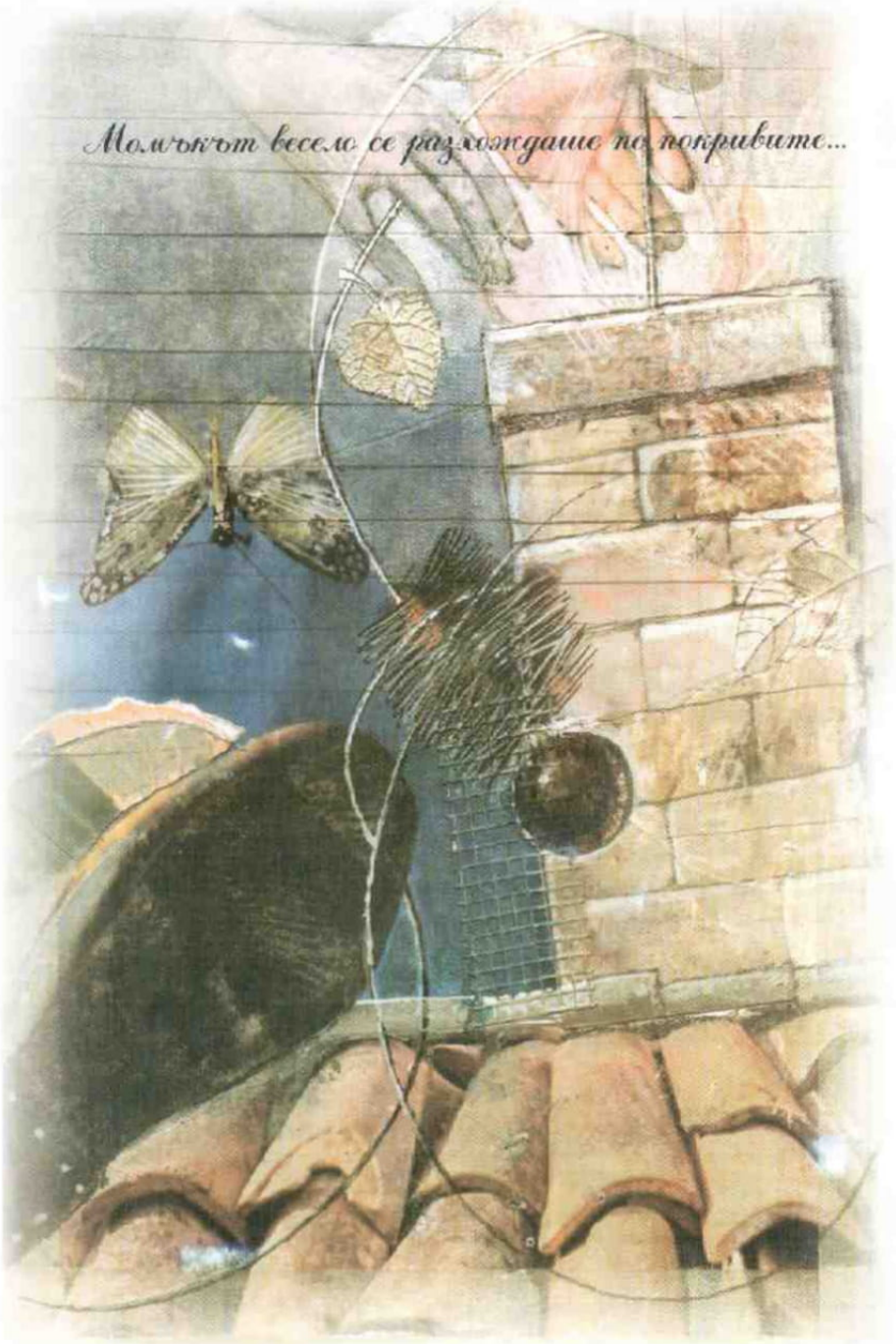
Молчът весело се разхождаше по покривите...

Направиха щастливи всички, които срещнаха, и всички, които срещаха, щастливо им се усмихваха! Когато удариха камбаните на църквите на града, момъкът спря и каза:

— Обяд стана! Стига за днес!

Изми се хубаво на чучура, строго му заръча да го чака при чешмата и хлътна в закусвалнята отсреща. Скоро се върна с увити в една голяма хартия кебапчета. Поделиха си ги съвсем поравно и Джимо се наяде до пръсване.

— Това е за помощта! — каза му момъкът. — С тебе, да ти кажа, днес страшно ми провървя! Ако искаш утре пак да бъдем заедно — чакай ме тук рано сутринта! А аз сега трябва да отида на лекции! Разбираш ли? Аз съм студент, а това е, както се казва, частна практика. Вечер си научавам, а през деня правя, което е по силите ми, хората да бъдат щастливи… Хайде… до утре! Ще отида да се преоблека и бягам, защото закъснявам, а професорите са много строги! — Момъкът се изправи и бързо изчезна по стръмните стъпала, в които изчезваше уличката.

СТРАШНИЯТ ПРИЯТЕЛ

Беше сит и можеше най-сетне добре да обмисли какво трябва да направи, за да разбере къде се намира и накъде да тръгне, та по най-бързия начин да се добере до София!

Вглеждаше се в лицата на минувачите — дано някой е видял Дана, когато говори по телевизията, дано някой го повика по име и той се отзове на повикването, да позвъни тогава на Дана и да й каже, че е жив, че е здрав, че с цялата си душа се стреми към тях…

Никой не искаше да го забележи!

А у Данини телефонът не млъкваше! И те тичаха ту тук, ту там из големия град, за да видят дали кученцето, което някой е открил, не е Джимо. Много хора намериха изгубените си кучета, но те своя Джимо не намериха…

Леля Маша и леля Малина всяка сутрин се чуваха:

— Нещо ново? — запитваше леля Маша.

— Нищо! — отвръщаше й леля Малина.

— Кажи на децата, че и ние сме организирали търсене! Всички шофьори от предприятието на чичо Мишо имат снимката му и където пътуват, навсякъде гледат за него… Засега няма резултат, но те са толкова много и толкова пътуват, че непременно ще го открият! Така им кажи!

— Ще им го кажа! — не много окуражено обещаваше леля Маша.

Децата пък от класовете на Цвета и на кака Радка създадоха щаб „Джимо Сиджимката“. И през времето за игра плъзваха из града (бяха си го поделили на кварталите, които познават!) и улица не оставиха необходена! Дана беше координаторът на щаба — изобщо не излизаше от къщи и чакаше докладите на търсещите двойки.

Цял месец продължаваше това, а от Джимката — ни кост, ни вест, както се казва!

И как да има, когато него го нямаше в София!

Беше убеден вече в това — целия град изходи, а никъде не видя трамваи и никакви релсови пътища не срещна… Скитащи кучета не

видя нито едно, за да запита някое от тях къде всъщност се намира. Беше градът някакъв старинен… С много кули и църкви! Разхожда се по един хълм, който се наричаше Царевец. Екскурзиантите много обичаха да го разглеждат! Цял следобед се точеха по него и не свършиха до късно вечерта, когато хълма опасаха светлини, осветили високата, ограждаща го отвсякъде крепостна стена. Успя да се присламчи до една от групите и разбра от думите на екскурзоводката, че това е сърцето на българщината… Тук е изгряло величието на българската държава, тук е залязла славата й, за да се възроди отново след пет века черно и тежко робство. Слушаше я и се чувстваше горд заради леля Маша и чичо Миша, заради трите Дани и веселия коминочистач, страдаше от униженията, които е трябвало да изтърпи народът им, радваше се, че е успял да ги понесе, да оцелее и да се възроди за нов живот…

Изтекоха се групите на екскурзиантите и хълмът занемя във величието си.

Градът се катереше по хълмовете, в реката долу се сипнаха всичките му нанизи от светлини, приказност, като онази от книжката на кака Радка, го обгърна, притихна и заспа.

Джимката се почувства сам като никога досега. И ясно осъзна, че най-голямото богатство на този свят е да имаш близки и приятели… Тъжна е самотата, страшна е, ужасна е, когато знаеш, че някъде родители приспиват децата си, деца заспиват с куклите си, домашни приятели като него лягат на постелките си и си мислят кой утре пръв ще се събуди, за да го изведе на първата му за деня разходка…

Спусна се по стръмния калдъръм на Царевец, мина по моста над реката, тръгна по брега и излезе от града.

Търсеше място да преспи!

Хареса му една хралупа, закътана и скрита в корените на голяма върба. Намъкна се вътре, но нечие немощно ръмжене го спря.

— Може ли да остана при теб? — запита Джимо. — Нямам къде да отида.

— Може! — каза същият глас. — Но стой по-настрана от мен, защото аз съм болен!

Свикнал с тъмнината, можа да разгледа обитателя на хралупата. Беше куче — старо и проскубано, брояха се ребрата му от слабост, а от

полуслепите му очи надничаше страшна мъка. Хриптяха гърдите му, а дъхът му свиреше пресекливо.

— От какво си болен? — запита Джимо.

— От старост! — отвърна болното куче. — Простудих се, залежах се тук и от глад съвсем заслабнах, а на моите години това непременно свършва със смърт…

Задъха се болният и млъкна.

— Аз няма да те оставя да умреш! — рече Джимо.

— А как ще успееш да направиш това? — помъчи се да се усмихне кучето.

— Ще те храня и ще те гледам, докато оздравееш! — каза му Джимо.

— Да! Нямаш си друга работа! — не повярва кучето. — Ще седнеш сега да се занимаваш с един стар пес като мене, дето нито може с нещо да ти се отблагодари, нито знае как да стори това!

Джимо, разбира се, не беше забравил, че си има много важна работа, но можеше ли с възпитанието, което леля Маша му беше дала, и с доброто, дарено му от природата сърце, да изостави изпадналия в беда! Освен това още не беше решил как точно ще се домъкне до София… И си помисли, че докато реши този голям въпрос, нищо не му пречи да помогне на пострадалия…

Разправи му кой е и откъде е, каква тежка работа му предстои и защо може да си позволи да му помогне.

— Джимка, нали така се казваше? — изпъшка старото куче.

— Да! — отвърна му Джимо.

— И паметта ми е отслабнала! — въздъхна старецът и продължи. — Щом така си верен на близките и приятелите си, вярвам ти, че си готов да ми помогнеш, но пак не ми се иска да ти губя времето… От друга страна пък, хубаво стана, че попадна при мене — аз много съм скитал и мога да те заведа до София! Но съм много слаб…

— Не мисли за това! — рече му Джимо. — Това ще се оправи, казах ти! Ти само ми речи как се казваш, за да знам как да те наричам!

— Аз дори и име нямам! — усмихна се от ъгъла си кучето.

— Но това е невъзможно! — рече Джимо. — Нали всичко живо под слънцето си има име!

— А аз нямам… Никога ничий не съм бил и никой не ми е измислял име… „Този пес“ ме наричаха хората, а кучетата някак

другояче ми викаха, но съм забравил как беше… Помня само, че и то не звучеше особено добре!

— Вярно е, че „този пес“ не е удобно да ти казвам — замисли се Джимката. — Искаш ли — каза му — да те наричам Спас? Аз ще те спасявам, а ти ще бъдеш спасяваният. Какво по-нормално от това да ти казвам Спас? Или дядо Спас?

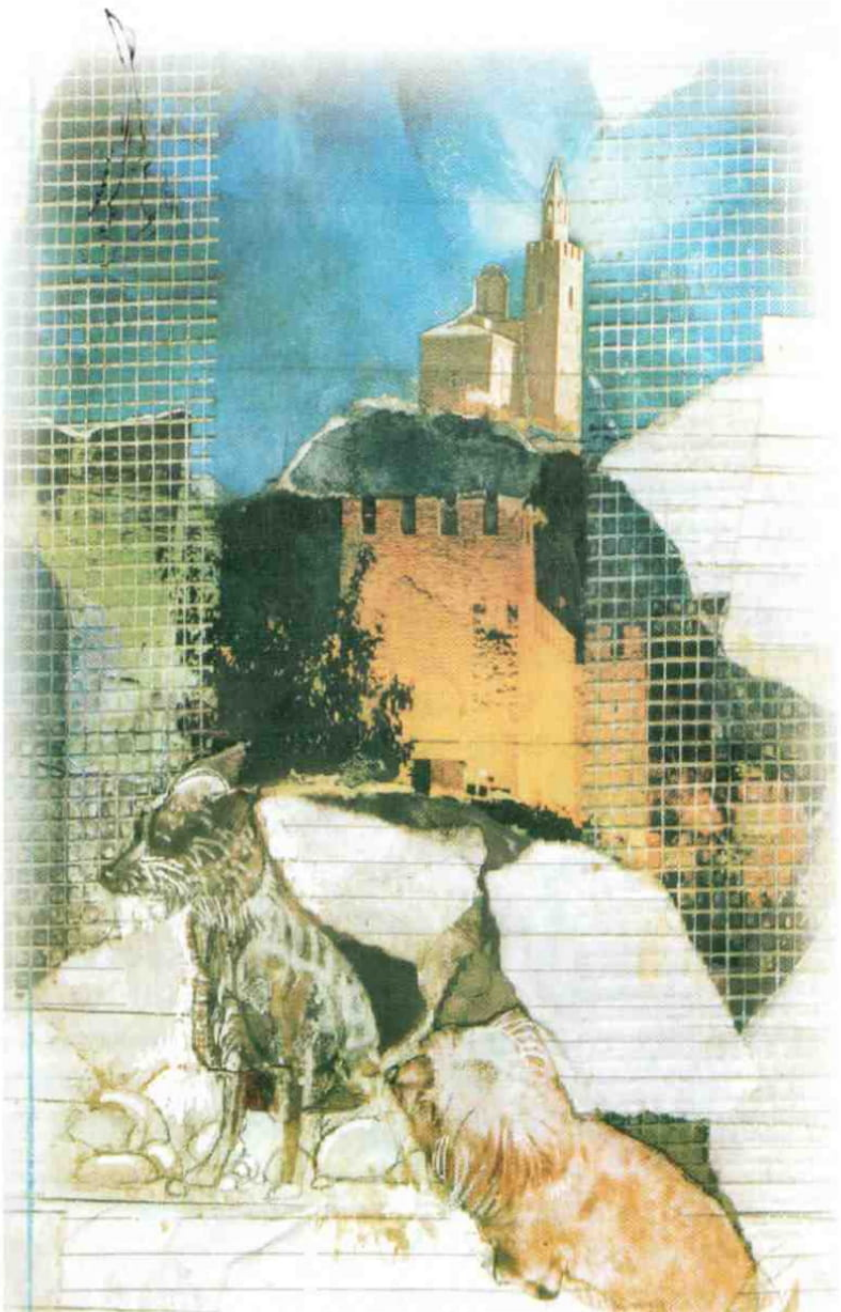

Искаш ли... да те наричам Спас? Или дядо Спас?

— Дядо Спас е по-хубаво! — рече доволен болният.

— А сега да спим! — обърна се с лице към стената Джимката. — Че утре много рано трябва да ставам!

— Ще те събудя, не се безпокой… Аз и без това много рядко заспивам! — каза му дядо Спас и се занамества с пъшкане върху черджето, което беше домъкнал в хралупата.

Джимката не можа да заспи веднага, както му се искаше да стане. Хиляди неща преминаха през главата му и всичките завършваха с въпроса дали стори добре, като обеща на дядо Спас да му помага, докато стъпи на краката си? „Трите Дани се пребиват да ме търсят, а аз тук се занимавам с някакъв си дядо Спас… Постъпвам ли правилно? Леля Маша се скъсва от притеснение заради него, а той… Не трябва ли, независимо от това, че не знае пътя, веднага да тръгне за София? Знае, че чичо Иван си е зарязал книгата (когато е неспокоен — не може да работи), а Джимката… Леля Маша пък… Не! Трябва по-скоро да намери трите Дани, ако ще тая София да е на хиляда километра от Велико Търново, както му каза, че се нарича този приказен град дядо Спас!“ Но… беше убеден, че всички, за които си помисли, ще одобрят постъпката му, ако знаеха за какво се касае. Заспа с чиста съвест и без никакви угризения.

Беше топличко и закътано в корените на върбата. Но сънят му не беше спокоен… Дебелата дама за нещо се разрева… Котаракът скочи на лицето на единия от милиционерите… Жените, чиито комини чистеха с коминочистача, не хвърляха на улицата стотинки, а камъни! Той побягна. Знаеше, че някъде го очакват, с все сили бягаше, а всъщност бягаха покрай него къщите и той си оставаше на място. Сипеше се от широко разтворените прозорци град от камъни…

— Джимо, ставай!

Протегна се и се прилепи плътно до затоплената стена на дупката.

— Ставай, Джимка! Трябваше за нещо рано да станеш!

Толкова му се спи! Струва му се, че току-що е затворил очите си!

— Каза ми да те събудя раничко! — побутна го по гърбето Спас.

Помръдна се и седна. Нахлуваше отвън развиделяването, в тясната дупка просветля, по-добре можеше да разгледа бедната, чак мизерна обстановка. Голите стени, сухите коренища, навятите по пода жълто-кафяви листа, скъсаното чердже и болния дядо Спас…

Припомни си снощната вечер — как търсеше къде да преспи, как се вмъкна тук, какво си говориха със стареца… Видя му се сега още по-страшен старецът! Не болестта му беше страшна, а безумният му поглед — измъчен, отчаян и гладен!

— Не видях вчера бездомни кучета — рече Джимката. — Навсякъде, където съм бил, ги има, а в този град не ги видях!

— Преместиха се в новите квартали — каза бавно Спас. — Изгониха ги от стария град, а и там, да ти кажа, са по-добре — още не е благоустроено и по̀ се намира за ядене… А аз не успях да…

Задъха се старецът.

— Дядо Спасе, към обяд ще се върна! — каза Джимката и излезе.

Пътем се огледа в замръзналите локви, поразтърси се, за да оправи малко разрошеното си руно, и препусна през моста…

Градът още спеше.

Приседна до чешмата. Водата сладко пееше. Студът пощипваше нослето му. Пристъпваше от крак на крак, за да не измръзнат лапките му. Пред магазинчето отсреща спря камион. Стовариха касите с млякото и хляба, замина камионът.

Ако си беше в София сега, от големия екран на прозореца щеше да види същото… А какво ли е станало с Джина? Толкова беше наплашена, че не се реши да избяга! Но обеща да не краде вече кучета…

— Колега, здрасти!

Така се беше замислил, че не усети стъпките на момъка с цилиндъра.

— Да ти призная, не се надявах да те намеря тук, но както виждам…

Джимо подскочи и радостно залая.

— Да тръгваме, казваш! — усмихна се момъкът. Премести въжето на другото си рамо и извика: — Коминочистачът, ей! Коминочистачът!

Заразтваряха се прозорците, румени личица на деца изгряха по тях, дъжд от монети се посипа на калдъръма, помахаха им с ръка отнякъде, да се качат, за да почистят и техния комин…

КРАДЕЦ

На обяд изяде само кюфтетата, защото нямаше как да ги носи, а хляба притика под себе си. Момъкът не забеляза това. Когато тръгна и се изгуби по стръмните стъпала, Джимо захапа филиите и се понесе към хралупата под върбата.

Дядо Спас го чакаше на входа.

— Скоро да се прибираш вътре! — скара му се Джимката. — Малко ти е простудата, която имаш, че и още искаш да събереш!

Старецът послушно се прибра и залегна с големите си лапи хляба. Повтаряше: „Аз сега не бива да ям много, защото отдавна не съм ял!“, но изяде почти всичкия хляб. Остави само една филия и я зарина в шумата.

— Изяж и нея! — рече му Джимката. — Аз утре пак ще ти донеса!

— Като донесеш, тогава ще я изядем… А ти никак не хапна! — сети се изведнъж старецът, че Джимо само го гледаше, докато яде.

— Ядох аз, ядох! И ти не мисли за мене… а гледай по-бързо да се оправиш!

— По-добре съм сега! — изпъна се на черджето дядо Спас. — Нямаш си на представа колко добре се чувствам сега!

Джимката се усмихна и легна на мястото си. Беше му вече ясно, че стареца не болестта го е свалила толкова, колкото безнадеждната му самота, липсата на желание да живее, гладът, който сам си беше наложил, за да се освободи най-сетне от безполезния си и безсмислен, както му се струваше, живот. И му бяха достатъчни нечие присъствие и грижа нечия, за да живее, да се освежи, да си спомни, че животът и когато е непосилен, пак е прекрасен и си струва да се живее… Това, последното, старецът сам го каза. Каза още:

— Джимка, живях богато, тоест винаги бедно съм живял, но беше животът ми богат на приятелства. Спомените ми за тях ме правят щастлив, радвам се, че им останах верен, безмерно скърбя, че приятелите ми ме изоставиха!

— Значи не са били истински приятели!

— Бяха, Джимка, бяха… Но измряха и… ето ме — останах сам! Късно е за нови приятелства и живея сега само със спомените си…

— Никога не е късно да подириш приятели! — рече му Джимката и му разправи за Сивоокия и Мъничето, за леля Маша и трите Дани, за коминочистача, с когото сутрин, когато той не е на лекции, работят. Дядо Спас много се удиви на това, че Джимо е от някакви далечни земи, а така добре владее езика!

— Всичко дължа на леля Маша! — обясни му Джимката. — Тя с чичо Миша не е говорила толкова, колкото с мене! — почти гордо отбеляза той. — Тя за това, което прави, ми разказва, за онова, което някога е правила, за това, което си мисли, и даже за онова, за което мисли, че трябва да помисли!

— Значи е хубав човек тази твоя леля Маша! — усмихна се старецът.

— Какво говориш ти! — рече му Джимката. — Тя е най-хубавият човек на земята и са хубави колкото нея само трите Дани! Е, и леля Малина… А, разбира се… и чичо Иван, който е писател и пише книга за деца! Но с нея сега…

Дядо Спас не запита за какво е книгата и какво става с нея, защото по-интересно му беше да слуша за трите Дани. Кога какво са направили, кога какво са казали… И всичко, което разказваше за трите Дани, му се струваше смешно и добро. „А никога ли — запита веднъж — те не са направили нещо лошо?“ Джимо се замисли. Беше решил да скрива лошите работи, но като си спомняше сега за трите Дани, и лошите им неща му се струваха хубави, затова каза: „Дана обича да си поспива, кака Радка получи веднъж петица по естествознание, а Цветка си изгуби пантофките за балета… А тогава вкъщи бяха останали без стотинка и се наложи леля Малина да ходи да иска на бабата с цигулката пари, за да й купи нови! Чичо Иван побесня, задето са си позволили да правят заеми!“. Но на дядо Спас и тези неща му харесаха: „Правилно е — рече — малките деца да си поспиват, кой е казал, че учениците трябва да получават само шестици, защо Цветка да не си изгуби пантофките и какво лошо има в това, понякога да свършат парите вкъщи и да отиде човек да потърси от приятелите си…“. Оправда дори и чичо Иван, като каза за него, че било добре, дето се е разсърдил. Мъжете трябва да бъдат такива — сами да се оправят във всяка възникнала ситуация!

Когато му разказваше за Сивоокия, Джимката изведнъж откри колко много старецът прилича на него. И още му омиля, и още се привърза към него…

Затова сутрин така тичаше при чешмичката и на обяд толкова бързаше да се върне в хралупата. Дядо Спас се съвземаше, наливаше се още изпосталялото му тяло със сила, решаваше се вече да говори, че скоро ще може да го поведе към София. Отдавна беше ходил там с едни подивели кучета, но още помнеше пътя. Казваше, че трябва все покрай Балкана да вървят, като стигнат една река Искър, да преминат планината и оттам вече щели да видят София…

Излизаше от приказката на стареца, че от това, да стигнат до София, по-лесно няма. Джимката правеше всичко, което е по силите му, да приближи този миг — ставаше още по тъмно, от тъмно чакаше момъка с фрака, носеше четката, научи се да поднася цилиндъра му за монетите, които им даваха, след като свършат работа…

Но една сутрин коминочистачът дойде без работното си облекло, без въжето и без четката — едва го позна в шлифера му и с нависналия над челото му каскет.

Беше навалял сняг — ситен и пръхкав.

— Свърши, колега, нашият сезон! — каза му момъкът. — Сам виждаш снега и трябва да ти е ясно, че по снега е невъзможно да се катеря по покривите! Мъчно ми е да се разделим, но няма как другояче да стане, повярвай ми! Живея на квартира, хазаите ми са от еснафи по̀ еснафи — невъзможно е да ги склоня да те пуснат в къщата им! Но… ще направим друго — ти пак ще идваш при чешмата, а когато аз имам пари, ще наминавам да поделяме обедите… И да ти кажа — прехвърлиха лекциите ми сутрин и сега трябва да отивам! Минах само да ти обясня кое как е… Ти не ми се сърди… Пак можеш да разчиташ на мене, но чак напролет, като се стопи снегът…

Наведе се, разроши рошавата му козина, изправи се и без да се обръща, забързано изчезна по улицата.

Дядо Спас беше му заръчал да намине към новите квартали, за да подири някакъв негов приятел, когото наричали Немия. „Дано да го откриеш! — каза. — Заедно се влачихме подир онези подивели кучета. Доведи ми го, да си припомним двамата откъде точно минаваше пътят за към София!“

В новите квартали като че ли беше паднала бомба — никакво куче не се виждаше! Намина към училището, където глезени деца хвърляха в междучасията закуските си по земята. Не видя никого, когото да запита кой е Немия и къде може да го намери. Обиколи сетне сметището. И там не намери никого. Върна се при контейнерите зад супера. Видя да притичва през градинката, озъртайки се, старо и проскубано куче. Догони го и бягайки успоредно с него, каза:

— Търся Немия!

— Аз съм Немия! — отговори след мълчание и с подчертано нежелание да разговаря кучето.

— Безименния заръча да те заведа при него!

— А! Жив ли е той още? — като да се изненада Немия.

— Жив е!

— Кажи му, че ще намина някой ден, но няма да е днеска…

— Той каза сега да те заведа!

— Не разбираш ли ти, че днес има хайка! — рече Немия и пъргаво свърна към тъмнеещата се недалеч от квартала горичка.

Джимо остана сам на голата, незастроена още поляна.

Трябваше да потърси нещо за ядене. Без да разбира какво точно се крие зад думата „хайка“, съзнаваше, че това място е опасно — изчезнали бяха всички кучета. Немия избяга, сякаш някой го гонеше!

Спусна се към града. През тунела на железопътната линия, който минаваше под Света гора, се измъкна в стария град. Краката му сами го отведоха до чешмичката с пеещия чучур. Пийна на гладно малко водица и се отправи към Втора гимназия. Беше загубил сметка за дните, но изглежда беше неделя, защото дворът на училището беше празен и тих. Никаква глъчка не се чуваше по притъмняващите вече коридори. Късият зимен ден преваляше, а той нищо още не беше намерил за ядене! Сутринта мина сметищната кола и изпразни кофите! Откъде да намери, макар и коричка някаква? Или някакъв оглозган кокал! Дядо Спас се е изпренадявал вече, а той…

Обикаляше тичешком късите стръмни улички. Измръзналите му от мокрия сняг лапки трепереха. Седна близо до гишето, където продаваха хляб, кифли и козунаци. Дишаше учестено, дразнеше ноздрите му миризмата на току-що изпечено тесто, гледаше в земята, за да не забележат гладния му поглед минувачите. Някой отчупи края на кифлата си, дето е без мармалад, и му я подхвърли. Изяде я, без

дори да усети. И се възневидя! Него го чакат, надяват му се, има дълг към дядо Спас, а Джимката се оказа един гладник, един непрокопсаник, едно безотговорно и неприятно във всяко отношение кученце!

Детето, което пресече улицата, остави франзелата си на ниския парапет и се наведе да завърже връзката на едната си обувка…

През потока от коли, сред писъка на спирачки се намери на другия тротоар. Захапа дългото ароматно хлебче и побягна с него по стръмнината.

— Крадец!

— Дръжте крадеца!

— Хванете го!

Опитаха се да пресекат пътя му, но той ги излъга, успя да се провре, да кривне в следващата пряка, да се спусне до реката… Тръгна по брега, където нямаше никакви хора. Беше заобиколно, но по-спокойно. Дължината на хлебчето му пречеше да се провира през храсталаците, но той не забелязваше това. Вървеше и вървеше, съвсем без мисъл останал, мокър, уморен, устремен в трудните пътеки покрай черната бърза вода на Янтра.

Чу лая на дядо Спас отдалече… Със сетни сили побягна към върбата…

На пътя горе бучеше някаква кола с фургон.

Няколко души, разпънали голяма мрежа, приближаваха към хралупата. Дядо Спас беше излязъл отвън, лаеше с още болния си, дрезгав глас:

— Бягай, Джимка! Бягай далече оттук! Не приближавай!

Зазъби се сетне на хората, които вече хвърляха мрежата върху му. Пак залая за него:

— А пътя за София ще намериш! Все към залеза и все до планината! Бягай, Джимка…

Омотаха го в мрежата си хората, понесоха го, с все мрежа го хвърлиха във фургона. Зарезиха вратата, напъхаха се в кабината и колата потегли.

Омотаха го в мрежата си хората...

Пусна хлебчето, освободи се от кълпинака, в който беше нагазил, догони камиона и вече не изостана от него. По околовръстния път избиколиха града, отминаха сметището, спуснаха се в равното, където едно място колкото малка квартална градинка беше оградено с висока, поне два метра, оградна мрежа, зад която се давеха много изловени през деня кучета. Долепиха фургона до отвора в оградата и дръпнаха резетата. Новодокараните наскачаха в ограденото.

— Бягай, Джимка! — чу отново лая на дядо Спас Джимката. — Махай се оттука и не се обръщай! Моля те… Не мисли за мене… бягай!

Откъде взе сили да изкачи хълма?

Превали го…

Затрещяха изстрелите. Бяха не като в тайгата приглушени, а деряха въздуха, от упор сякаш разстрелваха тишината — ечаха силни и ужасяващи!

БОЛЕН ДО СМЪРТ

Отдавна беше напуснал хълма, а още трепереха и премръзналото му тяло, и опустошената му душа! Що за жестокост? Кому е притрябвала? Каква е вината на убитите кучета за това, че са безстопанствени? На тях толкова малко им трябва и с толкова малко се задоволяват… Бездомният дядо Спас беше готов да умре — трябваше само да го оставят спокойно да си умре…

„Разнасят болести!“ — казват хората за кучетата. Повече болести ли разнасят от мишките, от лисиците, от хлебарките, от гарваните, които се хранят с леш? Изтребете всички, щом смятате това за по-лесно, отколкото да се научите да лекувате болестите… А какво ви пречи, като вече сте ги затворили, да изолирате болните и да позволите на здравите да живеят! Може би и полза някаква принасят кучетата… Сигурно! За какво иначе ще съществуват! Щом съществуват вълкът, хлебарката, мечката, бялата пеперуда, синигерът и чичопеят (кой може всичко да изреди!) — те съществуват, защото са необходими на майчицата природа!

Цветка и леля Малина един път си говориха за тези неща.

— Мамо, класната днес каза, че вълците са полезен дивеч и е дивак онзи, който смята, че трябва да се изтребват! — рече Цвета, като се върна от училище.

— Само това ли ви каза класната? — запита леля Малина.

— Каза ни също така, че вълците са санитари на природата. Изяждат само болните, слабите, негодните да живеят животни и по този начин предпазват здравите и силните от зарази.

— Правилно ви е казала…

— Но в такъв случай излиза, че вълците са полезни!

— Така е! — усмихна се леля Малина и вдигна поглед от речника си. — В природата съществува хармония. Всичко, което живее и расте на земята — живее и расте, защото това е нужно на природата! Доказано е, че изчезването на един вид само води до изчезването на друг, от него на трети и… с една дума — не можем да си представим какви последици може да има това! Ето защо е необходимо природата

да се съхранява такава, каквато е… Всяко посегателство върху природата е опасно — това е искала да каже класната ви!

Цветка вечерта каза на Дана и кака Радка, че дядо Цани, когато вземе пушката си и поведе кучето към гората, се превръща в дивак. Дана се разплака от обида. А кака Радка, като разбра за какво става дума, рече на Цвета, че дядо им също е санитар на природата, защото най-многото, което може да направи с пушката си, е да убие някой болен, глупав или изгонен от глутницата вълк!

Джимо не разбра тогава как тъй и дядото, и вълкът могат да бъдат санитари, това и сега не му е съвсем ясно, но е сигурен, че хората днес извършиха нещо немного добро… Да затвориш някого и да стреляш в него! Това не може да бъде никаква санитарна дейност, а си е същинско убийство!

Не можеше да не мисли за това и единственото, което можеше да отклони мисълта му от случилото се, бяха трите Дани. Те го търсят — той е сигурен в това! Той ги търси — и те са сигурни, че е така! А не могат да се намерят…

Леля Малина и леля Маша всяка сутрин се чуват:

— Няма го! — казва леля Малина.

— Ще се намери! — казва й леля Маша.

Чичо Миша всяка вечер изчаква колите да се приберат в гаража и всички шофьори разпитва дали някъде по пътищата не са срещнали Джимката. „Не сме!“ — отвръщат му. „Ако го срещнете…“ — казва им той. „Знаем — казват му, — направо тук го водим!“

Чичо Иван още си мисли, че той е виновен за изгубването на Джимката. И звънне ли телефонът — пръв бяга да вдигне слушалката. Вече рядко звънят, за да им кажат, че някъде някакво кученце се е намерило, но то не отговаряло на никакво име — забравило си било името. Шегаджии се занасяха с него и той ги пращаше по дяволите… Повече го търсят от редакцията, за да питат кога ще предаде ръкописа. Той многословно обяснява, че много работи, че сам бърза да го предаде, молеше ги още с мъничко да отложат срока… От редакцията се съгласяваха и той бягаше към бюрото. Но седнеше ли зад него, вторачваше се в одеялцето на Джимката и така си оставаше, заслушан дали откъм хола няма да звънне телефонът, дали Джимката няма да задраска по вратата…

Класовете на Цветка и кака Радка се отказаха от търсенето. Само най-близките приятели на двете, след като си научеха уроците, идваха в градинката с паметника, за да умуват какво още може да се направи. Повториха и потретиха обявата във вестника, но това не даде резултат. Тогава решиха да дават дежурства — мислеха си, че Джимката ще търси градинката, от която се е изгубил, и тук първо ще трябва да се появи. Дежуреха по две — едната чака на пейката, а другата обикаля съседните улици. После се сменяха.

Дана съвсем заряза английския. Или го учеше, но тъй, че нищо да не влезе в главата й. Тя, за разлика от всички, смяташе и беше убедена в това, че Джимката ще се върне сам. И вече цялата се беше превърнала в едно очакване. И в един въпрос: „Кога?“. Вечер ограждаше с кръгче в календара изминалия ден и си казваше: „Утре!“. Два месеца вече беше оградила, а това „утре“ не идваше и не идваше!

Джимката се довлече до автогарата…

Премръзнал, болен и гладен обиколи паркираните автобуси. Още не беше се разсъмнало, но двигателите на някои от тях вече работеха. Значи скоро щяха да потеглят! Реши да се качи в някой и да тръгне, накъдето и да е — само по-далече от този град, само да тръгне нанякъде и нищо повече да не го отклони от пътя към трите Дани. Стремежът му беше да се добере до някоя гара и оттам с влак да се прибере в София. Мислеше си, че всички влакове пътуват за София!

Дойде шофьорът на автобуса, до чийто ауспух беше спрял да се посгрее и отвори вратите.

Не беше забравил, че няма право да се качва, но се престраши и като изчака шофьорът да седне зад волана, хопна се и се свря под една от задните седалки. Качиха се малко хора. Автобусът потегли.

Уютно му се видя под седалката до парното. Носеха се наоколо миризми, които страшно му напомняха за чичо Миша, успокои се, притисна се към подскачащия под и затвори очи…

Запита го дядо Спас защо не тръгна покрай планината за към София… „Болен съм, много съм болен!“ — отвърна му Джимката. „Но ти дори не знаеш накъде отива този автобус!“ — рече му дядо Спас. „Към Дана отива, към Дана!“ — каза му убедено Джимката и умората от преживяното през вчерашния ден го надви. Заспа и в съня си виждаше как Дана протяга ръчичките си към него, протяга ги, а не може да го стигне…

Спа непробудно през целия път. Събуди го шумът от отварянето на вратите.

Хората заслизаха. Жената, която последна се измъкна с чантата си между опразнените седалки, каза на шофьора:

— Някой си е забравил кучето! Ваше ли е това куче?

Джимката се совна през краката й. Скочи на мокрия асфалт и побягна. Шофьорът обаче го видя и търти подире му. Викаше му да отиде при него, молеше го, разправяше му, че отдавна го търсят, че целият гараж го търси, че няма нищо да му се случи, ако отиде при него… Джимо се мъчеше да повярва, че този човек не е като вчерашните, че не му мисли лошото, думата „гараж“ му напомняше нещо много познато, но не се реши да отиде при него. Обърна се и побягна по разтопения сняг на улицата…

ЗА МАЛКО БАВАЧКА

Късно вечерта леля Маша позвъни на леля Малина. Каза й зарадвано:

— Жив е!

— Намерихте ли го? — свали очилата си леля Малина.

Чичо Иван и трите Дани се притиснаха към слушалката.

— Да… Тоест — не! Видял го е един от колегите на Мишо. Джимо избягал от него… Видял го в едно градче — Бяла. Всички шофьори там са предупредени и… скоро вече ще намерим Джимката…

Леля Малина сложи слушалката на телефона, отпусна се на стола и каза:

— Жив е!

— Голяма новина! — каза й Дана. — Като че ли аз не зная, че Джимката е жив!

— Но не знаехме дали нещо не му се е случило! — рече Цвета. — А сега знаем!

— Много знаете! Много знаете и дето само не знаете къде е той сега! — обърна гръб на всички Дана и отиде в детската, за да огради с кръгче и този изминал, според нея — нахалост, ден.

Тя не знаеше, пък и нямаше откъде да знае, че именно този ден беше щастливият, който приближи срещата им. А за това, че тя не се състоя тогава, беше виновен единствено Джимката…

От малката автогара на мъничкото градче той избяга от шофьора, защото не намери сили да му се довери. След нелепата смърт на дядо Спас беше изгубил доверие в хората — все издалече преминаваше покрай тях…

Скиташе из улиците, стремейки се да се измъкне някъде на простор, да бъде сам, да си отдъхне от това лудо препускане, да помисли как оттук нататък ще пътува към трите Дани…

На поляна в края на градчето беше разположил купола и фургоните си цирк. Или част от цирк, защото палатката му беше малка, а фургоните само три. Изглежда, се задаваха някакви празници и той

беше дошъл да ги направи по-весели. Деца имаше много — тълпяха се пред касата, купуваха си билети и като захвърляха недоядените си закуски, влизаха през отметнатото платнище на шатрата.

Джимката успя добре да закуси. Но изглежда не биваше да яде толкова, защото отново го втресе, прилоша му, едва можа да се махне от входа на цирка и да се довлече под стълбището на един от фургоните…

Смътно си спомняше, че някой внимателно го измъкна оттам, че го внесе на топло, че го разтриха с някакъв спирт, който ужасно вонеше… Оставяше се да правят с него каквото искат, защото нямаше сили да се съпротивлява. От разговорите, които се водеха, разбра, че е попаднал във фургона на дресьора на трупата на кучетата.

— Болен е… Много е болен! — каза дресьорът.

— Повиках ветеринарния! — обади се някаква жена.

Гласовете идваха при него сякаш много отдалече, ушите му шумяха и бучаха, едва долавяше думите, трудно проумяваше смисъла им…

— Каза, че тръгва веднага! — рече жената.

Завиха го, преместиха го по-близо до печката. Жегата го душеше, задъха се, помъчи се да залае, но от пламналото му гърло никакъв звук не излезе.

Някой почука на вратата на фургона.

— Идвам! — викна му дресьорът.

С мъка отвори очите си.

Мъжът облече елечето си, взе от полицата камшичето, тръгна към вратата.

— Успех! — усмихна му се жената.

— И на вас! — рече дресьорът и излезе.

Отмаля и отново почувства, че пада в някаква пропаст без дъно! Като ония е, дето гледаха на Кавказ — светла е, бистра е, на дъното й забързан поток блести… Джимката пада, пада, като перушинка се люлее над синьо-черната бездна, иска му се да вика, а глас — няма! Къде се дяна веселият му лай? Или няма кой да чуе лая му и той тук вече ще се люлее до края на живота си! Водата далече долу постоянно мени цветовете си — синя е, черна е, червена е, златна е… Небето е бяло, опалено от слънцето и толкова далечно, че не може да се разбере небе ли е, или купол на цирк…

Вратата се отвори с трясък и във фургона влезе ветеринарният. Позна го по чантата, по тънките рамки на очилата, по бялата, като захлупила го пряспа престилка.

— Де го моят пациент? — попита той и навлече ръкавиците.

— В количката е! До печката! — отговори жената.

— Да се махне оттам! Веднага! Дайте го до прозореца! — нареди ветеринарният.

Чак сега можа да огледа жената. Малка е, нежна е, като през сълзи му се усмихва… Или това са неговите сълзи? Толкова е безпомощен и така му е мъчно, че се разболя тъкмо когато се беше запътил към трите Дани, че трябва да умре, без да е стигнал до тях, без да ги види и да им каже колко много ги обича, без те да го видят и да повярват завинаги в безпределната му преданост… Трябва да стигне до тях! Още веднъж да го погали винаги замислената усмивка на леля Малина, чичо Иван да го вземе на острите си колене, леля Маша и чичо Миша да му дойдат на гости и той да обещае на леля Маша, че никога вече подир никакви крадливи и страхливи Джини няма да тръгва, за да не ги изгуби пак… Да й покаже, че е разбрал колко е страшно да нямаш близки и приятели, да й разкаже за дядо Спас и за момъка с цилиндъра, за самотата, която е преживял и която го е измъчила до смърт…

— Простудил се е! — каза жената.

— А какво му е?

— Не знам… Той сам си знае…

— Толкова е безпомощен! — почти изплака жената.

— Дано само да е добър да изтърпи лечението ми! — каза ветеринарният и заби иглата в крачето му.

Всичко ще изтърпи! И няма да умре! Няма! Защото трябва да живее! Трябва! Път го чака… Път към трите Дани…

— На обяд пак ще дойда! И довечера пак! Цяла седмица по три пъти на ден трябва да идвам! — рече ветеринарният и заприбира чантата си.

— Много сте добър, докторе! — усмихна се жената…

— Моята добрина в случай като нашия нищо не струва! Важното е той да ни бъде добричък…

Ще бъде Джимката добричък, повече от добър ще бъде! Дръжте се, докторе, идвайте… Джимката е решил да оздравее! Той вече спи…

А има ли по-силно лекарство от съня? Вашата инжекция пропъди бездната, над която се люлееше, сънят му сега е сън без сънища — лек и оздравителен!

На обяд дори не усети инжекцията.

Събуди се чак вечерта.

В края на седмицата можеше вече да ходи от коритцето, в което спеше край печката, до вратата.

Но ветеринарният продължи да идва. Влизаше, сядаше на табуретката до масичката и казваше, видимо доволен:

— Е, нашият пациент вече е добре! Завърна се от оня свят и сега не може да се нарадва на този!

— Докторе, можем ли вече да се обадим! — запитваше дресьорът.

— Не! В никакъв случай! Рано му е още да напуска фургона! — вдигаше превързания си пръст докторът. — Аз ще ви кажа кога ще се обадите!

Разтваряха шаха и до късно се заседяваха над него.

Жената на дресьора, момченцето Богдан и Джимката гледаха телевизия.

Вечерите минаваха бавно, а дните се точеха безкрайни и еднообразни. Събуждаше се и заставаше до вратата.

— Там духа! — казваше му жената. — Иди при Богдан!

Послушно отиваше при детето. То още не можеше да ходи. Седеше на одеялцето и си играеше с пръснатите по пода играчки. Но се опитваше вече да пълзи и току се засилваше към някой от ъглите на фургона, където винаги беше студено.

— Върни го оттам! — казваше жената.

Джимката захапваше чорапогащника на Богдан и го връщаше при играчките.

За да са сигурни дресьорът и жена му, че когато излизат, Джимката няма да стои до вратата и да избяга, ако някой я отвори, казваха му:

— Пази Богдан!

И бяха спокойни, че нищо няма да се случи ни на Богдан, ни на Джимката. И двамата бяха забелязали, че кученцето има силно развито чувство за дълг. И го превърнаха в бавачка на Богдан. А детето беше пъргаво, все нанякъде искаше да отиде. Джимката постоянно трябваше

да го завръща, да му се радва, ако е послушно, да го налайва, ако вземе да се заседява по ъглите на фургона…

И бяха спокойни,
че нищо няма да се случи ни на Богдан,
на ни Джимката...

Докторът идваше, мереше му температурата, дълго оглеждаше езика му и на въпроса дали не е дошло време да се обади, отговаряше: „Не! В никакъв случай! Аз ще ви кажа кога да се обадите!“. Но му разреши да го вземе на репетиция, като направи уговорката, че това може да стане само ако манежът е добре отоплен…

Първия път на Джимката му беше интересно. Кучетата изпълняваха номерата си превъзходно. Скачаха през обръчи, люлееха се на люлките, тикаха детската количка на Богдан, прескачаха се едно друго и всичките ходеха на двата си крака не по-зле от него самия. Но когато дресьорът го покани и той да се включи в играта на трупата, всичко това му се видя малко и незначително. И започна сам да си измисля номера… Опита да направи две салта във въздуха и успя. Улови едно от кучетата в прегръдките си и го накара да танцуват под такта на музиката. При поклона, който правеха накрая, реши, че няма да е зле да ръкопляскат, и започна да удря лапите си една в друга… На цялата трупа й беше весело с него и вече не дресьора гледаха какво иска от тях, а какво Джимката ще направи, за да го опитат и те…

— Голям разбойник! — викаше дресьорът. — Страшен разбойник! Да го имам в трупата си, и сам ще правя световни турнета.

— Ами имайте го! — радваше се заедно с него директорът на цирка. — Ето ви го — работете с него!

— Нямам право! Не е мой! Той не е наш! — казваше му дресьорът и сянка на тъга лягаше в очите му.

— А чий е? — питаше директорът.

— Там е лошото я! Че знам чий е! Ако не знаех — лесна работа… А аз знам!

— Забравете, че знаете!

— Така с животните не може да се постъпва! — казваше дресьорът. — Разберат ли веднъж, че ги лъжете, и те ще престанат да ви вярват!

— Опитайте да го купите тогава! Готов съм да платя колкото ви поискат!

— Това мога да опитам! — съгласи се дресьорът. — Но едва ли ще излезе нещо! Няма да ни го продадат, сигурен съм!

Щом чу думата „продажба“, Джимката слезе от манежа и се прибра във фургона.

Допълзя при него Богдан, но той не рачи да си играят, дръпна се и легна в коритото.

Жената опита да му говори нещо. Извърна глава към стената и така си остана.

Прибра се дресьорът.

— Случило ли се е нещо? — запита го жената. — Особен е — нито иска да играе, нито да ме слуша, като му говоря!

— Този грубиян, директорът, наприказва куп глупости! Че и мене подведе да говоря глупости…

— Какво сте направили вие? Кажи ми, какво сте му направили?

Влезе докторът и удари една в друга ръкавиците си. — Караме ли се? Караме се, а? Това е добре за семейството! А моят пациент как се чувства?

Дойде до коритцето, взря се в очите му, опита да отвори устата му, но Джимката леко го захапа по ръката и не му позволи.

— Еее, щом искаме да хапем — можем вече, значи, да се обадим на трите Дани! — рече ветеринарният и седна до масичката.

— Можем, значи? — запита дресьорът.

— Даже трябва! — побутна към него телефона ветеринарят.

Дресьорът дойде до Джимката, погледна опакото на ордена, върна се при телефона и набра номера.

— Ало… Търся трите Дани…

— Най-малката Дана е на телефона! — отговориха му.

Джимката плахо се измъкна от коритцето и отиде при масичката.

— Обаждам се във връзка…

— Слушам ви! По телефона трябва да се говори кратко и ясно! — прекъснаха го отсреща.

— Искате ли да чуете… Не се сещам за името му… Нали всъщност вие търсехте чрез телевизията едно малко…

— Джимка… Джимката! — радостно завика Дана.

Джимката беше скочил вече на коленете на дресьора и лаеше ли, лаеше в мембраната: „Намерих се! Намерих трите Дани! Намерихме се!“.

ВЕЧЕРТА НА БЪДНИ ВЕЧЕР

Трите Дани подготвиха празника, защото леля Малина трябваше да бъде през последните дни в библиотеката, а чичо Иван, освен че не го биваше в тези неща, каза, че не е способен на нищо… През двата месеца, откакто Джимката се изгуби, книгата му не беше напреднала нито ред, а и май си беше създал и някакви неприятности в службата. Изобщо разсеян, през това време той надмина себе си — подписа за печат една книга, която трябваше да излезе следващата година, забави друга, която отдавна чакаха в печатницата, отиде на редакторски съвет във вторник, когато такъв нямаха, а в петък сутринта, когато се състояха съветите им, забрави да отиде. Мъмра го главният редактор, а директорът на издателството го скастри доста остро.

Чичо Иван не можеше, разбира се, да обясни, че разсеяността му може да се дължи на изгубването на някакво си кученце, затова помоли да му дадат неплатен отпуск. Разрешиха му го. Това се случи вчера. Прибра се потиснат и мрачен. Още като отвори входната врата и започна да мърмори, че обувките не са подредени в шкафчето, че няма къде да остави своите, че къщата се е превърнала в ад и дори в нещо по-лошо, което и той не знае какво е…

Дана го изчака да се намърмори. Изчака го да намери място на обувките си, да влезе в кухнята и да остави чантата си на малкото диванче. Тогава го запита с какви цифри се избира Велико Търново. Без нищо да съобрази, той отвори указателя и каза какъв е кодът.

Дана го набра, набра сетне номера на леля Маша и когато отсреща вдигнаха слушалката, запита:

— Ало, леля Маша ли е на телефона?

— Дани, здравей! — каза леля Маша. — Съжалявам, но засега нямам никакви новини…

— Затова пък аз имам! — рече делово Дана. — Слушай ме и не ме прекъсвай, защото мама казва, че по телефона се говори кратко и ясно. Джимо се намери. Трябва да си го вземем от град Бяла. Гледах на картата — той не е далече от вас. Намира се при дресьора на кучета на гостуващия в градчето цирк.

— Разбрано! — каза леля Маша. — Чакайте ни утре вечерта около осем!

— Чакаме ви! — рече Дана и постави слушалката на вилката.

Чичо Иван още бършеше очилата си и без тях очите му изглеждаха още по-изненадани, съсгледо объркани и удивени.

— Дани, ти си царица! — сложи очилата си той.

— Не, цар е дресьорът… Обаче е много наивен човек! Представяш ли си, предложи ми да му продадем Джимката?! Казах му, че не е наш и че е толкова наш, та за нищо на света няма да се разделим с него!

— Чудесно си му казала!

— Тогава той ме помоли да му го водим на дресировка, когато репетира със своята трупа. Каза ми, че кучетата му, когато той е с тях, репетират с по-голямо желание. Това му обещах, ако разбира се, съобрази времето на репетициите с нашето свободно време!

— И това прекрасно си свършила! Но ние сега…

— Без паника, както казва мама! Заемам се сама с всичко, но срещу мълчанието ти за това, какво ще се случи утре към осем!

— Дано само не се изпусна!

— Няма да се изпуснеш… Ще стоиш в стаята си и няма да излизаш оттам — това е начинът да не разберат мама, Цвета и Рада, че си възбуден! И престани най-сетне да подхвърляш този кибрит — пречиш ми да се съсредоточа!

Чичо Иван отиде в стаята си и се затвори там.

Дойде си леля Малина, изморена, с куп книги под мишницата. Влезе в кухнята и веднага затрака с тенджерите.

— Мамо — тръгна подире й Дана, — позволи ни ние да подготвим празника — страшно ми се празнува!

— Вие?

— Да, ние… Само ще ни кажеш какво да сготвим! Кака Радка знае една торта, а аз и Цветка ще направим кейк с много орехи! Орехите ще начупя аз!

Върнаха се от училище кака Радка и Цветка.

— Нищо още! — каза кака Радка.

— И при нас същото! — въздъхна Цветка и сложи палтенцето си на стола.

— На закачалката! — посочи й коридора Дана.

Леля Малина извади портмонето от чантата си. Пак не бяха много парите им, но отдели три петолевки, остави ги на радиото при гребена и каза:

— Трябва да ви стигнат!

— Мамо, дори ще ни артисат! — цялата усмяна рече Дана и направи знак на сестрите си да дойдат след нея в стаята им.

— Само ми е до празници! — намуси се Цветка.

— Дани, не ти ли е съвестно? — погледна строго кака Радка. — Кой знае Джимо къде се скита, а ние тука ще празнуваме!

— Трябва да празнуваме! — рече Дана.

— Да, защото на теб ти се е приискало! — заяде се Цветка.

Наложи се Дана да се разплаче с едрите си като грахови зърна сълзи, за да ги склони да й помогнат.

На следващия ден нямаха училище. Дана ги остави да си поспят, взе бележката и тръгна по магазините. Шест пъти точно изкачи стълбището до третия етаж, но домъкна всичко, което майка й беше написала на листчето. Плюс съвсем пресен хляб и десет бутилки кока-кола, която намери чак в сладкарницата до третия светофар.

Кака Радка разбиваше вече яйцата за тортата.

Върху застлан на пода вестник Цветка отсяваше брашното.

Дана чупеше на балкона орехи.

Леля Малина беше в хола. Търсеше по заелите цялата стена рафтове някаква много необходима й книга. Не я откри и отиде да попита чичо Иван да не би да е при него.

— Не работиш ли?

— Остави ме на мира! — обърна се с лице към стената чичо Иван и отгърна страницата.

— Трябва ми третият том на…

— Не ме интересува какво ти трябва! Остави ме на мира, защото…

На устата му беше да й каже, че довечера ще се върне при тях Джимката, а тя е затърсила третия том на… За да не вижда усмивката му, захлупи лицето си с книгата и изръмжа:

— Остави ме на мира! Вместо да помогнеш на децата да се приготвят, ти си тръгнала…

Леля Малина затвори вратата и се върна на масата си в кухнята.

— Какво му става на баща ви?

Сестричките не я чуха.

— Взел си неплатен отпуск, а не работи!

Момичетата пак нищо не казаха — съсредоточено вършеха работата си.

А майка им, като ги погледна, изведнъж й мина мерака да работи работата си. Затвори книжата, прибра машината, освободи масата и се зае и тя с подготовката на вечерта.

Кухничката им заприлича на кухнята на голям ресторант. Разминаваха се, за да опитат нещо, да притурят някаква подправка, да превключат котлоните или фурната. Разговорите им бяха делови и звучаха като водени по телефона.

— Мамо, колко сол да сложа?

— Една лъжица. И го опитай!

— Тези яйца дали са разбити вече!

— Мисля, че да!

— Мамо, може ли да застеля новата покривка?

— В шкафчето е!

Дана застла новата покривка. Постави на масата голямата купа с житото и пръснатите отгоре едри орехи.

В шест бяха свалени всички тави и тенджери. Рада и Цвета наредиха чиниите и приборите. Дана се върна от коридора, където все си намираше някаква работа, и пак излезе на балкона.

— Дани, ще настинеш! Цял ден на балкона се въртиш! Стига вече! — скара й се леля Малина.

Дана се прибра, но остави вратата открехната.

— Мамо, може ли вече да сипваме? — запита кака Радка.

— Да… И повикайте баща си!

— Мамо, не още! Да почакаме още малко? — примоли се Дана и пак излезе на балкона. Но се върна веднага и каза: — Може, мамо, сипвайте! А аз ще отида да повикам татко!

Тръгна да излиза от кухнята, но се върна и пак надникна в тенджерите — бобът беше чудесно сготвен, зелето ухаеше от голямата тава, ошавът още кълкреше на печката, а на хладилника се кипреха тортата и кейкът, който тя почти сама направи.

Някой позвъни. Дана тръгна към вратата, но чичо Иван беше вече там. Отвори. На площадката стърчаха чичо Миша и леля Маша. В краката им, вдигнал глава и вперил във входа мънистените си очи,

седеше Джимката. Още не можеше да повярва, че се е върнал, че си е вкъщи, че тези пред него са чичо Иван и Дана — такава, каквато беше на телевизора, когато съобщаваше на народа си, че той се е изгубил и го молеше да й помогне да си го намери. Беше дори по-хубава, защото беше…

— Джимка! — извика Дана, тъй като й се стори, че ако още малко помълчат, ще се пръсне.

Джимката скочи към нея така, че без да иска щеше да я събори. Добре че я подпираха отзад Цветка, кака Радка и леля Малина…

Вечерта на Бъдни вечер привършваше.

Когато телевизорите на свадливите отдолу спряха да бучат, чичо Миша и леля Маша станаха от празнично подредената маса и казаха, че трябва да тръгват. Леля Малина, чичо Иван и трите Дани настояха да преспят у тях и на сутринта да си тръгнат. Чичо Миша почти склони, но леля Маша му напомни, че имат неотложна работа, и той навлече шубата си.

Дана изтръпна… Погледна Цвета и кака Радка — те също не се чувстваха добре. Пристъпваха от крак на крак, а Джимо, като гледаше как не мирват чехлите им, скачаше върху краката ту на едната, ту на другата и ръмжеше срещу им.

През цялата вечер изобщо не бяха си говорили какво ще стане сега с Джимката. Дана на няколко пъти беше готова да ги запита ще си го вземат ли леля Маша и чичо Миша, или ще го оставят още малко да поживее при тях. Беше готова, но не се реши! Плашеше я отговорът, който може би няма да бъде този, който на нея й се иска.

Леля Маша и чичо Миша обуха вече обувките си!

— А с Джимката… Ние не се разбрахме с Джимката какво ще правим — запита със заекване чичо Иван.

Джимо остави чехлите на сестрите и вдигна глава нагоре.

Чичо Иван сне очилата си и започна да изтрива стъклата им с поизмъкналата се от панталона му риза.

Леля Малина намести своите.

Трите Дани, притихнали и изплашени от тази така дълго продължила неизвестност, се взираха във върховете на чехлите си.

— Какво трябва ние да се разбираме? — усмихна се най-сетне леля Маша. — Нали знаете, че той е този, който решава при кого ще живее… Но си мисля, че…

Излязоха двамата с чичо Миша на площадката пред вратата. Джимо се спусна след тях, заскача високо до ръцете им, поигра си, върна се бързо и легна в краката на трите Дани.

— Както си и мислех! — усмихна се отново леля Маша.

— Значи остава при нас! — извикаха в един глас Цвета и кака Радка.

Значи остава при нас!

— При мен остава, защото аз го намерих! — рече по-дебело откогато и да е Дана.

— Дани, не бъди лоша! — погали главицата й леля Малина.

— Няма да бъда! Няма, ама ако обещаете, че няма вече да го губите!

— Няма вече да го губим! — сложи очилата си чичо Иван.

Леля Маша и чичо Миша заслизаха по стълбището. Преди да завият, размахаха ръце.

Джимо залая и изтича на прозореца в хола, за да ги види как ще пресекат улицата, как ще влязат в колата си, как колата ще потегли.

Спря да лае чак когато колата се изгуби зад пряката до будката с вестниците.

Отиде в стаята на трите Дани, за да види коя по-бързо ще оправи леглото си и по-бързо ще легне. Дана пак остана последна.

— Дани, късно е! — скара й се кака Радка. — Стига си я размятала тази пижама, обличай я и лягай! Само заради тебе държа лампата светната!

— Тя винаги е тъй! — обади се Цветка. — Все последна си ляга!

— Но вече първа ще лягам, за да мога по-първа от вас да ставам и първа да извеждам Джимката! — каза Дана и щракна ключа на лампата.

Джимо се измъкна и отиде в кухнята.

Леля Малина се беше надвесила над мивката, не го видя и нищо не му каза.

Върна се в хола и през процепа на непритворената врата се намъкна в стаята на чичо Иван. Той беше седнал зад бюрото си и замислено галеше клавишите на машината — канеше се да продължи книжката за деца, която, докато Джимката се губи натъй-натъй из страната, не беше и помръднала…

Зачукаха пръстите му по клавишите!

Тихо-тихичко влезе в Даниното коритце, изпъна се на одеялцето и затвори очи.

Не заспа, защото мислеше за това, колко щастливо завърши най-голямото приключение, което досега беше преживял. То не му се виждаше сега толкова страшно и неприятно, колкото му се струваше, когато още беше изгубен. Е, какво? Как иначе щеше да се запознае с крадеца и Джина, с дебелата дама и котката й, с коминочистача, с

нелеката и нелепа съдба на дядо Спас, с дресьора от цирка, семейството му и веселата му трупичка?

А утре ще трябва да потърси в градината до паметника Джина!

И… когато леля Маша позвъни, да й каже, че е останал само за малко — да се уверят трите Дани, че се е намерил и че е станал достатъчно умен, за да не тръгва след всеки, който…

И писмо трябва да напише до Сивоокия и Мъничето! Да им разкаже всичко, което преживя, за да не им се случват и на тях тия работи!

Но първо ще трябва да събуди Дана!

Часовникът в хола май удари един път…

Чичо Иван не го чува. Чука с машинката си и, изглежда, му върви, защото усмивка е озарила небръснатото му лице…

Тихо!

На Джимката никак не му се спи, но стиска очите си и си повтаря:

— Трябва да се спи! Трябва да… Трябва…

Художник
Стефан Петков

Издание:
Автор: Кънчо Атанасов
Заглавие: Джимо Сиджимката
Издание: второ
Издател: Слово
Град на издателя: Велико Търново
Година на издаване: 2008
Тип: роман
Националност: българска
Печатница: Веста
Редактор: Детелин Гинчев
Художник: Стефан Петков
Коректор: Ани Владева
ISBN: 978-954-439-901-6
Адрес в Библиоман: https://biblioman.chitanka.info/books/9411

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.